

Loofbossen op rijke bodems

Hoofdstuk 27a

Inge Somhorst, Eef Arnolds, Roeland Enzlin & Bernhard de Vries

In dit hoofdstuk worden paddenstoelen besproken die in Drenthe voornamelijk gevonden worden in zowel bossen op min of meer voedselrijke, basenrijke leem- en kleigronden (leembossen) als in bossen op zeer voedselrijke, vaak bemeste grond (rommelbosjes), hier samengenomen onder het trefwoord rijke bossen. Deze bostypen vertonen aanzienlijke verschillen (zie 27b en 27c), maar ze hebben gemeenschappelijk dat de bodem rijker is aan stikstof en fosfaat dan in de voedselarme bossen van het Zomereik-verbond, behandeld in het hoofdstuk 26. Daarnaast is de pH vrijwel altijd hoger, in het zwakzure tot basische bereik, en de strooiselaccumulatie is er geringer. De hier behandelde paddenstoelen hebben geen uitgesproken voorkeur voor een van beide typen. Het kan dus zijn dat ze in deze bossen groeien vanwege het grotere aanbod van nutriënten, vanwege de hogere pH, of vanwege een combinatie van beide. In dit deelhoofdstuk zijn ook de soorten ondergebracht waarvan een eventuele voorkeur onbekend is, bijvoorbeeld doordat ze slechts op een enkele plek zijn aangetroffen en er weinig gedetailleerde informatie over de standplaatsen in de literatuur voorhanden is,.

Taxonomische en ecologische groepen

De groep van paddenstoelen van loofbossen op rijke gronden omvat in Drenthe 116 soorten. De verdeling van de soorten over taxonomische en ecologische groepen vertoont grote overeenkomsten met het hiervoor besproken overkoepelende hoofdstuk 27, zodat we hier slechts enkele punten aanstippen. Plaatjeszwammen zijn onder de karakteristieke soorten met bijna 40% minder goed vertegenwoordigd dan in de leembossen en rommelbosjes afzonderlijk. Verder valt het zeer hoge aandeel van houtbewonende paddenstoelen (77 soorten, 66%) en het geringe aantal mycorrhizavormers (8 soorten, 7%) op.

Verspreiding, frequentie en trend

Het aandeel van min of meer algemene paddenstoelen onder de kenmerkende soorten van rijke bossen is met 26 soorten laag (23%). Slechts drie soorten uit deze groep zijn in Drenthe zeer algemeen, alle drie houtpaddenstoelen: het Rondsporig oorzwammetje (*Crepidotus cesatii*), de Gewone glimmerinktzwam (*Coprinellus micaceus*) en de Bleke franjehoed (*Psathyrella candolleana*).

Kenmerkende paddenstoelen van rijke gronden worden overwegend aangetroffen in het noordelijke deel van Drenthe, met name rond Roden, in de landgoederen bij Paterswolde en in het stroomgebied van de Drentsche Aa. De soortenrijkste gebieden zijn het zuidelijke en noordelijke deel van De Kleibosch bij Foxwolde (km 227-574, 227-

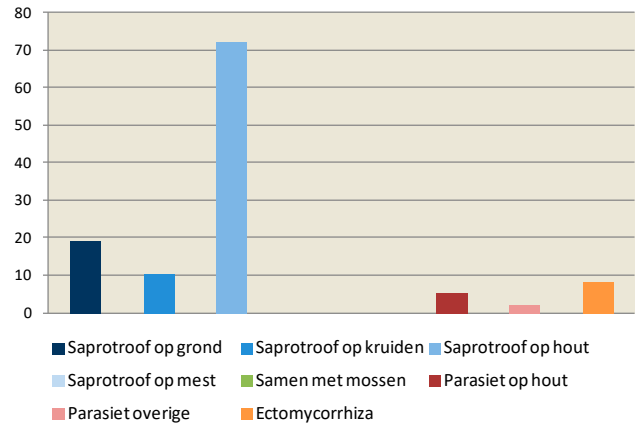
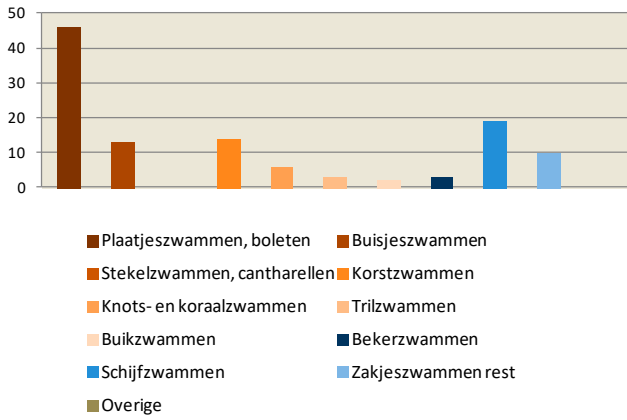
575), met respectievelijk 44 en 41 soorten van deze groep. Buiten deze streek valt de met kalk verrijkte omgeving van het Boekweitenventje bij Gieten (km 245-557) op met 40 soorten. In voedselarme gebieden, zoals boswachterijen, grote heidevelden en hoogvenen, is het aantal soorten gering.

Bedreiging en beheer

Verreweg de meeste soorten in deze groep zijn niet bedreigd (61%) of niet beoordeeld bij gebrek aan betrouwbare gegevens (25%). Het aandeel van Rode-lijstsoorten is met 16 soorten (14%) laag. Tot de bedreigde soorten van deze groep behoren enkele houtpaddenstoelen, bijvoorbeeld de Witte populierzwam (*Oxyporus populinus*, Kwetsbaar) en het Groen franjekelkje (*Aeruginoscyphus sericeus*, Gevoelig), strooiselafbrekers als de Rondsporige satijnzwam (*Entoloma juncinum*, Kwetsbaar) en het Linzenknotsje (*Typhula phacorrhiza*, Kwetsbaar) en drie mycorrhizapaddenstoelen: de Geringde vaalhoed (*Hebeloma radicosum*, Bedreigd), Populierridderzwam (*Tricholoma populinum*, Kwetsbaar) en het Moeraspelsbekertje (*Trichophaea paludosa*, Bedreigd).

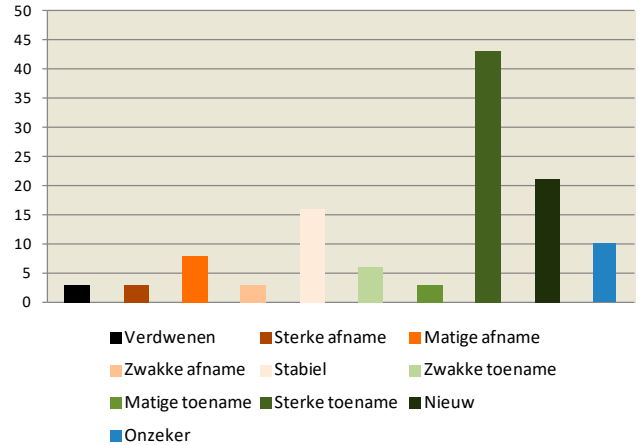
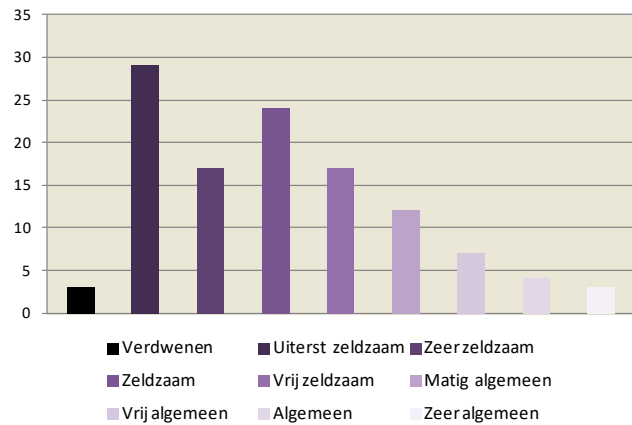
Voor informatie over bedreigingen en over het uit mycologisch wenselijke beheer in rijke bossen wordt verwezen naar de deelhoofdstukken 27b en 27c.

Verdeling van kenmerkende soorten paddenstoelen van voedsel-en basenrijke loofbossen (n= 116) over verschillende groepen

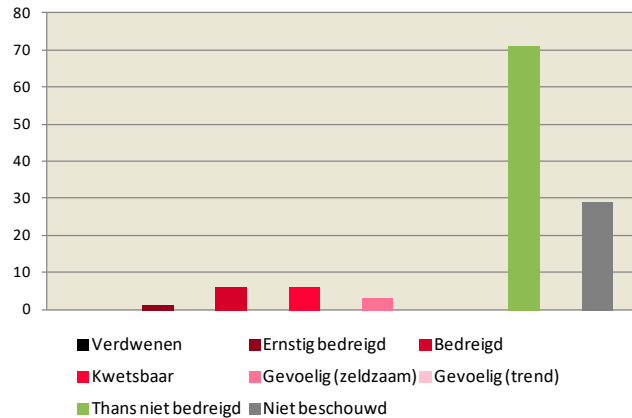
Morfologisch-taxonomische groepen (naar Arnolds & Van den Berg, 2013)

Functionele groepen (naar Arnolds & Van den Berg, 2013)

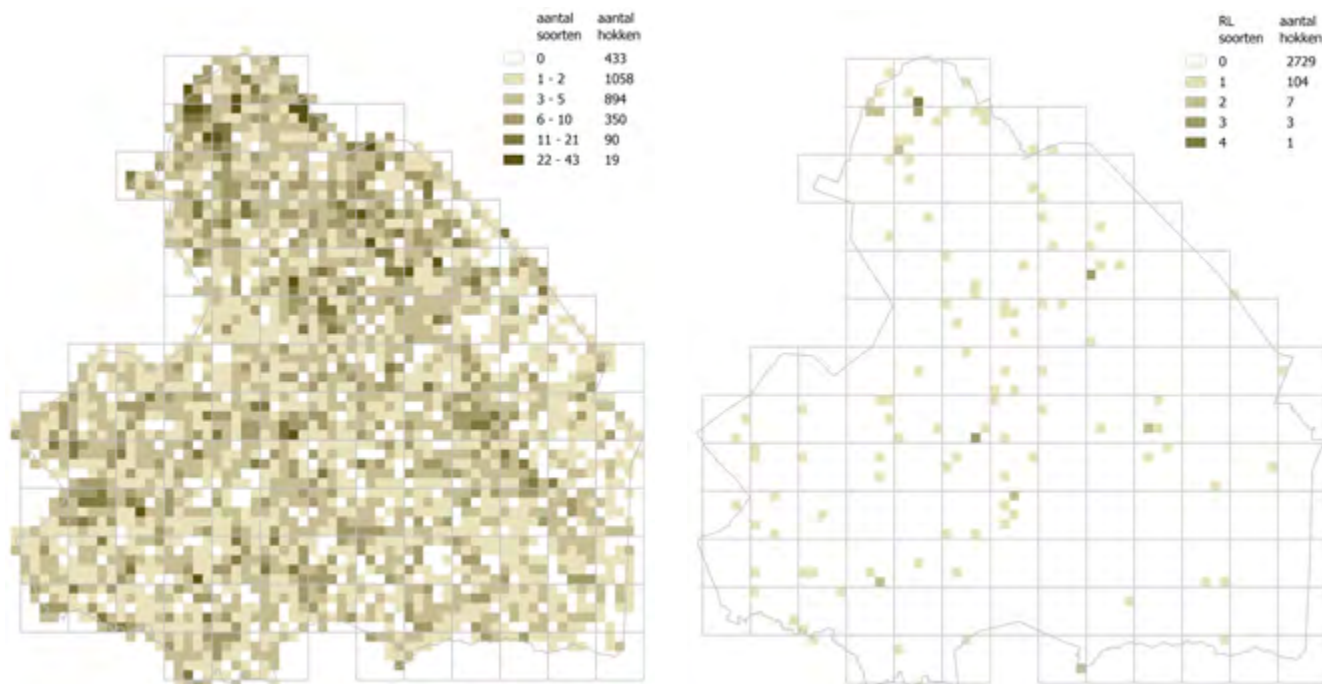

Frequentieclassen in Drenthe

Trendklassen in Drenthe

Categorieën van de Nederlandse Rode Lijst (naar Arnolds & Veerkamp, 2008)

Het aantal soorten paddenstoelen (links) en het aantal Rode-lijstsoorten (rechts) per kilometerhok met een voorkeur voor rijke loofbossen.

<i>Acanthonitschkea tristis</i>	Esdoornstekelkringzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 2, n>99: 0, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1994.

De Esdoornstekelkringzwam is een kleine ascomycete die in groepen op een donker myceliummatje zit. Elk peervormig peritheciem, niet groter dan 0,3 mm, is omringd met dikke, donkere, stijve, dikwandige haren van ongeveer 200 x 8 µm. In de peritheciën zitten omstreeks april de asci met kleurloze, iets gebogen sporen van 6-9 x 1,5-2 µm. Deze soort groeit hoofdzakelijk op dood hout van Gewone esdoorn, soms op andere loofbomen. De Esdoornstekelkringzwam komt voor in heel Europa en ook in Zuid- en Midden-Amerika. In Drenthe is hij

alleen gevonden op een dode eikentak in een Berken-Eikenbos in landgoed Rheebruggen bij Havelte (km 216-533, 1994) en daarnaast op dood loofhout in Nienoord bij Leek (km 222-576, 1996, herb. L), waarschijnlijk op Gronings grondgebied. In Nederland is de soort in 24 atlasblokken genoteerd, vrijwel alleen in Flevoland (NMV, 2013). Dat is ongetwijfeld een waarnemerseffect, veroorzaakt door betere regionale kennis van deze soort. Vermoedelijk is hij ook in Drenthe niet zeldzaam op de wat rijkere gronden.

<i>Aeruginoscyphus sericeus</i>	Groen franjekelkje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0

OPN 1995: *Trichopeziza sericea*

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99:0, n>99: 1, trend +++, RL 08: Gevoelig (zeldzaam), eerste jaar: 1999.

Franjekelkjes zijn zelden groen, maar het Groen franjekelkje dus wel. De kelkjes zijn 1-3 mm breed, kort en dik gesteeld, en van buiten bekleed met glanzende, bleekgroene haren. De sporen hebben drie dwarswandjes en zijn met 40-65 x 3-4 µm opmerkelijk lang en smal. Het hout onder de vruchtlichamen is duidelijk groen verkleurd, zoals we dat ook kennen van kopergroenbekerzwammetjes (*Chlorociboria*; niet in Drenthe). Die kunnen ermee verward worden, maar zijn onbehaard. Het Groen franjekelkje is lang tot het genus *Trichopeziza* gerekend (Arnolds et al., 1995), maar mede op grond van deze verkleuring recent in

een apart genus geplaatst. Ondanks de opvallende kenmerken is er nauwelijks literatuur over deze soort te vinden. Een beschrijving van Nederlands materiaal werd gepubliceerd door Ligterink (1989). Het Groen franjekelkje is in Drenthe alleen bekend van losse resten van een eikenstronk in het Grittenbosje naast het ziekenhuis in Hoogeveen (km 227-527, 1999, herb. B. de Vries), een oud bosrelict dat tegenwoordig sterk verbraamd is. De soort is in Nederland verder gevonden in landgoed Eerde bij Ommen (Ligterink, 1989) en bij Zeist (NMV, 2013). Ook elders in Europa is het Groen franjekelkje bijzonder zeldzaam.

<i>Aleurodiscus aurantius</i>	Bramenmeelschijfje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL 08: Gevoelig (zeldzaam), eerste jaar: 2005.

Het Bramenmeelschijfje is een soort die je meestal niet vindt als je ernaar op zoek bent, maar soms wel als je toevallig een houtje oppakt

in een ruderele omgeving. De naam is misleidend, want bij een schijfje denk je op de eerste plaats aan een zakjeszwam (ascomycete), maar

het gaat hier om een steeltjeszwam (basidiomycet). Het vruchtlichaam van het Bramenmeelschijfje is bovendien niet schijfvormig, zoals verwante soorten, maar meer korstvormig. Het lijkt enigszins op de Oranjerode schorszwam (*Peniophora incarnata*), maar die heeft geen fijnmelig oppervlak zoals ons meelschijfje. De sporen daarvan zijn breed ellipsvormig en wrattig, 16-22 x 12-15 µm en kleuren blauw in Melzer's reagens. Tussen de grote basidiën zitten dicht-boomvormig vertakte elementen. In Drenthe vonden we het Bramenmeelschijfje op een dode

tak van Fijnspar in een verruigd bosje nabij het openluchtmuseum van Schoonoord (km 246-541, 2005, herb. B. de Vries). Dit is een nogal afwijkende standplaats, want de soort wordt gewoonlijk aangetroffen op houtige delen van roosachtige struiken in struwelen langs bosranden op kalkhoudende grond (Krieglsteiner, 2000). Jülich (1984) noemt als substraat ook *Taxus*. In Nederland is het Bramenmeelschijfje verder gevonden in drie atlasblokken in Limburg en Noord-Brabant (NMV, 2013), waarvan tenminste twee maal op Braam.

Alnicola rubriceps

Kastanjebruine zompzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 1, n>99: 1, trend ?, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1984.

De Kastanjebruine zompzwam heeft de habitus en kolossale sporen van de Wilgenzompzwam (*Alnicola salicis*; zie aldaar), maar een meer rossig bruine hoed en slankere randharen, aan de top niet meer dan 8,5 µm breed. De soort is pas onlangs in Nederland vastgesteld op grond van een latere revisie van Drentse collecties uit de jaren tachtig. Hij is destijds één maal verzameld gedurende het mycosociologisch onderzoek in moerasbossen, op vrij voedselrijke, humusrijke grond in het oude elzenbroekbos van Geelbroek bij Amen (km 234-551, 1984, herb. BSW). Recent is hij ook aangetroffen in drogere loofbossen, het Noordbargerbos bij Emmen (km 254-532, 2009) en na afsluiting van het Atlasbestand onder eiken in een bosje op de Nijlanderesch bij Rolde (km 238-555, 2011, herb. Enzlin). De Kastanjebruine zompzwam is pas in 1984 beschreven uit Engeland (Orton, 1984) en tot voor kort in ons land met de algemeen verbreide Zilversteelzompzwam (*Alnicola*

bohemica, zie aldaar) samengenomen. Evenals deze laatste soort is hij niet aan een bepaalde boomsoort of aan moerasbossen gebonden. Tot nu toe zijn dit de enige meldingen uit Nederland, maar de werkelijke verspreiding is slecht bekend door verwarring met verwante soorten.

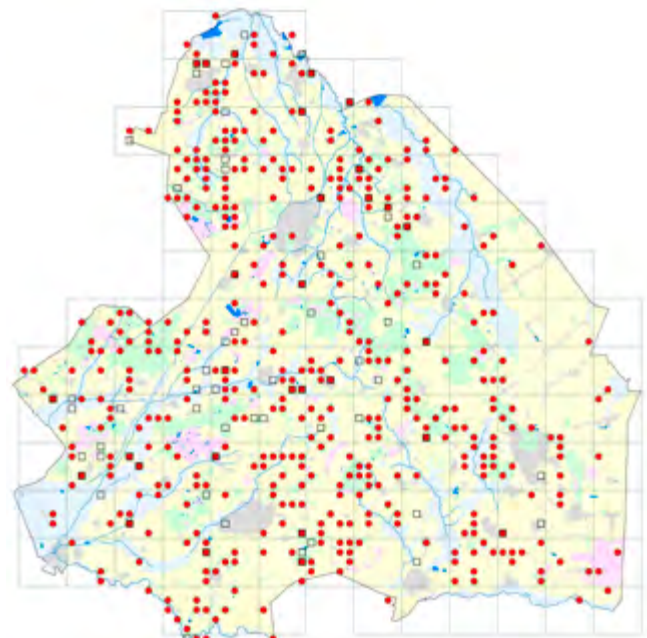
Antrodiella semisupina

Wit dwergelfenbankje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
5	2	6	3	0	4	29	93	145	218	121	53

Status: Algemeen, n= 501, n<99: 74, n>99: 456, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1981. – Hab (n= 166): elzenbroekbos 23%, wilgenbroekstruweel 23%, droog, voedselarm loofbos 23%, vochtig, voedselrijk loofbos 13%, voedselarm gemengd bos 5%, lanen 4%, jonge bosaanplant 3%, bossingels 2%, rest 4%. – Sub (n= 144): dode takken 80%, dode stammen 12%, dode twijgen 5%, dode stronken 1%, dood hout onbepaald 3%. – Org (n= 140): wilg 37% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 34%, Boswilg 1%), els 14%, eik 11% (waarvan Zomereik 6%, Amerikaanse eik 1%), berk 10%, Es 3%, Beuk 2%, den 1%, Amerikaanse vogelkers 1%, Walnoot 1%, Hulst 1%, meidoorn 1%, Hazelaar 1%, esdoorn 1%, loofbomen onbepaald 18%.

Het Wit dwergelfenbankje is tamelijk gemakkelijk te herkennen. Het is witachtig en klein en bovenal taai. Dit laatste kun je mooi testen door te proberen een vruchtlichaam door midden te bijten. Dat zal met moeite lukken, het voelt kraakbeenachtig aan. De kleur kan ook lichtoker zijn en de soort is dan lastiger te herkennen. De bijttruc geeft dan vaak de doorslag. De eenjarige vruchtlichamen worden het gehele jaar gevonden met een brede piek van augustus tot en met december, vooral op afgevalen takken van allerlei loofbomen. In Drenthe komen de meeste waarnemingen van wilgen, elzen, eiken en berken. Opmerkelijk zijn een vondst op Hulst en één op den. In heel Europa zijn slechts enkele waarnemingen bekend op deze substraten. In de literatuur wordt melding gemaakt van het feit dat het voorkomen van het Wit dwergelfenbankje vaak gepaard gaat met dat van de Echte tonderzwam (*Fomes fomentarius*), Roodgerande houtzwam (*Fomitopsis pinicola*) of weerschijnzwammen (*Inonotus*) (Ryvarden & Gilbertson 1993; Bernicchia 2005). In Drenthe zijn deze combinaties niet opgemerkt. Bijna de helft van de Drentse waarnemingen komt uit wilgenstruwelen en elzenbroekbossen. Daarentegen is er slechts één waarneming uit berkenbroekbos bekend. Die verhoudingen kloppen goed met de resultaten van mycosociologische studies van het voormalig Biologisch Station te Wijster in de jaren zeventig en tachtig.

Destijds werd het Wit dwergelfenbankje aangetroffen in 65% van de onderzochte wilgenstruwelen (n= 17), 75% van de elzenbroekbossen en Elzen-Vogelkersbossen (n= 16) (Arnolds, n.p.) en slechts in 5% van de onderzochte berkenbossen (Jalink & Nauta, 1984). In droge, zure eiken- en beukenbossen werd de soort toen helemaal niet gesignaleerd (Jansen, 1984; Arnolds et al., 1994). De soort heeft dus een duidelijke voorkeur voor natte en vochtige, min of meer voedselrijke terreinen, maar behalve in moerasbossen groeit hij net zo goed in ruderaal

rommelbosjes, tuinen en parken. Het Wit dwergelfenbankje is een typische bossoort die in lanen en bossingels opmerkelijk schaars is. De soort heeft zich duidelijk uitgebreid, en de indruk bestaat dat hij ook naar de voedselarme kant is opgeschoven. Hij is nu in Drenthe algemeen,

vooral op de zandgronden en minder in de open veengebieden zoals de veenkoloniën en het zuidwesten van de provincie, hetgeen voor een houtbewoner vrij logisch is. In de rest van Nederland zien we een zelfde beeld en is het zwammetje algemeen (NMV, 2013).

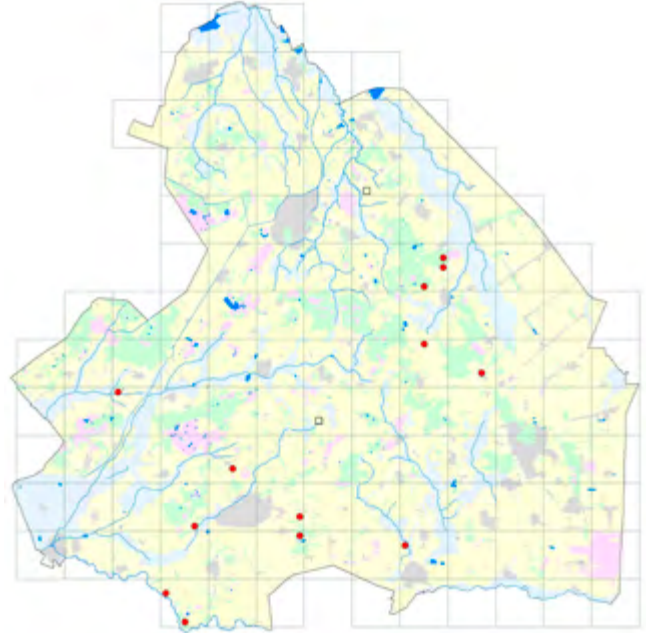
Armillaria cepistipes

Bleke knolhoningzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	1	0	0	17	1	0

Status: Zeldzaam, n= 15, n<99: 2, n>99: 13, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1983. – Hab (n= 8): vochtig, voedselrijk loofbos 50%, droog, voedselarm loofbos 38%, wilgenbroekstruweel 13%. – Sub (n= 8): dode stammen 25%, dode takken en twijgen 25%, dode stronken 13%, dode wortels 13%, levende wortels 13%, humus 13%. – Org (n= 7): els 43%, Zomereik 29%, wilg 14%, berk 14%.

De Bleke knolhoningzwam lijkt sterk op de hieronder besproken Knolhoningzwam (*Armillaria lutea*), zo sterk dat de meeste veldmycologen de soorten samennemen als Knolhoningzwam in wijde zin (*Armillaria lutea* sensu lato). Meestal is de hoed van de Bleke knolhoningzwam veel bleker van kleur, en is alleen het centrum voorzien van donkerbruine schubjes. Daarnaast zit er geen geel velum op de steel, zoals meestal bij de Knolhoningzwam aanwezig is, en is de steelbasis vaak opvallend uivormig verdikt. De Bleke knolhoningzwam groeit meestal alleen of met enkele bijeen, nooit in grote toefen, zoals bij de Knolhoningzwam vaak wel het geval is (Krieglsteiner, 2001). Dat het echt om twee soorten gaat hebben kruisingsproeven in het verleden bewezen (Korhonen, 1978). In Drenthe is in de jaren tachtig speciale aandacht besteed aan honingzwammen door Termorshuizen (1985).

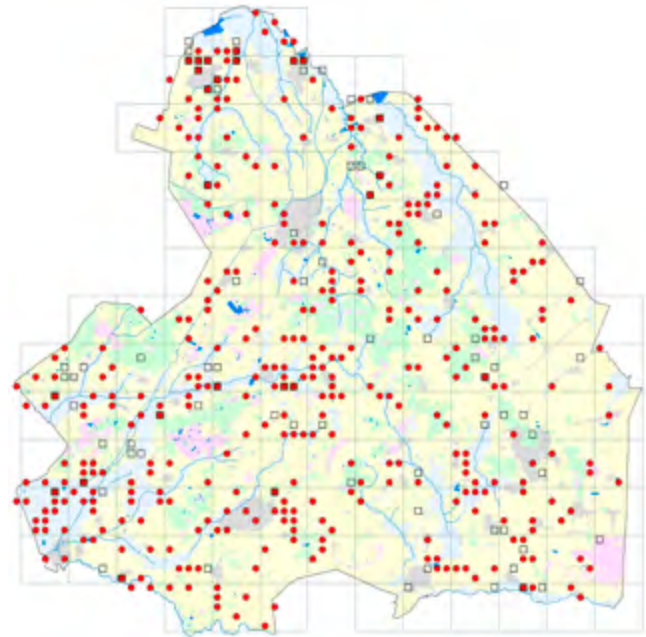

Hij vond de Bleke knolhoningzwam in 1983 slechts op twee locaties: in de Gastersche Holt bij Gasteren (km 241-550, herb. BSW) en in het Mantingerbosch bij Mantinge (km 236-536, herb. BSW), beide oude bossen op respectievelijk potklei en beekerdgrond. Daarna werd de soort pas weer in 2004 in Drenthe genoteerd en sindsdien met enige regelmaat gemeld. Het is onzeker of deze determinaties allemaal correct zijn. De werkelijke verspreiding en frequentie van de Bleke knolhoningzwam zijn nog zeer onvoldoende bekend. De kaart geeft vooral vindplaatsen op de Hondsrug en in de wijde omtrek van Hoo-geveen, maar het is de vraag of dit patroon reëel is. De Bleke knolhoningzwam groeit, vermoedelijk meestal saprotroof, op dood hout van loofbomen. Er is slechts één melding van levende wortels die op een parasitaire leefwijze kan duiden. De soort is in Drenthe het meest gemeld van els, ook van Zomereik, wilg en berk en groeit bij voorkeur in loofbossen op min of meer voedselrijke zand- en leembodems. In Centraal-Europa en Scandinavië geldt de Bleke knolhoningzwam als zeldzaam en wordt hij ook van naaldbout vermeld (Krieglsteiner, 2001; Knudsen & Vesterholt, 2008).

<i>Armillaria lutea</i>	Knolhoningzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	44	296	168	36

Status: Algemeen, n= 443, n<99: 84, n>99: 384, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 176): vochtig, voedselrijk loofbos 19%, droog, voedselarm loofbos 17%, droge lanen 15%, parken en tuinen 14%, houtwallen en -singels 9%, voedselarm gemengd bos 7%, wilgenstruweel 5%, elzenbroekbos 5%, jonge bosaanplant 5%, voedselarm naaldbos 1%, rest 3%. – Sub (n= 136): dode wortels 52%, dode stronken en stobben 11%, voet van levende bomen 10%, dode takken 8%, grond 7%, dode stammen 6%, levende stammen 3%, rest 3%. – Org (n= 119): eik 22% (waarvan Zomereik 13%), berk 12%, els 9%, Geoorde en Grauwe wilg 7%, Beuk 7%, populier 4% (waarvan Ratelpopulier 2%), Es 3%, spar 1%.

De Knolhoningzwam is één van de vijf honingzwammen die tegenwoordig uit Nederland bekend zijn (Termorshuizen, 1985). Hij is van andere soorten te onderscheiden door de wollige, onregelmatige ring en de gele velumresten op de steel die naar de basis geleidelijk knotsvormig is verdikt. Ook de hoed kan geel van kleur zijn, maar zelden zo levendig als op bijgaande foto te zien is. Voor het onderscheid met de Bleke knolhoningzwam (*Armillaria cepistipes*) wordt verwezen naar die soort. Ook het verschil met de Sombere honingzwam (*Armillaria ostoyae*; zie aldaar) is soms onduidelijk, vooral bij oudere exemplaren. Het is het beste om zulke twijfelgevallen in het veld onbenoemd te laten, aangezien er vaak ook goed herkenbare exemplaren van deze algemene soorten in de omgeving te vinden zijn. De Knolhoningzwam is in Drenthe algemeen en over de gehele provincie verbreid. Toch zijn er markante verschillen met de verspreiding van de Sombere honingzwam. Die laatste soort heeft zijn grootste dichtheid in de grote boswachterijen op zure, voedselarme grond en komt minder voor in de beekdalen en andere, voedselrijke en vochtige streken. De Knolhoningzwam ontbreekt vrijwel in de boswachterijen, behalve op de lemige gronden van de Hondsrug, en heeft juist een voorkeur voor de beekdalen, het potkleigebied rond Roden en hoog- en laagveenontginningen. Termorshuizen (1985; in Bas et al., 1995) constateerde al dat de soort zeldzaam is op zure gronden en Krieglsteiner (2001) komt voor Baden-Württemberg tot eenzelfde conclusie. De Knolhoningzwam is in Nederland overal algemeen, behalve in zeekleigebieden (NMV, 2013). Deze honingzwam leeft vermoedelijk voornamelijk saprotroof op dood loofhout en zelden parasitair. De waarnemingen in Drenthe bevestigen dat beeld. De

vruchtlichamen staan vaak in grote groepen op de grond rond dode bomen en stronken en groeien dan gewoonlijk op dode wortels. Slechts 12% van de opgaven heeft betrekking op (delen van) levende bomen. Er is één opgave van de Knolhoningzwam op spar; de overige vondsten zijn gedaan op allerlei soorten loofbomen, het meest eik, berk en els. Heel vaak was de waardboom onbekend; niet verwonderlijk als het substraat uit ondergrondse houtresten bestaat. De groeiplaatsen omvatten loofbossen en gemengde bossen, bossingels, lanen, parken, tuinen en moerasbossen op natte tot tamelijk droge, zwakzure tot basische, min of meer voedsel- en basenrijke gronden. Vaak is er sprake van sterk door mensen beïnvloede milieus, zoals parken en wegbermen. De enorme toename in Drenthe komt geheel voor rekening van een betere herkenning van de Knolhoningzwam in het veld.

Armillaria mellea

Echte honingzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	5	39	8	1

Status: Vrij zeldzaam, n= 40, n<99: 17, n>99: 25, trend -, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1979. – Hab (n= 20): droog, voedselarm loofbos 30%, voedselarm gemengd bos 20%, droge, voedselarme lanen 10%, vochtig, voedselrijk loofbos 15%, elzenbroekbos 5%, rest 20%. – Sub (n= 11): dode stronken 64%, dode boomwortels 18%, dode stammen 9%, levende stammen 9%. – Org (n= 11): Beuk 18%, berk 18%, eik 18% (waarvan Zomereik 9%), Ratelpopulier 9%, Vuilboom 9%, Hazelaar 9%, loofbomen onbepaald 9%.

De Echte honingzwam groeit, net als de Sombere honingzwam (*Armillaria ostoyae*; zie aldaar), in dichte bundels, maar de hoeden zijn honinggeel en minder geschubd. Bovendien zijn de stelen slanker, gladder, geel van kleur en voorzien van een veel beter ontwikkelde, hangende ring die van onderen geelachtig is en de bruine vlokjes van de Sombere honingzwam mist. Een dubbelganger van de Echte honingzwam is de Noordelijke honingzwam (*Armillaria borealis*) die nog niet in Drenthe is vastgesteld, maar wel op een paar plaatsen elders in ons land. Hij is te onderscheiden door de veelal vroegere fructificatie in de zomer en onder de microscoop door de aanwezigheid van gespen aan de basidiën. Het bestaan van verschillende soorten honingzwammen is pas eind jaren zeventig aangetoond (Korhonen, 1978). Daarvoor werden ze op één hoop gegooid en soms gebeurt dat nog steeds. In Nederland is de Echte honingzwam algemeen, vooral in de duinen, het riviereengebied en Zuid-Limburg, maar ook op de hogere zandgronden zoals op de Veluwe en in Midden-Brabant (NMV, 2013). Dat is verbazend, want er is aangetoond dat de Echte honingzwam hoofdzakelijk floreert op basen- en voedselrijke grond (Termorshuizen, 1985; Arnolds et al., 1995), maar er zijn uitzonderingen op deze regel en bovendien groeit hij op zandgronden vaak in tuinen en parken. Zoals op grond van zijn ecologie verwacht mocht worden, is de Echte honingzwam in Drenthe vrij zeldzaam, met de hoogste dichtheid in het basenrijke potkleigebied rond Roden. Ook op lemige delen van de Hondsrug

liggen wat meer vindplaatsen. Daarentegen is de soort opvallend schaars in de boswachterijen op van oorsprong voedselarme zandgrond. Daar is hij vaak aangewezen op menselijke activiteiten. In het Dwingelderveld werd hij bijvoorbeeld gevonden in een nat, jong naaldbos op pure leem, ontstaan na het verwijderen van de zure, voedselarme toplaag. Toch wordt de Echte honingzwam ook een enkele keer aangetroffen in loofbossen op zuur, voedselarm zand, waar niets afwijkends te zien is. Ondanks de aanwezigheid van veel kalkrijk zand en klei is de Echte honingzwam tijdens onderzoek in en rond Amsterdam vrij weinig aangetroffen (9 kilometerhokken), zeker in vergelijking met de Knolhoningzwam (*Armillaria lutea*) die in dat gebied in 89 kilometerhokken is waargenomen (Chrispijn, 1999). Van de inheemse honingzwammen is de Echte honingzwam de meest pathogene soort die meestal oude, beschadigde of verzwakte bomen aantast, maar door wortelcontact ook naburige gezonde bomen kan infecteren. Hij is in Drenthe op allerlei loofbomen gevonden, zonder een uitgesproken voorkeur voor een bepaalde soort. In Zuidwest-Duitsland komt de Echte honingzwam voornamelijk buiten gesloten bosgebieden voor, bijvoorbeeld op begraafplaatsen, in tuinen, boomsingels en boomgaarden (Krieglsteiner, 2001). Uit de Drentse gegevens kan een dergelijke voorkeur niet worden afgeleid.

Ascotremella faginea

Zakjestrilzwam

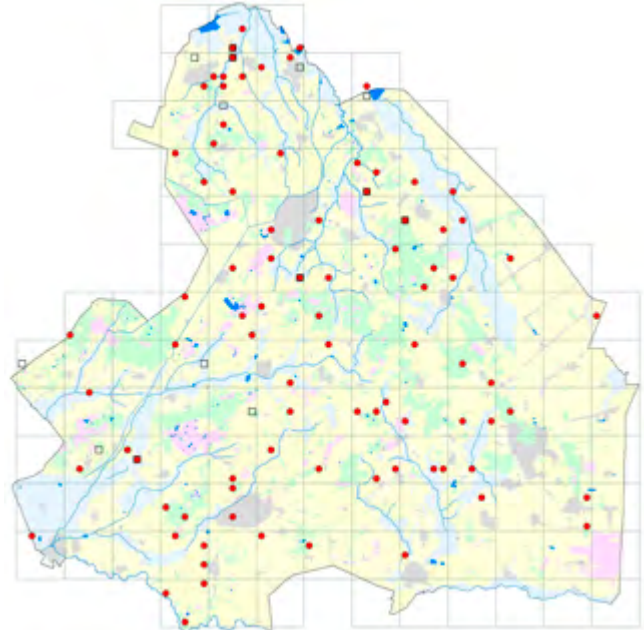
jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	3	10	12	51	23	13

Status: Matig algemeen, n= 97, n<99: 14, n>99: 89, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 25): elzenbroekbos 36%, vochtig, voedselrijk loofbos 24%, wilgenbroekstruweel 16%, voedselarm gemengd bos 12%, droog, voedselarm loofbos 4%, voedselrijke jonge bosaanplant 4%, rest 4%. – Sub (n= 27): dode takken en twijgen 89%, dode stammen 7%, dode wortels 4%. – Org (n= 28): wilg 25% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 21%, Boswilg 4%), els 21%, Es 11%, berk 7%, Zomereik 4%, Wilde lijsterbes 4%, Prunus 4%, Gewone vlier 4%, spar 4%, Douglasspar 4%.

De Zakjestrilzwam lijkt sterk op een paarse uitvoering van de Gele trilzwam (*Tremella mesenterica*) of Bruine trilzwam (*Tremella foliacea*). Pas onder de microscoop blijkt dat hij daarmee in de verste verte niet verwant is, omdat de sporen niet op basidiën worden gevormd, maar in asci. De Zakjestrilzwam is een zakjeszwam (ascomycete), eigenlijk een weelderige uitvoering van de bekende

Paarse knoopzwam (*Ascocoryne sarcooides*). De gelatineuze, hersenachtig gelobde vruchtlichamen worden tot 5 cm breed en groeien saprotroof op dode takken en stammen van allerlei bomen, in Drenthe voornamelijk loofbomen als wilgen, els en Es, maar ook een enkele maal op Fijnspar en Douglasspar. De Zakjestrilzwam is kenmerkend voor natte en vochtige bossen op voedsel- en basenrijke grond, zoals Elzen-Vogelkersbossen op potklei en elzenbossen en wilgenstruwelen op veraard veen. Hij duikt ook wel eens op in drogere en armere bossen en in jonge aanplant op voormalige landbouwgrond.

De dichtheden zijn altijd zeer laag; op een excursie wordt zelden meer dan één bezette tak in een kilometerhok gevonden. Vroeger was de Zakjestrilzwam landelijk en regionaal beslist een zeldzaamheid, maar hij heeft zich geleidelijk over heel de provincie uitgebreid en is nu matig algemeen. De meeste vindplaatsen liggen in de beekdalen en op potkleiopduikingen.

Athelopsis glaucina

Kleefspoorvliesje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2007.

Het Kleefspoorvliesje ziet eruit als vele andere vliesjes; dun en los aanliggend. De kleur kan voor insiders een vermoeden van de identiteit geven: heel bleekgelig, soms met een zwakke groentint. Microscopisch gaat de herkenning sneller. De cilindervormige sporen zijn 9-14 x 2 µm en ze kleven aan elkaar. De viersporige basidiën zijn min of meer gesteeld en meten 12-17 x 5 µm. Het Kleefspoorvliesje groeit doorgaans op dood hout in vochtige,

voedselrijke biotopen. Ook Eriksson & al. (1973) en Krieglsteiner (2000) vermelden deze biotoopvoorkeur. De soort is in Nederland zeer zeldzaam op de hogere zandgronden (NMV, 2013). In Drenthe is hij bekend van een wilgentak in een bosje op veen bij Dalerveen (km 239-521, 2007) en van de Gastersche Holt bij Gasteren (km 241-560, 2010), een vochtig loofbos op voedsel- en basenrijke potklei.

Berlesiella nigerrima

Groensporig stromabesje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2003.

De vruchtlichamen van het Groensporig stromabesje lijken op heel kleine zwarte bramen van 1 mm breed. De bolvormige delen van die "braampjes" (pseudotheciën) meten slechts 60 µm. In die bolletjes zitten asci met daarin olijfgrijze sporen die ook een beetje een bramenstructuur lijken te hebben en uit meerdere cellen bestaan. Ze meten in het Drentse materiaal 16-20 x 6-7 µm. Tussen de bolletjes zitten korte, zeer dikwandige haren (setae). Het zwammetje groeit op oude kernzwammen op dode takken van diverse loofbomen en

kan van de herfst tot in de lente gevonden worden. In Drenthe is het Groensporig stromabesje gevonden bij Westerbork (km 236-541, 2003, herb B. de Vries) en bij Oosteinde, Ruinerwold (km 213-529, 2009). In beide gevallen groeide de soort op een oude kernzwam. In Nederland is de soort vrij zeldzaam en hoofdzakelijk bekend uit Flevoland en Zuid-Holland (NMV, 2013); een waarnemerseffect veroorzaakt door regionale specialistische kennis van deze soort. Vermoedelijk is hij in werkelijkheid overal vrij algemeen.

Bertia moriformis

Moerbeiwratenzwammetje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2010.

Het Moerbeiwratenzwammetje lijkt op een stevige zwarte moerbei, maar dan van ongeveer 1,5 mm hoog. De onderdelen van het zwammetje zijn wat nauwer vergroeid dan bij het hierboven besproken Groensporig stromabesje (*Berlesiella nigerrima*). Ook ontbreken setae. Microscopisch is verwarring uitgesloten. De sporen zijn groot, 30-50 x 5 µm, en een- of meervoudig gesepteerd. In het Drentse materiaal hebben de sporen vier septen. Het Moerbeiwratenzwammetje komt voor op allerlei ontschorst, dood loofhout en wordt uit vele landen uit

Europa en Noord- en Zuid-Amerika gemeld. In Nederland geldt de soort als zeldzaam met concentraties rond Eindhoven en Wassenaar waar hij blijkbaar goed herkend wordt (NMV, 2013). In Drenthe is het Moerbeiwratenzwammetje slechts gevonden bij Zuidwolde, Drog (km 224-519, 2010) op een dode loofhouttak in een rommelbosje en in de Gastersche Holt (km 224-519, 2010) op dood loofhout in Elzen-Vogelkersbos op potklei. In Groot-Brittannië is deze soort algemeen, vooral op beukenhout (Dennis, 1981).

<i>Bisporella citrina</i>	Geel schijfzwammetje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	1	0	0	0	1	0	2	8	24	7	5

Status: Vrij zeldzaam, n= 44, n<99: 17, n>99: 30, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 17): droog, voedselarm loofbos 23%, droog, voedselarm gemengd bos 18%, jonge bosaanplant 18%, wilgenbroekstruweel 12%, elzenbroekbos 12%, droge, voedselarme lanen 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%, rest 5%. – Sub (n= 12): dode takken 75%, vruchten 8%, wondplekken 8%, dood hout onbepaald 8%. – Org (n= 12): Geoorde en Grauwe wilg 25%, Zomereik 8%, populier 8%, Es 8%, berk 8%, vlier 8%, loofbomen onbepaald 33%.

Het Geel schijfzwammetje is niet groot (1-3 mm), maar valt toch op door de heldergele kleur en het voorkomen in grote zwermen op dood hout. De apotheciën lijken een beetje op vlieskelkjes, maar hebben een taai buitenwand. Het Geel schijfzwammetje heeft een wat diepere gele kleur, bredere sporen (9-14 x 3-5 µm) en een andere ecologie dan het hierna besproken Zwavelgeel schijfzwammetje (*Bisporella sulfurina*). De soort is in Nederland algemeen, met de hoogste dichtheden op de basenrijke gronden in het Hollandse en Zeeuwse polderland, de kalkrijke duinen, Flevoland en Zuid-Limburg (NMV, 2013). In Drenthe is het Geel schijfzwammetje vrij zeldzaam

en tamelijk willekeurig verspreid, maar hij mijdt de voedselarme boswachterijen en grote natuurgebieden. Hoewel de soort het meest van voedselarme bossen is opgegeven (mogelijk daarbinnen op verrijkte plekken), is hij naar onze ervaring karakteristiek voor de wat rijkere en vochtiger bostypen, zoals wilgenstruwelen, elzenbossen en aangeplante rommelbosjes op voormalige landbouwgrond. De heldergele schijffjes groeien daar op rottende takken van diverse loofbomen. Hij is ook één maal waargenomen op de wondplek van een levende vlier.

<i>Bisporella sulfurina</i>	Zwavelgeel schijfzwammetje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		1	0	1	0	0	0	0	1	2	2	2	3

Status: Zeldzaam, n= 12, n<99: 1, n>99: 11, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1982

Het Zwavelgeel schijfzwammetje lijkt sterk op het algemenere Geel schijfzwammetje (*Bisporella citrina*; zie hierboven), maar de vruchtlichamen zijn wat kleiner (1-1,5 mm) en lichter geel van kleur. Bovendien groeien ze niet in grote, losse zwermen rechtstreeks op dood loofhout, maar in kleine groepjes die bij inspectie steeds op oude kernzwammen blijken te zitten, vaak op het Korstvormig schorsschijfje (*Diatrype stigma*). De sporen meten 9-10 x 2 µm en hebben een dwarswandje. In Nederland is het Zwavelgeel schijfzwammetje vrij algemeen, met een sterke nadruk op de zwaardere, basenrijke gronden van Zeeland, Holland en Flevoland (NMV, 2013). Op het pleistoceen is deze soort zeldzaam en dat geldt ook voor Drenthe, al is hij hier wel wijdverspreid. Ook dit schijfzwammetje mijdt de

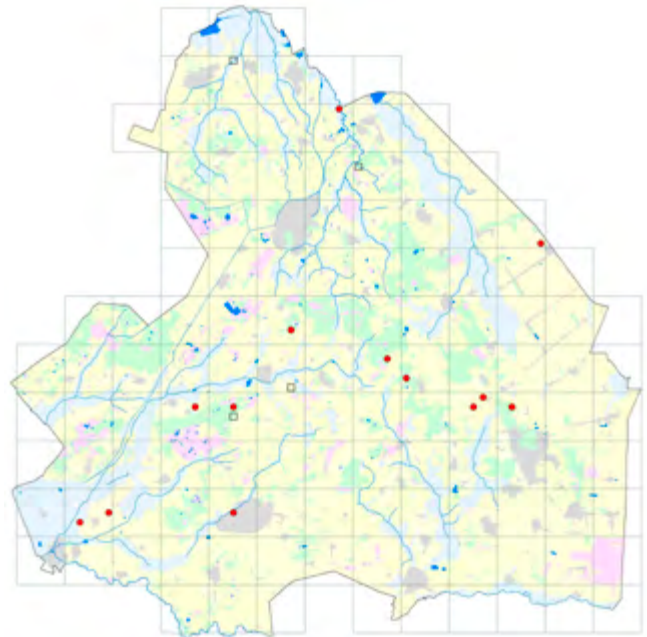

voedselarme boswachterijen en natuurgebieden, maar prefereert voedsel- en basenrijke, vochtige habitats. Uit Drenthe zijn er meldingen van Beuk (2x) en els (1x), doch het Zwavelgeel schijfzwammetje kan op allerlei loofbomen groeien (Ellis & Ellis, 1997).

<i>Bolbitius reticulatus</i>	Violetgrijs kleefhoedje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		1	0	0	0	0	1	0	2	10	3	0	0

Status: Zeldzaam, n= 19, n<99: 4, n>99: 15, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1982. – Hab (n= 8): vochtig, voedselrijk loofbos 25%, tuinen en erven 25%, elzenbroekbos 25%, voedselrijke lanen 13%, voedselarme jonge bosaanplant 13%. – Sub (n= 8): dode takken 50%, dode stronken 13%, houtsnippers 13%, dood hout onbepaald 13%, grond onbepaald 13%. – Org (n= 8): els 25%, populier 13%, Es 13%, Beuk 13%, linde 13%, loofbomen onbepaald 25%.

Op het eerste gezicht lijkt het Violetgrijs kleefhoedje op een kleine Hertenzwam (*Pluteus*), mede doordat hij op rot hout voorkomt. De tere paddenstoeltjes hebben een violetgrijs tot grijsbruin hoedje, dat net als sommige hertenzwammen geaderd kan zijn en dat aan de rand fijn gevord of gestreept is. De hoed is echter sterk kleverig en als je hem omdraait vallen de bijna vrije, oranjebruine lamellen op die kenmerkend zijn voor het geslacht. Binnen de soort is de variatie groot, voornamelijk in afmetingen van de vruchtlichamen en het al dan niet geaderd zijn van de hoed, en er zijn diverse vormen en variëteiten beschreven. Het Violetgrijs kleefhoedje kan vrijwel het gehele jaar door gevonden worden; in Drenthe zijn er waarnemingen van juni tot eind oktober en er is een melding van de zeer zachte januarimaand van 2007. Hij groeit op rotte takken, twijgen en houtsnippers, maar ook wel op oude stronken. Uit Drenthe is de soort opgegeven van eik, populier, els, Es en Beuk. Het Violetgrijs kleefhoedje is een karakteristiek paddenstoeltje van loofbossen op vochtige, voedselrijke, basenrijke bodem en een kensoort van het Elzen-Vogelkers-verbond, in Drenthe onder andere vertegenwoordigd door De Kleibosch bij Foxwolde. Daarnaast wordt hij gevonden in elzenbroekbossen in beekdalen met kwel, bijvoorbeeld in de Burgvallen bij Anloo. In Drenthe komen de meeste vondsten uit milieus die door menselijke invloed verrijkt zijn: parken, tuinen, recreatiebosjes en langs schelpenpaden in boswachterijen. Het Violetgrijs kleefhoedje komt zeldzaam, maar wijdverspreid in Drenthe voor, met enige voorkeur voor de

beekdalen. Van de twintig bezette kilometerhokken hebben er vijf betrekking op variëteit *pluteoides* met kleine vruchtlichamen met een bleke hoed van 5-15 mm breed. Deze variëteit wordt door sommige auteurs als een zelfstandige soort, *Bolbitius pluteoides*, beschouwd (Knudsen & Vesterholt, 2008). In Nederland is het Violetgrijs kleefhoedje een vrij algemene soort met de meeste vondsten in beekdalen in Noord-Brabant en kleigronden in het rivierengebied en de IJsselmeerpolders (NMV, 2013).

<i>Brunnipila clandestina</i>	Frambozenfranjekelkje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	3	0	0	0	0	0	0	0

OPN 1995: *Lachnum clandestinum*

Stat: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens.

Het Frambozenfranjekelkje is een fraai versierd franjekelkje uit de groep van bruine soorten die tegenwoordig het geslacht *Brunnipila* vormt. Het dingetje is ongeveer 1 mm breed, bleekbruin en aan de buitenkant bedekt met gele, fijnruwe haren die gekroond zijn met kristallen. De sporen zijn klein, 5-7 x 1,5 µm. Het is in het voorjaar en de zomer vooral te vinden op dode, overjarige twijgen van de Framboos, maar het komt ook voor op grote kruiden, zoals

Wilgenroosje en Moerasspirea (Ellis & Ellis, 1997). In Nederland zijn volgens de verspreidingsatlas zeven atlasblokken bekend (NMV, 2013). In Drenthe is de soort zeer recent op twee locaties gevonden: bij Oudemolen in een bosje langs het Zeegserloopje (km 237-564, 2010) en ten noordwesten van Taarlo (km 237-562, 2010, herb. B. de Vries). De toekomst zal ons leren of deze soort, zoals veel andere kleine ascomyceten, minder zeldzaam is dan ze nu lijkt.

<i>Calycellina dennisii</i>	Loofdonsschijfje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Verdwenen, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1983.

Het Loofdonsschijfje is een kleine ascomycete die vroeger als een Vlieskelkje werd beschouwd met de naam *Helotium leucellum*. Het schijfje is slechts 0,2 mm breed, in verse toestand kleurloos en in droge staat gelig. Het heeft een smal kort steeltje dat gemakkelijk van het substraat afbreekt. De bovenzijde is plat en de buitenzijde is aan de rand fijn en kort behaard. De asci zijn 45-55 x 8-9 µm en de poren kleuren in jodium aan de top blauw. De sporen zijn niet gesepteerd

en meten ongeveer 12 x 2 µm. Het Loofdonsschijfje komt voor op dode bladeren van berk en eik, mogelijk ook van andere loofbomen. In Drenthe is de soort één maal gevonden in het Deurzerbroek bij Anreep (km 236-554, 1983) in een gepland elzenbos op voedselrijk, tamelijk droog veen, op een afgefallen blad van een onbekende boom. Verder is er uit Nederland een oude melding van Gorssel (NMV, 2013). Het Loofdonsschijfje is ook internationaal zeldzaam.

Calycellina populina

Populierendonsschijfje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	4	2	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 5, n<99: 4, n>99: 1, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1983.

Het Populierendonsschijfje is een heel klein (0,3-1 mm), vrijwel zittend, ivoorwit ascomyceetje. Droog zijn ze geel tot iets bruinig. De sporen zijn smal ellipsvormig en 10-14 x 2,5-3,5 µm. Dit minuscule zwammetje is in Drenthe vijf maal gevonden, waarvan vier keer gedurende mycosociologisch onderzoek in moerasbossen in de jaren tachtig, toen M. Creveld in de proefvlakken naar ascomyceten speurde. De vindplaatsen zijn: Vagevuur bij Roden (km 223-574, 1983, herb. BSW), de Kleine Houten bij Gieten (km 248-558, 1983, herb. BSW), een veentje ten zuiden van Westdorp (km 247-545, 1983), De Hultinge bij Beilen (km 230-543, 1983) en bij het Blauwe Meer

bij Geeuwenbrug (km 223-544, 2003). Het Populierendonsschijfje groeit hier op afgevallen bladeren van Zomereik (3x), Georde wilg (1x) en Es (1x), opvallend genoeg niet van populier, in loofbossen en wilgenstruweel op natte tot vochtige, min of meer basen- en voedselrijke grond. Buiten Drenthe is de soort in ons land uit vier verspreide atlasblokken bekend (NMV, 2013). Hij is in Groot-Brittannië gewoon op afgevallen bladeren, vooral van populier, maar ook van berk, eik en braam (Ellis & Ellis, 1997). Het Populierendonsschijfje zal dus ook in Drenthe waarschijnlijk veel wijder verbreid zijn dan de huidige gegevens aantonen.

Calycellina punctata

Heldergeel donsschijfje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	6	2	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 5, n<99: 4, n>99: 1, trend ---, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1969.

Het Heldergeel donsschijfje is een lichtgeel schijfzwammetje van 0,5 tot 1 mm breed dat groeit op dode bladeren van eik, Beuk en esdoorn. In droge staat verkleurt het tot dooiergeel, maar de rand is bleker door de tere en korte randharen. De zeer korte steel wordt aan de basis donkerbruin. De asci meten 50 x 6 µm en de sporen van 10-14 x 1,5-2 µm hebben vaak een dwarsshotje. In Drenthe is het Heldergeel donsschijfje bekend van vijf kilometerhokken: Diever (km 217-541, 1969, herb. L), het Kolonieveen bij Lheebroek (km 225-540, 1982, herb. BSW), de Kleine Houten bij Gieten (km 248-558, 1982, 1983, herb. BSW), de Wijken van Eleveld bij Hoogeveen (km 231-539,

1983) en een grenshok met Friesland bij Allardsoog (km 216-567, 2003). Er zijn vijf opgaven van eikenblad en één van beukenblad, meestal in bossen op vochtige, voedselrijke grond. Drie meldingen komen uit zorgvuldig onderzochte proefvlakken in de jaren tachtig. In Nederland geldt de soort als zeldzaam op verspreide vindplaatsen (NMV, 2013), maar in Groot-Brittannië als algemeen (Ellis & Ellis, 1997). Het Heldergeel donsschijfje wordt hier dus vermoedelijk vaak over het hoofd gezien. Verder is er uit Nederland een oude melding van Gorssel (NMV, 2013). Het Heldergeel donsschijfje is ook internationaal zeldzaam.

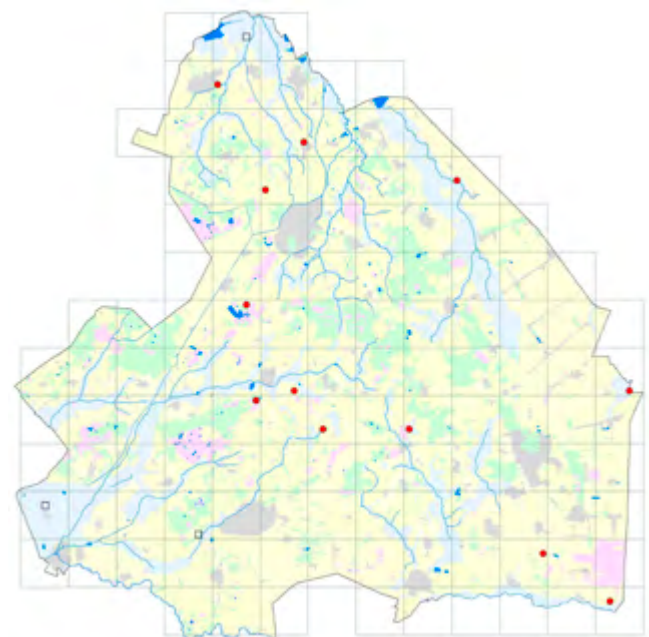
Ceriporia excelsa

Roze wasporia

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	1	0	0	0	0	2	0	3	6	0

Status: Zeldzaam, n= 15, n<99: 3, n>99: 12, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980

Wasporia's zijn resupinate buisjeszwammen met een zachte, wasachtige consistentie. De rand van de poriën is niet scherp of rafelig, maar stomp. De Roze wasporia heeft 1-3 bleekroze tot lichtrode gaatjes per mm, die bij druk donkerder rood verkleuren. Het is niet de enige wasporia met roodachtige tinten. De eveneens roze tot purperen Paarse wasporia (*Ceriporia purpurea*) heeft fijnere poriën.

Ook de hieronder besproken Groenige wasporia (*Ceriporia viridans*) kan roze tinten hebben (zie aldaar). Wasporia's verschillen vooral in sporenmaten. De sporen van de Roze wasporia zijn klein, 3,5-5,5

x 2-2,5 µm, smal elliptisch tot gekromd. In Drenthe is deze soort zeldzaam op verspreide vindplaatsen en recent sterk toegenomen. De helft van de opgaven stamt van na 2005. Hij ontbreekt in de boswachterijen en andere voedselarme natuurgebieden. Ook in de rest van ons land is sprake van een enorme expansie, zodat de Roze wasporia tegenwoordig als matig algemeen wordt beschouwd (NMV, 2013). De Roze wasporia groeit saprotroof op sterk verrotte takken

van allerlei loofbomen, waaronder els (1x) en berk (1x), zowel in oude loofbossen als in jonge rommelbosjes, op (matig) vochtige, voedsel- en basenrijke zand-, veen- en leemgrond. Wellicht is de toename van deze soort een symptoom van de eutrofiëring en verrommeling van het landschap. In Zuidwest-Duitsland heeft de soort een voorkeur voor Beuk en zijn ook enkele waarnemingen op naaldbomen bekend (Krieglsteiner, 2000).

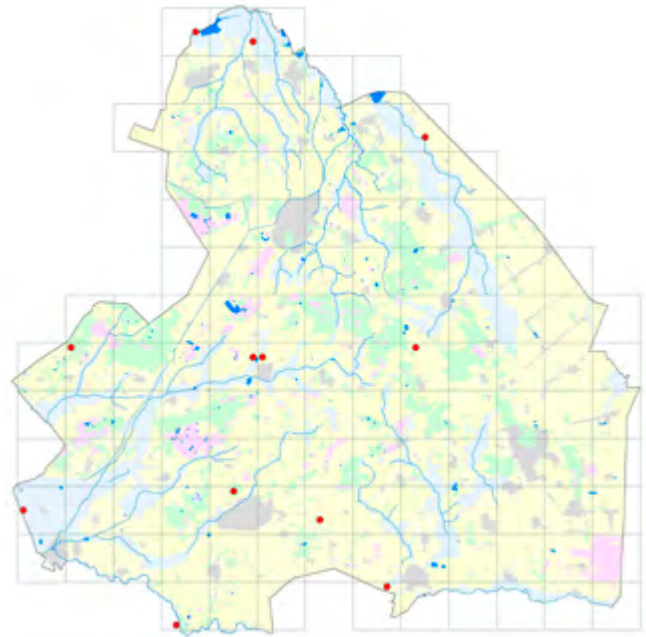
Ceriporia purpurea

Paarse wasporia

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	1	1	0	1	0	3	3	2

Status: Zeldzaam, n= 12, n<99: 0, n>99: 12, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar:2000.

De Paarse wasporia begint bleek en wordt spoedig roze, daarna donkerrood tot purper. Aangeraaakte plekken worden snel donkerrood. De gaatjes zijn fijner dan van de hierboven besproken Roze wasporia (*Ceriporia excelsa*) met 3-5 poriën per mm. De sporen zijn met 5-8 x 1,5-2 µm veel langer en smaller. In Nederland was de Paarse wasporia vóór 1990 uitgesproken zeldzaam, maar hij heeft zich sindsdien nog sterker uitgebreid dan de Roze wasporia en is nu vrij algemeen, met zwaartepunten op basenrijke gronden in Flevoland, de kalkrijke duinen en het Deltagebied (NMV, 2013). In Drenthe is een soortgelijk proces te zien, in wat bescheidener mate. De eerste vondst van de Paarse wasporia dateert pas van 2000, hoewel de vruchtlichamen van grootte en kleur vrij opvallend zijn. Nu is hij bekend van 12 ver uiteenliggende groeiplaatsen. Het gaat dus om een reële areaaluitbreiding. Hij groeit in dezelfde biotopen als de Roze wasporia, waarmee hij in het veld gemakkelijk kan worden verward. In Drenthe is de Paarse wasporia alleen genoteerd op loofhout, waaronder twee keer populier, één keer Zomereik en één keer Es. In Zuidwest-Duitsland werd een voorkeur voor Es geconstateerd en is één waarneming op Fijnspar bekend (Krieglsteiner, 2000).

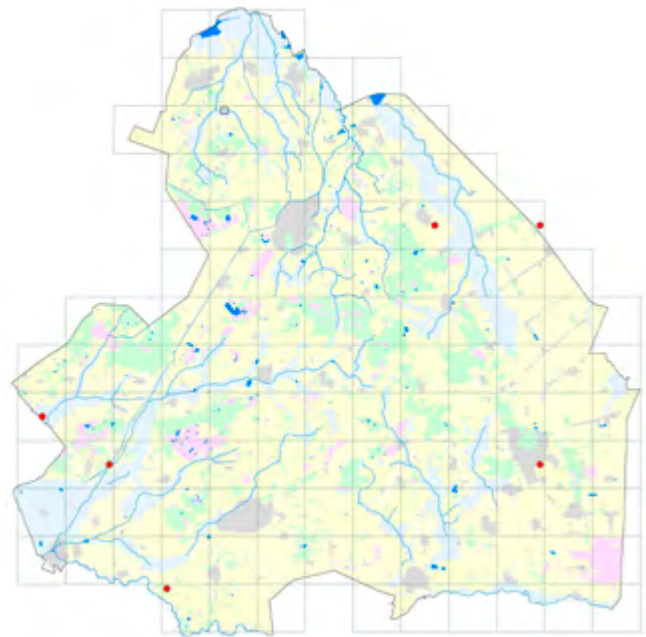
Ceriporia viridans

Groenige wasporia

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	3	3	1	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 7, n<99: 1, n>99: 6, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar:1982

De Groenige wasporia is nauw verwant met de hierboven behandelde Roze wasporia (*Ceriporia excelsa*). Ze worden door sommige auteurs samengenomen of als variëteiten beschouwd (Krieglsteiner, 2000). De gaatjes van de Groenige wasporia zijn evenwel nauwer, 3-5 per mm, en de sporen een tikkeltje kleiner, 3-5 x 1,5-2,5 µm. De kleur van de vruchtlichamen is bijzonder variabel, aanvankelijk wit tot roomkleurig, later met groenige en bruine kleuren, soms zelfs roodachtig, oranje of lila. Bij druk worden de poriën rood, net als bij de andere wasporia's. De Groenige wasporia is in ons land minder sterk toegenomen dan de vorige twee soorten en nu vrij zeldzaam, met de grootste dichtheid in Flevoland en de kalkrijke duinen (NMV, 2013). Ook in Drenthe is deze soort met zeven bezette kilometerhokken de zeldzaamste van de vier wasporia's. Hij groeit, evenals de andere soorten, vooral aan de onderzijde van sterk verrotte takken van loofbomen (2x Zomereik, 1x wilg) in bosjes op relatief basen- en voedselrijke, vochtige tot natte leem-, zand- en veengrond. De Groenige wasporia is niet beperkt tot oude loofbossen, maar ook in rommelige aanplant met brandnetels te vinden.

Ciboria caucus

Populierenmummiekelkje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Stat.: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2009.

De kelkjes van dit schijfzwammetje zijn langgesteeld, bleekbruin en ongeveer 5 mm breed. Deze soort is nauw verwant aan het wijdverbreide Elzenkatjesmummiekelkje (*Ciboria amentacea*; zie aldaar) en fructificeert eveneens in het vroege voorjaar. Het Populierenmummiekelkje verschilt vrijwel alleen door het substraat: afgevallen, mannelijke katjes van diverse populieren (Dennis, 1981). Daarnaast zouden de sporen met 4,5-6 µm iets breder zijn (Ellis & Ellis, 1997). De soort gaat in ons land door voor zeldzaam, met voornamelijk vindplaatsen in Flevoland, in het rivierengebied en rond Groningen (NMV, 2013). Hij is ongetwijfeld wijder verbreid. In Drenthe werd de soort één maal gevonden bij Spijkerboor op afgevallen katjes van abelen in een vrij jong, aangeplant bosje op voedselrijk, veraard veen aan de westoever van de Hunze (km 247-564, 2009).

Clavicornia taxophila

Wit kroonknotsje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 1, n>99: 1, trend ?, RL 08: Bedreigd, eerste jaar: 1982.

Als rechtopstaande, witte trompetjes staan de vruchtlichamen van deze paddenstoel in het bos. De vruchtlichamen hebben de grootte en vorm van een algemeen korstmoss, het Bekermos (*Cladonia pyxidata* sensu lato). Het Wit kroonknotsje is in feite een soort afgeknot, van boven uitgehold knotszwammetje dat op houtfragmenten of begraven houtresten groeit. Het hout mag zowel afkomstig zijn van naald- als loofbomen. In heel Europa is het Wit kroonknotsje zeer zeldzaam. Uit Nederland is slechts een tiental waarnemingen bekend, waarvan twee uit Drenthe. De eerste vondst stamt uit 1982, op kale, vochtige potklei in een elzen-essenbos in het Vagevuur bij Roden (km 223-574, herb. BSW). Houtresten leken hier niet aanwezig. De andere waarneming is gedaan op sterk vergane wilgentwijgjes in een recent aangeplante bossingel op vrij droge, humus- en voedselrijke zandgrond (voormalige bouwvoor) in Schepping bij Holthe (233-540, 2004, herb. L). Elders in Nederland en ook in Duitsland zijn vindplaatsen van deze soort bekend in

jeneverbesstruwelen op schrale en zure bodem. De ecologie van deze soort is dus tamelijk duister. Het Wit kroonknotsje staat in de Rode lijst te boek als bedreigd wegens zijn zeldzaamheid en landelijke achteruitgang (Arnolds & Veerkamp, 2008).

Clavulina cinerea

Asgrauwe koraalzwam

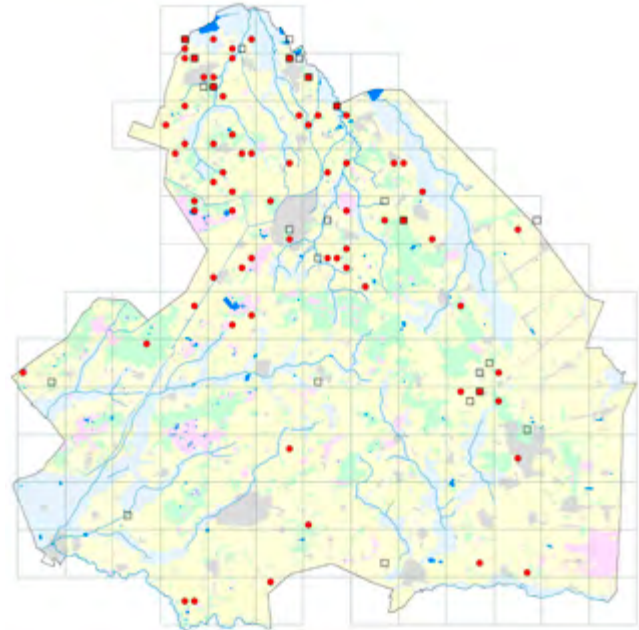
jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	1	0	0	0	16	39	53	4	1

Status: Vrij zeldzaam, n= 90, n<99: 25, n>99: 73, trend +, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 17): voedselarme lanen 35%, droog, voedselarm gemengd bos 18%, wilgenbroekstruweel 12%, droog, voedselarm loofbos 12%, parken en plantsoenen 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%, elzenbroekbos 6%, rest 6%. – Sub (n= 12): humus 42%, veen 25%, modder 8%, leem 8%, grond onbepaald 17%.

De vruchtlichamen van de Asgrauwe koraalzwam zijn vaak asgrijs, maar ook wel bleekgrijs met bijna witte toppen (zie foto in Krieglsteiner, 2000). Een betrouwbaarder verschil met de hieronder besproken, algemene Witte koraalzwam (*Clavulina coralloides*) is dat de zijtakken vrij sterk gerimpeld zijn en eindigen in onvertakte, stompe uiteinden. Tussenvormen worden geregeld waargenomen op plaatsen waar beide soorten voorkomen. Vermoedelijk is het aantal meldingen van de Asgrauwe koraalzwam in het Drentse bestand te hoog, omdat waarnemers soms grijze vruchtlichamen van de Witte koraalzwam alleen op grond van de kleur als Asgrauwe koraalzwam hebben opgegeven. Dit geldt ook voor het landelijke beeld. De soort zou in Nederland algemeen zijn, vooral op het pleistoceen, in Zuid-

Limburg en de duinstreek (NMV, 2013), maar vermoedelijk is hij in werkelijkheid veel minder verbreid. In Drenthe is hij vrij zeldzaam, met een zwaartepunt in de potkleigebieden rond Roden. De piek van de waarnemingen ligt tussen eind september en half oktober. Evenals de Witte koraalzwam vormt de Asgrouwe koraalzwam vermoedelijk mycorrhiza, in Drenthe alleen met loofbomen. De standplaatsen van beide soorten komen sterk overeen.

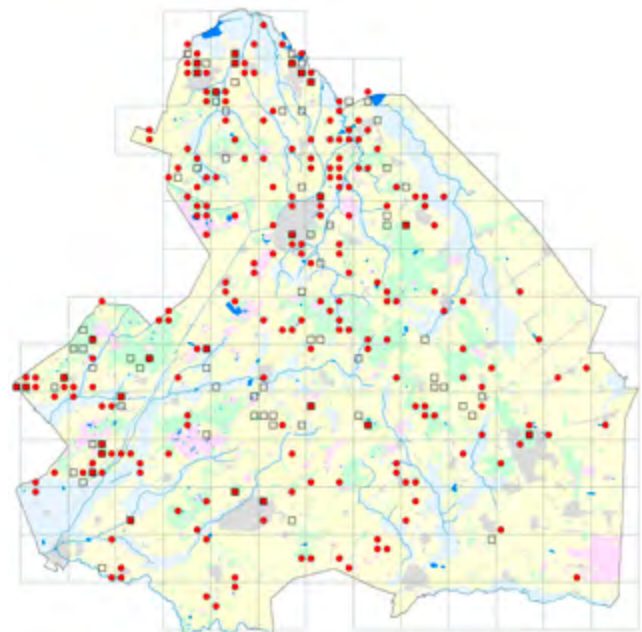
Clavulina coralloides

Witte koraalzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	0	0	0	2	20	93	189	146	36	5

Status: Vrij algemeen, n= 327, n<99: 96, n>99: 270, trend +, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1923. – Hab (n= 240): voedselarme lanen 33%, wilgenbroekstruweel 18%, voedselrijke lanen 15%, voedselarm gemengd bos 5%, vochtig, voedselrijk loofbos 5%, kruipwilgstruweel 5%, parken en plantsoenen 3%, voedselarme loofhoutsingels 3%, droog, voedselarm loofbos 2%, berkenbroekbos 2%, rest 10%. – Sub (n= 135): humus 61%, veen 18%, modder 13%, leem 7%, strooisel 2%, grond onbepaald 1%. – Org (n= 62): wilg 76% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 58%, Kruipwilg 18%), Beuk 11%, eik 3% (waarvan Zomereik 2%), berk 2%, els 2%, loofbomen onbepaald 5%.

De Witte koraalzwam heeft sterk vertakte, tot 6 cm brede en hoge vruchtlichamen. De takken zijn glad tot iets gerimpeld met fijnvertakte uiteinden die min of meer scherp gepunt zijn. Hoewel de naam suggereert dat het om een witte soort gaat, is dat niet altijd het geval. Ze kunnen ook beige tot bleekgrijs worden, zeker bij ouderdom, of zelfs in zeldzame gevallen donkergrijs als ze geïnfecteerd zijn met het Koraalzwamparasietkogeltje (*Helminthosphaeria clavarium*; zie aldaar). Wanneer de vruchtlichamen grijsig zijn en ook nog eens niet zo fijn vertakt, is een vergissing met de vorige soort, de Asgrouwe koraalzwam (*Clavulina cinerea*), snel gemaakt. Ook het onderscheid met de Rimpelige koraalzwam (*Clavulina rugosa*) is niet altijd simpel. Voor verschillen zie bij die soorten. In Drenthe is de Witte koraalzwam van dit drietal verreweg de meest verbreide soort. De 105 opgaven van '*Clavulina coralloides sensu lato*' zijn bij de 284 opgaven gerekend van de soort in strikte zin, al zullen er wel enkele opgaven van de andere soorten uit dit complex tussen zitten. De Witte koraalzwam is een vrij algemene paddenstoel die verspreid over vrijwel de gehele provincie voorkomt. Alleen uit de veenkolonien en de laagveenontginningen zijn beduidend minder waarnemingen bekend. Het open en 'boomloze' karakter is hier debet aan. Ook in de rest van ons land is de soort gewoon, wat minder in de kleigebieden in het noorden en westen (NMV, 2013). De Witte koraalzwam is, evenals zijn verwanten, vermoedelijk een mycorrhizavormer (Arnolds et al., 1995), hoewel dit nog niet is aangetoond. De meest genoemde biotopen zijn lanen op zowel arme als op rijke bodem, en wilgenstruwelen. Deze habitats zijn oververtegenwoordigd in de statusgegevens door een groot aantal waarnemingen afkomstig van mycosociologische studies in deze vegetatietypen. In de jaren tachtig werd de Witte koraalzwam bij onderzoek in moerasbossen vastgesteld in 79% van de proefvlakken in natte struwelen van Grauwe en Geoorde wilg (n=

14), soms met meer dan 300 vruchtlichamen per 1000 m², in 80% van de Kruipwilgstruwelen (n= 5) en 57% van de Elzen-Vogelkersbossen (n= 7), maar niet in elzenbroekbossen (Arnolds, n.p.). Daarnaast is de soort indertijd aangetroffen in 32% van de proefvlakken in wegbermen met Zomereik en in 30% van de onderzochte bermen met Beuk (n= 23; Keizer, 1994). Het lijkt in dit verband merkwaardig dat bij de begeleidende boomsoorten wilgen (74%) veel hoger scores dan Beuk (10%) en eik (4%), maar dat komt doordat van de studie in moerasbossen wél de gegevens over geassocieerde bomen zijn ingevoerd en van het onderzoek in bermen niet. In feite zullen Beuk en eik in Drenthe voor de Witte koraalzwam net zo belangrijk zijn als wilgen. Het is opmerkelijk dat deze paddenstoel duidelijke zwaartepunten heeft in zulke contrasterende vegetatietypen als natte wilgenstruwelen en droge lanen met beuken en eiken. Krieglsteiner (2000) vond in Baden-Württemberg deze soort verreweg het meest bij Fijnspar (in Drenthe niet als begeleider vermeld), gevolgd door Beuk. Wilgen komen in zijn lijstje niet eens voor! De Witte koraalzwam groeit

zowel op natte als op droge, (matig) voedsel- en basenrijke bodems, meestal humusrijk zand of veraard veen, ook wel leemgronden. Dat de soort de meest zure en arme bodems vermijdt wordt bevestigd

door resultaten van mycosociologisch onderzoek: hij is slechts in 5% van de bestudeerde zure eikenbossen aangetroffen (n= 37; Jansen, 1984) en in geen enkel beukenbos (Arnolds et al., 1994).

Clitocybe houghtonii

Adonistrechterzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2	1

Status: Zeer zeldzaam, n= 5, n<99: 1, n>99: 4, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1997.

De Adonistrechterzwam is een mooie paddenstoel met een lichtroze, doorschijnend gestreepte en spekkig gladde, trechtervormige hoed en eveneens roze, aflopende lamellen. Het roze in de hoed is soms maar met moeite zichtbaar en bij droge exemplaren is de hoed wit. Het vaak nog lichter roze gekleurde steeltje is aan de basis meestal gebogen en daar opvallend behaard. Het vruchtlichaam ruikt licht naar tomatenbladeren. De Adonistrechterzwam groeit saprotroof op blad- of houtstrooisel in loofbossen en parken. Het is een soort van lemige, basen- en voedselrijke grond die in Nederland recent sterk is toegenomen en nu vrijzeldzaam is. Hij wordt vooral in het rivierengebied gevonden, verder verspreid op de pleistocene zandgronden en in de

duinen (NMV, 2013). In Drenthe is de Adonistrechterzwam vijf maal gevonden: in een gemengd bos bij Odoorn (252-541, 1997), in het Boerbos in Rolde (238-556, 2004, herb. Enzlin), in een loofhoutsingel ten noorden van Dalen (km 247-526, 2006), op de begraafplaats van Dalen (km 247-524, 2007) en in een bosje bij Ubberna ten noorden van Assen (km 235-562, 2009). In de literatuur wordt gesproken van een positieve reactie op verzuring, vermisting en klimaatopwarming (Kuyper & Arnolds, 1996; Krieglsteiner 2001). In Drenthe en de rest van Nederland is inderdaad sprake van een recente uitbreiding. Desondanks is de Adonistrechterzwam in grote delen van Europa nog steeds een zeldzame paddenstoel.

Clitocybe phyllophila

Grote bostrechterzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	3	24	100	66	10

Status: Matig algemeen, n= 176, n<99: 56, n>99: 127, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1940. – Hab (n= 66): droog, voedselarm loofbos 49%, vochtig, voedselrijk loofbos 8%, droog, voedselarm gemengd bos 6%, houtwallen en -singels 6%, jonge bosaanplant 5%, voedselarm naaldbos 3%, elzenbroekbos 3%, parken en tuinen 3%, berkenbroekbos en bos op uitdrogend hoogveen 3%, voedselrijke lanen 2%, voedselrijk gemengd bos 2%, rest 10%. – Sub (n= 23): strooisel 83%, humus 9%, veen 4%, grond onbepaald 4%. – Org (n= 16): eik 56%, berk 13%, els 13%, Beuk 6%, loofbomen onbepaald 13%.

Groot is een relatief begrip. De hoed van de Grote bostrechterzwam is meestal zo'n 4-8 cm in diameter en de steel 5-15 mm dik, en dat is twee maal zo groot als de Kleine bostrechterzwam (*Clitocybe candicans*; zie aldaar). De hoed van beide soorten is mat wit en lijkt geheel geglaceerd door luchtholtes onder de hoedhuid. Bij wrijven verdwijnen die holtes en wordt de hoed vleeskleurig. De Grote bostrechterzwam ruikt zoetig-kruidig en de lamellen en sporenfiguur zijn roomkleurig roze. Hij staat in groepen of heksenkringen tot 15m in doorsnede, vaak met tientallen exemplaren dicht opeen. De soort groeit saprotroof op strooisel in loof- en naaldbossen, met een voorkeur voor dikke strooisellagen en min of meer stikstofrijke plekken (Krieglsteiner, 2001). De helft van de Drentse karteringsmeldingen komt uit droge, voedselarme loofbossen, maar die typering werd vaak ook gebruikt voor verrijkte plekken. Hij heeft een sterke

voorkeur voor strooisel van eik. In zure eikenbossen is de Grote bostrechterzwam in de jaren zeventig in 22% van de proefvlakken gevonden (n= 37, Jansen, 1984), terwijl hij in zure beukenbossen ontbrak (n= 19, Arnolds et al., 1994). Behalve in loofbossen groeit de soort in parken, tuinen en plaatselijk talrijk in jonge loofbosjes en sparrenplantages op voormalige landbouwgronden. De Grote bostrechterzwam komt matig algemeen in heel Drenthe voor, het meest op de rijkere, leemhoudende gronden rond Roden en Havelte, op de Hondsrug en in de hoogveenontginningen. Hij heeft een voorkeur voor kleinere bosjes en groeit relatief weinig in de grote, voedselarme boswachterijen. In Nederland is het een algemene soort op het pleistoceen, in de duinen en Zuid-Limburg, maar in klei- en laagveenstreken is hij zeldzaam (NMV, 2013).

<i>Coprinellus disseminatus</i>	Zwerminktzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Coprinus disseminatus</i>		0	0	0	0	2	6	11	23	48	69	29	4

Status: Matig algemeen, n= 168, n<99: 36, n>99: 144, trend+++ , RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 65): parken en tuinen 35%, wilgenbroekstruweel 11%, vochtig, voedselrijk loofbos 13%, jonge voedselrijke bosaanplant 11%, houtwallen en -singels 8%, lanen en wegbermen 6%, droog, voedselarm loofbos 5%, elzenbroekbos 2%, rest 7%. – Sub (n= 53): dode stronken en stobben 40%, dode wortels 25%, levende bomen 15%, dode stammen 9%, bewerkt hout 5%, spaanders en snippers 2%, dode takken 2%, humus 2%. – Org (n= 51): wilg 22% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 14%, Boswilg 4%), iep 16%, els 10%, populier 8%, berk 8%, Zomereik 6%, Es 6%, Beuk 6%, linde 2%, Tamme kastanje 2%, loofbomen onbepaald 14%.

De Zwerminktzwam is een lichtbruin inktzwammetje dat in opvallend dichte groepen op of rond rotte loofhoutstobben groeit, niet zelden ook schijnbaar op de grond, maar dan in verbinding met wortelresten of begraven hout. De afstaande haren op de hoed en steel zijn met een loep goed te zien. Macroscopisch zou hij verward kunnen worden met de veel zeldzamere Dwergranjehoed (*Psathyrella pygmaea*; zie aldaar) die evenwel geen haren heeft. De Zwerminktzwam kan al vroeg in het seizoen verschijnen – de eerste waarnemingen zijn uit mei – en hij houdt het vol tot de vorst invalt. Hij is in Drenthe tegenwoordig matig algemeen en de laatste 15 jaar sterk toegenomen, mogelijk door de toegenomen voedselrijkdom van het landschap. De meeste vondsten zijn gedaan in de kop van Drenthe, in de beekdalen en op de Hondsrug; verder in de streek rond Havelte en tussen Dwingeloo en Ruinen, en in diverse steden en dorpen. Hij komt van nature het meest voor in loofbossen op vochtige, voedsel- en basenrijke bodems op kleigrond en is een kensoort van het Elzen-Vogelkers-verbond. In Drenthe wordt hij daar ook veel aangetroffen, bijvoorbeeld in het potkleigebied ten noorden van Roden, in diverse beekdalen en op kalkrijke keileem bij Havelte, maar de meeste vindplaatsen liggen hier toch in door mensen beïnvloede milieus, zoals parken, tuinen en recreatiebosjes. Opvallend is het zeer schaarse optreden in boswachterijen en andere voedselarme heidebebossingen. Tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren tachtig is de Zwerminktzwam aangetroffen in 71% van de proefvlakken in het Elzen-Vogelkersbos (n= 7), soms met dichtheden tot 300 vruchtlichamen per 1000 m².

en daarnaast in 12% van de wilgenstruwelen (n= 17), maar hij ontbrak geheel in elzenbroekbossen (Arnolds, n.p.), bossen van berken, beuken en eiken op zure, voedselarme zandgrond (Jalink & Nauta, 1984; Arnolds et al., 1994; Jansen, 1984) en beboomde wegbermen (Keizer, 1993) De Zwerminktzwam heeft een voorkeur voor zachte houtsoorten, waarbij de hoge frequentie op de in Drenthe schaarse iep opvallend is. In Drenthe zijn verder wilg, els en berk de meest gemelde substraten, minder eik, Es en Beuk. Elders in Nederland is hij een enkele keer op spar aangetroffen. Landelijk is de Zwerminktzwam zeer algemeen, met een beduidend hogere dichtheid in het voedselrijke noorden en westen dan op de pleistocene zandgronden (NMV, 2013).

Coprinellus micaceus

Gewone glimmerinktzwam

OPN 1995: *Coprinus micaceus*

Status: Zeer algemeen, n= 822, n<99: 128, n>99: 742, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1969. – Hab (n= 250): parken en tuinen 22%, droge, voedselarme lanen 19%, droog, voedselarm gemengd bos 11%, houtwallen en -singels 9%, droog, voedselarm loofbos 8%, jonge bosaanplant 8%, wilgenbroekstruweel 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 6%, droog, voedselarm naaldbos 1%, berkenbroekbos 1%, elzenbroekbos 1%, rest 8%. – Sub (n= 159): dode stronken en stobben 21%, dode boomwortels 18%, dode takken 17%, dode stammen 13%, voet van levende bomen 9%, levende bomen en stobben, inclusief wondplekken 9%, houtsnippers 3%, grond en strooisel 3%, rest 7%. – Org (n= 136): wilg 22% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 7%, Boswilg 3%), Beuk 10%, berk 9%, Es 9%, populier 9% (waarvan Ratelpopulier 1%), eik 7% (waarvan Zomereik 2%), els 6%, iep 2%, Amerikaanse vogelkers 2%, appel 2%, linde 1%, peer 1%, esdoorn 1%, loofbomen onbepaald 20%.

De Gewone glimmerinktzwam is in het veld gemakkelijk te herkennen aan zijn warm okerbruine, tot 4 cm grote hoed, in het centrum bedekt met glimmende korreltjes (velumresten), gecombineerd met een groeiwijze in groepen van vele tientallen exemplaren. De soort heeft een fijnbehaarde steel en van voren mijtervormige sporen. Er is een zeldzamere dubbelganger, de Gladstelige glimmerinktzwam (*Coprinellus truncorum*; zie aldaar) met een onbehaarde steel en van voren eivormige sporen. De Gewone glimmerinktzwam is in Nederland zeer algemeen en ontbreekt alleen in streken waar bomen ontbreken en dus geen dood hout te vinden is. In Drenthe is deze inktzwam eveneens zeer algemeen, dankzij een sterke toename sinds 1999 toen alle uithoeken van de provincie bezocht zijn. Ook in de veenkoloniën en stedelijke omgeving is hij regelmatig waargenomen. Hij ontbreekt eigenlijk alleen in open agrarisch gebied, zoals ten zuiden van Ruinen en bij Hoogersmilde en in voedselarme open natuurgebieden, zoals op de Dwingeloosche heide. Ook in de grote boswachterijen is de Gewone glimmerinktzwam relatief schaars. De soort heeft een voorkeur voor voedselrijke bodems en ontbreekt dan ook grotendeels in bossen op zuur, voedselarm zand. De meest opgegeven habitats zijn door mensen beïnvloede milieus met loofbomen: parken, tuinen, lanen en boomsingels. Opmerkelijk is het hoge aandeel in de opgaven van wilgenstruweel. Dit is deels te danken aan het mycosociologische onderzoek in moerasbossen in de jaren tachtig vanuit het voormalige Biologisch Station in Wijster. Hij werd destijds in 24% van de proefvlakken in wilgenstruwelen aangetroffen (n= 17), alsmede in 25% van de elzenbossen (n= 16)

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
9	4	17	7	7	5	20	48	118	358	309	109

(Arnolds, n.p.). In proefvlakken in Berken-Eikenbossen bedroeg de presentie slechts 3% (n= 37; Jansen, 1984) en in beukenbossen op zure zandgrond 5% (n= 19, Arnolds et al., 1994). De vruchtlichamen van de Gewone glimmerinktzwam verschijnen meestal op of rond dode stronken, stammen en boven dode wortels van loofbomen. Soms kunnen enorme toefen op een grasveld tevoorschijn komen ten teken dat daar nog niet lang geleden een oude boom heeft gestaan. De soort groeit op het hout van allerlei loofbomen en is het meest gemeld van wilgen (mede door genoemd onderzoek in moerasbossen), gevolgd door berk, populier, Beuk, Es en eik. In Zuidwest-Duitsland liggen de verhoudingen wezenlijk anders. Daar is de Beuk favoriet (maar ook veruit de algemeenste loofboom) met 55% van de gespecificeerde opgaven, gevolgd door populier (7%), eik (7%), Es (5%), berk (5%) en Witte acacia (5%) (n= 228; Krieglsteiner & Gminder, 2010).

Coprinopsis acuminata

Kleine kale inktzwam

OPN 1995: *Coprinus acuminatus*

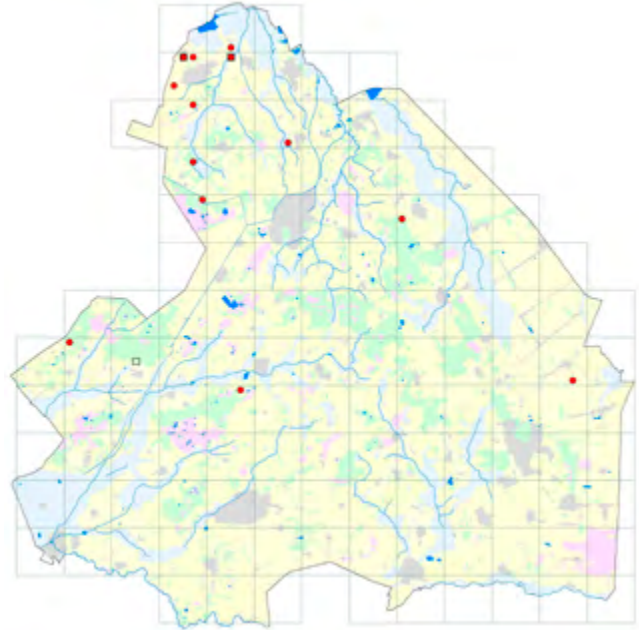
Stat: Zeldzaam, n= 14, n<99: 3, n>99: 13, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1983.

De Kleine kale inktzwam lijkt op een kleine uitvoering van de bekende Kale inktzwam (*Coprinopsis atramentaria*) met een spitsere, kegelvormige hoed die niet meer dan 4 cm breed wordt. Voor de zekerheid kunnen de sporen worden gecheckt. Die zijn bij de Kleine kale inktzwam smaller, 4-5 µm breed. De soort wordt pas de laatste 20 jaar in Nederland erkend en onder de oude opgaven van de Kale inktzwam zullen stellig enkele waarnemingen van de Kleine kale inktzwam schuilgaan. Hij is veel schaarser dan zijn grote broer en geldt nu in Drenthe als zeldzaam, vermoedelijk een onderschatting van de werkelijke verspreiding. Opvallend is de cluster waarnemingen op de rijke, leemhoudende gronden rond Roden. Waar de Kale inktzwam vaak in sterk door mensen beïnvloede terreinen groeit, zoals parken en tuinen, is de kleine uitvoering veel meer een bospaddenstoel. Hij groeit saprotroof op dode, sterk verteerde takken en vooral op ondergrondse houtresten, zoals afgestorven wortels, mogelijk ook op humusrijke grond (Knudsen & Vesterholt, 2008). De

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	4	9	5	2	0

Kleine kale inktzwam prefereert een voedsel- en basenrijke omgeving in loofbossen, met inbegrip van vrij ruderaal rommelbosjes, en heeft daarbinnen een opvallende voorkeur voor paden en wegranden. In de rest van ons land geldt hij als vrij zeldzaam, maar wijdverbreid (NMV, 2013). Ook dit kaartbeeld is waarschijnlijk onvolledig vanwege verwarring met de Kale inktzwam.

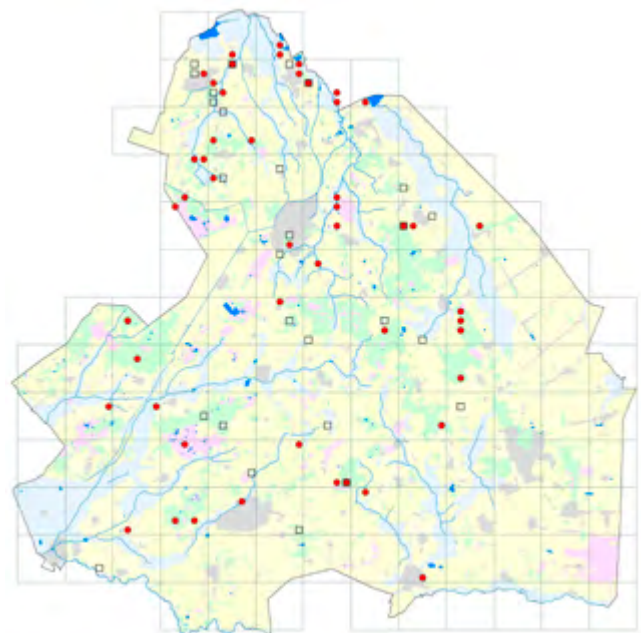
Cortinarius casimiri

Grootsporige gordijnzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	6	19	58	26	0

Status: Vrij zeldzaam, n= 74, n<99: 27, n>99: 54, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1975. – Hab (n= 61): droog, voedselarm loofbos 26%, voedselarme lanen 21%, vochtig, voedselrijk loofbos 16%, wilgenstruweel 15%, voedselrijke lanen 12%, rest 10%. – Sub (n= 21): humus 43%, veen 38%, leem 19%. – Org (n= 23): wilg 30%, eik 22% (waarvan Zomereik 17%), Beuk 9%, berk 9%, Grove den 4%, Hazelaar 4%, loofbomen onbepaald 22%.

De Grootsporige gordijnzwam is een van de vele bruine representanten van het ondergeslacht *Telamonia* zonder opvallende veldkenmerken. Hij kan gemakkelijk worden verward met bijvoorbeeld de Siersteelgordijnzwam (*Cortinarius decipiens*), hoewel die soort een donkerder hoed heeft. Onder de microscoop zijn de grote, tamelijk bleke sporen van 10-13 x 6-7 µm echter zeer karakteristiek. De Grootsporige gordijnzwam is in Drenthe vrij zeldzaam, met een voorkeur voor de vochtigere en rijkere bodems, bijvoorbeeld de landgoederen nabij Paterswolde en het potkleigebied rond Roden. In de hoogveenontginningen is de soort zeldzaam. Het aantal meldingen uit loofbossen en lanen op rijke bodems (samen 28%) is relatief hoog, gezien het kleine aandeel van rijke bodems in Drenthe. Daarnaast is de Grootsporige gordijnzwam opvallend vaak uit wilgenstruwelen opgegeven.

Tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren tachtig had hij een duidelijke voorkeur voor het Elzen-Vogelkersbos op lemige grond (presentie 57%, n= 7; Arnolds, n.p.). Verder is de soort destijds met lage presenties aangetroffen in proefvlakken in wilgenstruwelen (14%, Arnolds, n.p.), beukenlanen (9%, n= 23), eikenlanen (6%, n= 53; Keizer, 1993) en zure, voedselarme beukenbossen (5%, n= 19; Van Steenis, 1991). In bossen op leem kan hij plaatselijk talrijk zijn met meer dan 100 vruchtlichamen per 1000 m². De soort is in Drenthe slechts één maal vermeld bij den, hoewel hij in Scandinavië evenveel bij naaldbomen als bij loofbomen groeit (Knudsen & Vesterholt, 2008). In Nederland is de Grootsporige gordijnzwam vrij algemeen, vooral op het pleistoceen en in de duinen (NMV, 2013).

Crepidotus caspari

Bleek oorzwammetje

OPN 1995: *Crepidotus lundellii*

Status: Vrij zeldzaam, n= 38, n<99: 4, n>99: 34, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1982. – Hab (n= 14): vochtig, voedselrijk loofbos 36%, wilgenstruweel 14%, jonge bosaanplant 14%, parken en tuinen 7%, elzenbroekbos 7%, droog, voedselarm loofbos 7%, loofhoutsingels 7%, oevervegetaties 7%. – Sub (n= 17): dode takken 77%, dode twijgen 18%, dode stengels 6%. – Org (n= 17): Es 24%, wilgen 12%, Braam 6%, Hazelaar 6%, els 6%, vlier 6%, russen 6%, loofbomen onbepaald 35%.

Het Bleek oorzwammetje is in het veld zelden met zekerheid van het zeer algemene Wit oorzwammetje (*Crepidotus variabilis*) en het Rondsporig oorzwammetje (*Crepidotus cesatii*) te onderscheiden (zie aldaar). De hoed is vaak wat meer getint, roomwit tot beige, de vruchtlichamen zijn vaak wat groter (tot 4 cm) en de lamellen zijn bij rijpheid iets donkerder tabaksbruin. Met de microscoop is identificatie echter eenvoudig: de sporen van het Bleek oorzwammetje zijn veel groter (6,5-9,5 x 4,5-6 µm), eivormig en nauwelijks ruw. Het verwante Ruwsporig oorzwammetje (*Crepidotus subverrucisporus*) heeft even grote, maar sterk wrattige sporen. In Drenthe is het Bleek oorzwammetje vrij zeldzaam en zeer diffuus verspreid, hoofdzakelijk in de beekdalen, veenkoloniale gebieden en de laaggelegen streken bij Roden en Meppel. De soort is nog meer dan het Rondsporig oorzwammetje gebonden aan voedselrijke, vochtige bossen en is waarschijnlijk een kensoort van het Elzen-Vogelkers-verbond. Tijdens mycosociologisch onderzoek in moerasbossen in de jaren tachtig is het Bleek oorzwammetje in 29% van de onderzochte proefvlakken van dat bostype gevonden (n= 7) en in 17 % van de elzenbossen (n= 6), maar niet in wilgenstruwelen (Arnolds, n.p.); ook niet in de bestudeerde loofbossen op voedselarme, zure zandgrond. Hij is niet gebonden aan oudere opstanden, maar komt ook voor in jonge, geplante bosjes, parken en tuinen. De soort groeit saprotroof op afgevallen, dode takken en twijgen van loofbomen, bij voorkeur

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	5	1	13	13	4

op Es. Op naaldhout is het Bleek oorzwammetje niet waargenomen, wel eenmaal op dode russenstengels. In Baden-Württemberg vormen Beuk en Es de belangrijkste substraten, met incidentele vondsten op Fijnspar en rietstengels (Krieglsteiner, 2003). Landelijk is de soort vrij algemeen (NMV, 2013). De sterke vooruitgang in Drenthe is grotendeels een waarnemerseffect als gevolg van verbeterde kennis van oorzwammetjes.

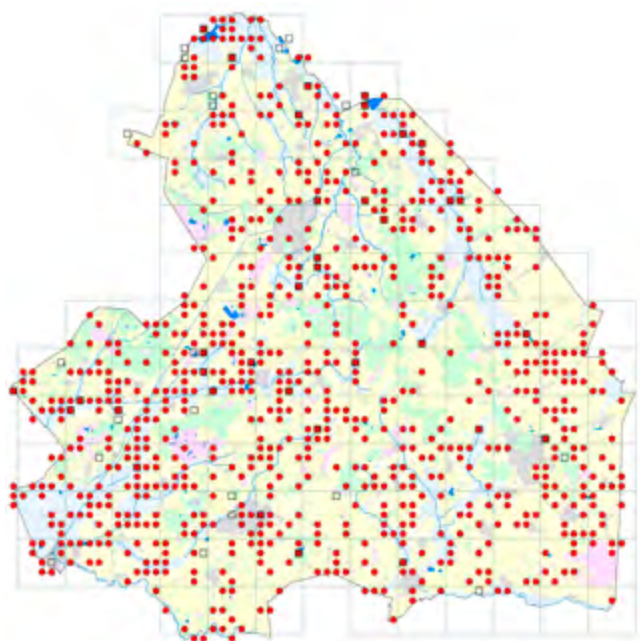
Crepidotus cesatii

Rondsporig oorzwammetje

Status: Zeer algemeen, n= 824, n<99: 56, n>99: 803, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 258): wilgenstruweel 26%, jonge bosaanplant 20%, houtwallen en -singels 13%, voedselarm loofbos en gemengd bos 11%, vochtig, voedselrijk loofbos 10%, parken en tuinen 9%, elzenbroekbos 4%, lanen 1%, naaldbos 1%, rest 5%. – Sub (n= 298): dode takken 75%, dode twijgen 20%, dode stammen en stronken 1%, dode stengels en bladeren 1%, rest 3%. – Org (n= 312): wilg 53% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 15%, Boswilg 1%), Es 14%, els 3%, Vuilboom 2%, populier 2%, Wilde lijsterbes 1%, Amerikaanse vogelkers 1%, esdoorn 1%, ribes 1%, berk 1%, loofbomen onbepaald 18%.

Het Rondsporig oorzwammetje is in het veld lastig van het eveneens zeer algemene Wit oorzwammetje (*Crepidotus variabilis*; zie aldaar) te onderscheiden. Er zijn een paar subtiele verschillen: de hoed van het Rondsporig oorzwammetje is wat meer gewelfd, wordt bij volgroeide exemplaren niet gelobd en is aan de basis viltig behaard; de lamellen zijn aanvankelijk wit, blijven langer lichtbeige tot rozeachtig van kleur en worden uiteindelijk rozebruin. Ook de standplaats kan belangrijke aanwijzingen geven, maar vaak is controle van de sporen noodzakelijk voor een zekere determinatie: de sporen van het Rondsporig oorzwammetje zijn bijna bolvormig tot breed elliptisch en meten 6-9 x 4,5-7 µm. Dit paddenstoeltje is zeer algemeen in bijna de gehele provincie, maar schaars in boswachterijen en grote, voedselarme natuurgebieden. Het Wit oorzwammetje is in boswachterijen juist zeer talrijk en veel schaarser in hoogveenontginningen en laagveengebieden. De voorkeur van het Rondsporig oorzwammetje voor een vochtiger en voedselrijker milieu weerspiegelt zich ook in de verdeling over vegetatietypen. Hij is het meest aangetroffen in wilgenstruwelen en aangeplante rommelbosjes en bossingels op voedselrijke grond, terwijl slechts

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
35	28	25	7	1	13	31	87	112	316	265	160

11% van de opgaven afkomstig is van voedselarme loofbossen. Dit is voor het Wit oorzwammetje omgekeerd. Ruim de helft van de waarnemingen van het Rondsporig oorzwammetje is gedaan op dode takken en twijgen van wilgen, die vaak nog aan de boom vastzitten. Ook essentakken vormen een gebruikelijk substraat, maar

op andere loofbomen is hij zelden gevonden. Er zijn slechts twee opgaven van naaldbomen, waarvan eenmaal op Jeneverbes. Tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren zeventig in voedselarme eikenbossen is het Rondsporig oorzwammetje niet waargenomen (Jansen, 1984), maar in de jaren tachtig is de soort in 76% van de onderzochte wilgenstruwelen (n=17) en 31% van de elzenbossen (n= 16) gevonden (Arnolds, n.p.). De soort is in Nederland algemeen met een wat minder grote dichtheid op het pleistoceen dan in het westen van het land (NMV, 2013). De sterke vooruitgang in Drenthe is deels reëel, deels een waarnemerseffect door betere bekendheid van oorzwammetjes.

Crepidotus mollis Week oorzwammetje

Status: Vrij zeldzaam, n= 56, n<99: 12, n>99: 44, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1974. – Hab (n= 13): droog, voedselarm gemengd bos 31%, populieren- en wilgenaanplant 31%, droog, voedselarm loofbos 18%, tuinen en erven 8%, naaldbos 8%, elzenbroekbos 8%. – Sub (n=10): dode takken 60%, dode stammen 40%. – Org (n= 11): Canadapopulier 55%, wilg 18% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 9%, Boswilg 9%), loofbomen onbepaald 27%.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
3	0	0	0	0	0	0	8	7	23	14	3

Van andere oorzwammetjes is het Week oorzwammetje gemakkelijk te onderscheiden door het grotere formaat met hoeden van 2-7 cm breed, de vlekkerige, grauwbroune lamellen, maar vooral door de dikke, gelatineuze laag onder de hoedhuid. Toch is de soort in het verleden ongetwijfeld met andere soorten verward, gezien sommige opgaven uit voedselarme loof- en naaldbossen waar deze paddenstoel beslist niet voorkomt. Het Week oorzwammetje is in Drenthe vrij zeldzaam met verdichtingen op de Hondsrug en in het noorden van de provincie. De vruchtlichamen groeien saprotroof op dode, vaak nog aan de boom vastzittende takken van loofbomen, soms ook op afgestorven stammen. Hij heeft in Drenthe een sterke voorkeur voor Canada-populier en verwante cultivars, zeker als we de geringe oppervlakte van populierenplantages in aanmerking nemen. De soort is plaatselijk talrijk in kwijnende populierenopstanden met een ondergroei van voornamelijk Grote brandnetel op voormalige landbouwgronden, bijvoorbeeld zuidelijk van Mantinge en op enkele plekken in de oostelijke veenkoloniën. Verder is het Week oorzwammetje in Drenthe enkele malen op Grauwe wilg en Boswilg gevonden. In Zuid-Duitsland groeit dit paddenstoeltje het meest op Beuk (103x), gevolgd door Es (39x), populieren (22x) en wilgen (14x) (Kriegelsteiner, 2003). De beukenbossen aldaar groeien grotendeels op vruchtbare, basenrijke gronden, maar in Drenthe zijn deze geplant op van oorsprong voedselarme, zure zandgrond. Daar is het Week

oorzwammetje tijdens mycosociologisch onderzoek niet vastgesteld (Van Steenis, 1991). In Nederland is deze paddenstoel algemeen en verbreid volgens een vlekkerig patroon, met concentraties in Zuidoost-Friesland, Flevoland, Midden-Brabant, Zuid-Limburg en de duinstreek (NMV, 2013). De zwaartepunten vallen samen met gebieden met grootschalige populierenplantages op voedsel- of basenrijke grond.

Dasyscyphella nivea Sneeuw wit franjekelkje

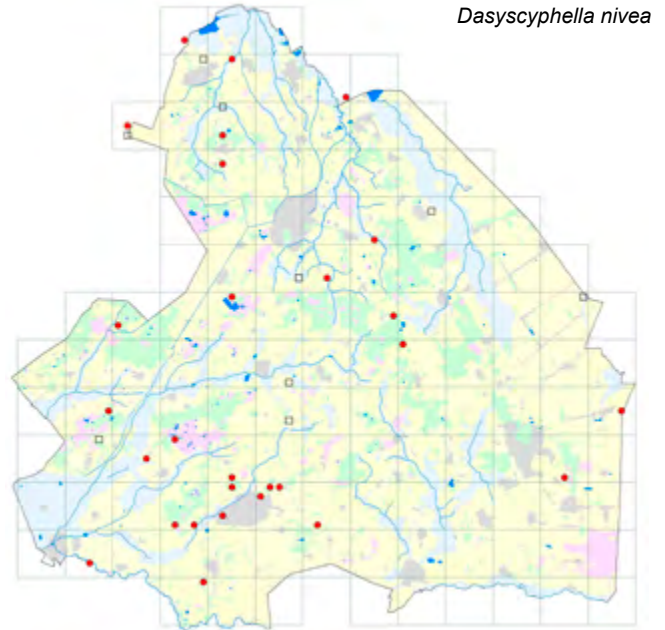
Status: Vrij zeldzaam, n= 38, n<99: 9, n>99: 29, trend ++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1983. – Hab (n= 19): vochtig, voedselrijk loofbos 47%, droog, voedselarm loofbos 21%, droog, voedselarm gemengd bos 16%, tuinen 5%, voedselrijke jonge bosaanplant 5%, rest 4%. – Sub (n= 30): dode takken 47%, dode stronken 20%, dode stammen 10%, dode twijgen en houtsnippers 10%, dood hout onbepaald 13%. – Org (n= 30): eik 93% (waarvan Zomereik 83%), loofbomen onbepaald 7%.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	1	2	8	5	3	2	6	3	7	4	0

Helaas is het Sneeuw wit franjekelkje niet witter dan vele andere witte franjekelkjes. Wel vallen ze sterk op bij omdraaien van een losliggende, dikke eikenstronk, het karakteristieke substraat. Bij verzamelen blijkt het bruin verkleurde eikenhout vaak nog zo hard te zijn dat je met een zakmes weinig kunt beginnen. Het Sneeuw wit franjekelkje kan wel 2 mm breed worden en dat is groot voor een

Franjekelkje. Microscopisch zijn de randharen met 1-3 gladde, iets verbrede topcellen typisch. De sporen meten 6,5-11 x 1,5-3 µm en zijn even groot als die van het Gewoon franjekelkje (*Lachnum virgineum*), dat op hetzelfde substraat kan voorkomen. Het Sneeuw wit franjekelkje groeit dus vrijwel altijd op oud eikenhout, meestal in bossen op min of meer basen- en voedselrijke, vochtige grond,

zowel in oude bossen op potklei als in parken en jonge rommelbosjes op voormalige landbouwgrond. Twee opgaven van kruidachtige planten zijn hier genegeerd omdat ze vermoedelijk verkeerd zijn gedetermineerd. Het Sneeuwwit franjekelkje is landelijk vrij algemeen, vooral op het pleistoceen, in Zuid-Limburg en de duinstreek (NMV, 2013). In Drenthe is de dichtheid in atlasblokken niet minder groot, maar op basis van kilometerhokken is de soort vrij zeldzaam op ver uiteenliggende plekken. In Groot-Brittannië en Denemarken staat

Dasyscyphella nivea

het Sneeuwwit franjekelkje als algemeen te boek (Ellis & Ellis, 1997; Hansen & Knudsen, 2000) en dat zal bij ons ook wel het geval zijn.

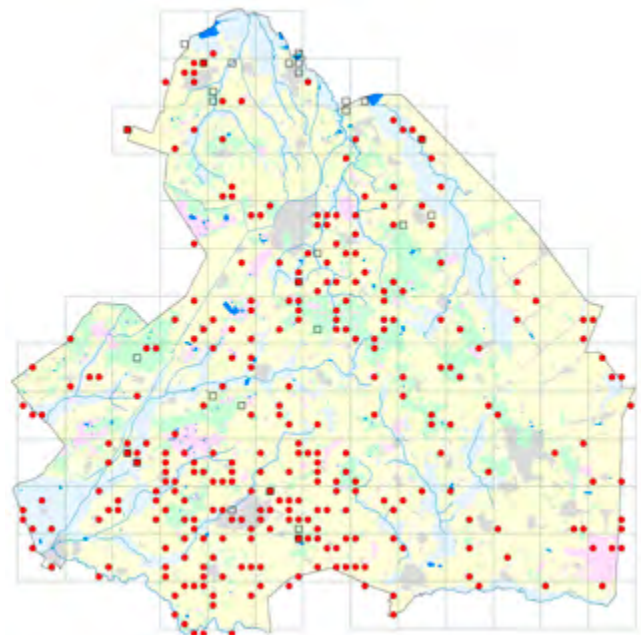
Diatrype stigma

Korstvormig schorsschijfje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	10	15	16	4	6	9	36	41	115	63	26

Status: Vrij algemeen, n= 314, n<99: 28, n>99: 295, trend +++. RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1982. – Hab (n= 20): vochtig, voedselrijk loofbos 25%, droog, voedselarm loofbos 15%, voedselarm gemengd bos 15%, jonge bosaanplant 15%, moerasbossen 10%, voedselrijke lanen 5%, rest 15%. – Sub (n= 28): dode takken 89%, dode stammen 7%, rest 4%. – Org (n= 28): berk 21%, eik 14% (waarvan Zomereik 7%, Amerikaanse eik 4%), Es 7%, Beuk 7%, Hazelaar 7%, els 7%, populier 4%, Hulst 4%, Brem 4%, loofbomen onbepaald 25%.

Het Korstvormig schorsschijfje wordt doorgaans pas genoteerd als er verder weinig spannends te vinden is. Het is een zwarte korst die hele takken kan bedekken en in alle seizoenen te vinden is. Hij produceert dus geen schijfjes; de naam 'schorsschijfje' slaat op verwante soorten die wel schijfvormig zijn. Aan de randen van het vruchtlichaam wordt de schors losgemaakt en krult hij op als bij een Schorsbreker (*Vuilleminia*). Het oppervlak van de korst heeft talloze kleine puntjes die zo mogelijk nog zwarter zijn dan de ondergrond. De aanwezigheid van deze puntjes is essentieel voor de determinatie, want op takken komen vaak ook dunnere, zwarte korsten voor die bestaan uit steriel myceliumweefsel, bijvoorbeeld van het Geweizwammetje (*Xylaria hypoxylon*) en verwanten. Op doorsnede zit onder elk puntje een peervormig orgaantje, het perithecium, met daarin asci met gebogen sporen van 6-8 x 1,5 µm. Het Korstvormig schorsschijfje is zeer

algemeen in het gehele land (NMV, 2013) en ook in Drenthe is hij wijdverbreid en vermoedelijk in werkelijkheid zeer algemeen. De enorme toename is grotendeels een waarnemerseffect doordat veel veldmycologen de soort steeds beter hebben leren kennen. Het Korstvormig schorsschijfje groeit saprotroof op nog vrij harde, afgevalen takken van allerlei loofbomen en struiken, bij voorkeur in bossen en struwelen op vochtige, voedsel- en basenrijke grond. Hij is vaak opvallend talrijk in dichte, recent aangeplante rommelbosjes. In voedselarme bossen groeit de soort vooral op verstoorde plekkjes.

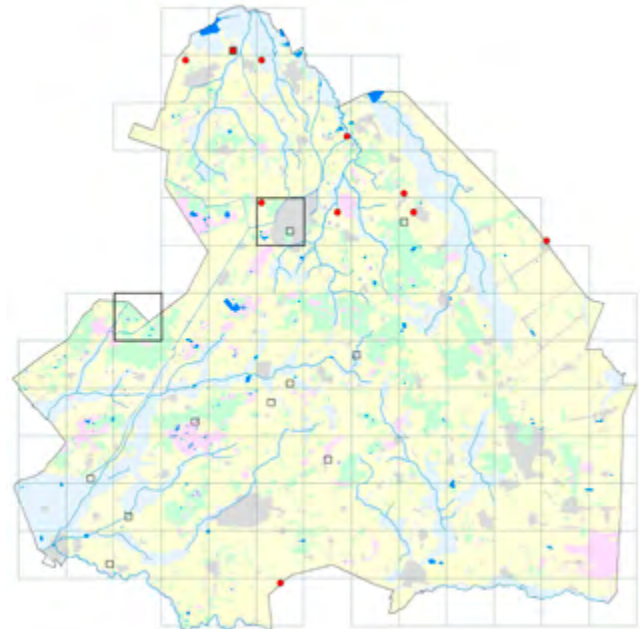
<i>Echinosphaeria strigosa</i>	Schraal ruigkogeltje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Lasiosphaeria strigosa</i>		0	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2001.													

Het Schraal ruigkogeltje produceert donkere, ruigbehaarde bolletjes (peritheciën) van ongeveer 0,5 mm breed. De haren (setae) zijn donkerbruin, lang, dikwandig en spits. De sporen zijn gebogen, eerst kleurloos, later geel, en meten 34-40 x 6-7 µm. De soort is verwant aan het Bruingrijs ruigkogeltje (*Echinosphaeria canescens*) dat nog niet uit Drenthe is gemeld, maar deze heeft kleinere sporen van 17-24 x 3-4 µm. Ellis & Ellis (1997) onderscheiden deze soorten niet en geven intermediaire sporenmaten. In Nederland is het Schraal ruigkogeltje volgens de digitale Verspreidingsatlas vrij zeldzaam. Het is vooral in Zuid-Holland en Noord-Brabant gevonden; streken waar meer op kleine zakjeszwammen wordt gelet (NMV, 2013). Het

Bruingrijs ruigkogeltje is landelijk nog wat algemener, met een enorm zwaartepunt in Zuid-Holland; eveneens een waarnemerseffect. Het Schraal ruigkogeltje werd in Drenthe gevonden bij Geelbroek (km 234-551, 2001) op dood loofhout in een vochtig loofbos op beekleem en bij Amen (km 237-551, 2001) op een dode essentak in een vochtig elzen-essenbos. Beide waarnemingen zijn gedaan door de ascomycetenspecialist Stip Helleman tijdens één excursie van de Nederlandse Mycologische Vereniging in februari. Het vermoeden is dan ook gerechtvaardigd dat het Schraal ruigkogeltje in Drenthe in werkelijkheid vrij algemeen is. Declercq (2008) vermeldt voor Vlaanderen vondsten op wilg, populier, Zwarte els en Framboos.

<i>Entoloma juncinum</i>	Rondsporige satijnzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Zeldzaam, n= 20, n<99: 11, n>99: 10, trend --, RL08: Kwetsbaar, eerste jaar: 1961. – Hab (n= 11): droge, voedselrijke lanen 18%, wilgenbroekstruweel 18%, bossingels 18%, droge, voedselarme lanen 9%, droog, schraal, zandig grasland 9%, nat, voedselarm hooiland 9%, droog heischraal grasland 9%, kruipwilgstruweel 9%.		0	0	0	0	0	0	2	2	3	15	2	0

De Rondsporige satijnzwam is een vrij kleine, donker grijsbruine satijnzwam met een mycena-achtige habitus uit het ondergeslacht *Nolanea*. Hij heeft een eender of iets lichter gekleurd slank, breekbaar steeltje dat niet overlangs wit gestreept is, zoals bij de algemene Bruine satijnzwam (*Entoloma sericeum*). Het hoedje van de Rondsporige satijnzwam is in verse toestand doorschijnend gestreept en fijn radiaalvezelig en het paddenstoeltje ruikt zeker na beschadiging melig. Er zijn meerdere satijnzwammen die aan dit signalement voldoen, dus is microscopiseren onontbeerlijk. Dan vallen de voor een Satijnzwam afgeronde sporen op van 8-10,5 x 7-9,5 µm, die bijna even breed zijn als lang. In tegenstelling tot de meeste bruine *Nolanea*'s zou de Rondsporige satijnzwam volgens de meeste auteurs overwegend in vochtige, min of meer voedselrijke, beschaduwde milieus voorkomen (Noordeloos, 1992; Knudsen & Vesterholt, 2008). In Drenthe heeft de Rondsporige satijnzwam een bredere range. Hij is vooral gevonden in lanen, bossingels en wilgenbroekstruweel, maar er zijn ook drie betrouwbare meldingen uit natte en droge, voedselarme graslanden (Arnolds, 1983). Deze variatie komt goed overeen met de ecologie in Baden-Württemberg, zoals beschreven door Krieglsteiner (2003). Meestal groeit hij saprotroof op humus of strooisel, maar hij is één keer op een bladhoop aangetroffen en op een dode stengel van een kruidachtige plant. De Rondsporige satijnzwam is dus een soort met een breed ecologisch spectrum, maar desondanks is hij in Drenthe

zeldzaam. Hij komt vooral voor in gebieden waar keileem of potklei aan de oppervlakte komen, zoals de noordelijke Hondsrug, rond Roden, het Dwingelderveld en bij Havelte. In Nederland is hij matig algemeen, voornamelijk op het pleistoceen, in de duinen en Zuid-Limburg, met een concentratie in het duingebied van Noord-Holland (NMV, 2013). Omdat hij én zeldzaam is én matig is afgenomen staat hij als kwetsbaar op de Rode lijst (Arnolds & Veerkamp, 2008).

<i>Entoloma parasiticum</i>	Grootsporige schelpsatijnzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ?, RL08: Gevoelig (zeldzaam), eerste jaar: 1994.		0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0

Deze satijnzwam lijkt in het veld op een Oorzwammetje (*Crepidotus*) of op de Gewone schelpjesmolenaar (*Clitopilus hobsonii*). De Grootsporige schelpsatijnzwam is een van de weinige satijnzwammen met een sterk gereduceerd, excentrisch geplaatst steeltje. De hoedjes zijn tot 1 cm brede, fijnvezelige, witte tot bleekgrijze schelpjes met ver uiteenstaande, bleke lamellen die geleidelijk roze kleuren. Onder de microscoop vallen direct de hoekige sporen op die zo kenmerkend zijn voor satijnzwammen.

In Nederland is de Grootsporige schelpsatijnzwam zeldzaam, met vindplaatsen schijnbaar willekeurig verspreid door het land (NMV, 2013). In Drenthe is slechts één vondst bekend: langs een bospad in het Sterrenbos van Frederiksoord, ogenschijnlijk op de grond, maar de leemachtige bodem was geheel doorgroeid met haarwortels (km 208-540, 1994, herb. Chrispijn). De soort ontleent zijn wetenschappelijke naam aan het parasitaire optreden op langlevende vruchtlichamen van andere paddenstoelen, onder

meer van Hanenkam (*Cantharellus cibarius*), Echte tolzswam (*Coltricia perennis*) en Gewoon elfenbankje (*Trametes versicolor*) (Krieglsteiner, 2003). Hij is evenwel ook bekend van dood hout van

loofbomen en resten van kruidachtige planten (Noordeloos, 1992; Knudsen & Vesterholt, 2008). De Grootsporige schelpstijzswam lijkt overal in Europa erg zeldzaam te zijn.

Exidia thuretiana

Stijfselzswam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
3	2	1	0	0	0	0	15	9	12	19	8

Status: Vrij zeldzaam, n= 60, n<99: 2, n>99: 59, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1974.

De Stijfselzswam is een witte tot lichtgrijze trilzswam, vaak met een blauwachtige gloed; eerst knopvormig en minder dan 1 cm, later samenvloeiend tot onregelmatige, gelatineuze korsten van meer dan 10 cm. Hansen & Knudsen (1997) vermelden dat de vruchtlichamen onaangenaam ruiken. Bij het drogen krimpt de zwam in, zoals alle trilzswammen, tot een onherkenbare dunne laag. De iets gekromde sporen worden groter dan bij veel andere soorten, 15-20 x 5-6 µm. In het veld is verwarring mogelijk met de algemene Klontjestrilzswam (*Exidia nucleata*, zie aldaar), maar die soort heeft kleurloze vruchtlichamen waarin meestal witte kalkoxalaatkristallen zichtbaar zijn. In Nederland is de Stijfselzswam algemeen, met een opmerkelijk vlekkerig patroon en concentraties in bijvoorbeeld Oost-Friesland, Zuid-Limburg, de kalkrijke duinen en op Walcheren (NMV, 2013). Blijkbaar wordt dit patroon mede bepaald door het zoekbeeld van de waarnemers ter plekke. In Drenthe was hij vóór 2000 vrijwel onbekend. Na een sterke toename is hij nu vrij schaars, met een zwaartepunt in het noorden van de provincie. Vermoedelijk heeft een deel van de opgaven echter betrekking op de Klontjestrilzswam. De Stijfselzswam groeit saprotroof op dode takken en stammen van loofbomen, volgens de literatuur met een sterke voorkeur voor Beuk, op grote afstand gevolgd door Es, linde en esdoorn (Breitenbach & Kräntzlin, 1986; Hansen & Knudsen, 1997; Krieglsteiner, 2000). In Drenthe is hij telkens één keer gemeld van Amerikaanse vogelkers, Ratelpopulier, Appel en Es. De soort is kenmerkend voor beukenbossen en Eiken-Haagbeukenbossen

op basen- en voedselrijke, lemige bodems (Krieglsteiner, 2000). De weinige vonsten uit Drenthe met details over de standplaats ondersteunen dit beeld niet: in een park, een voedselarme loofhoutsingel en een loofbos op zuur, uitdrogend hoogveen.

Flagelloscypha minutissima

Klein zweephaarschijfje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	1	0	0	0	1	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 1, n>99: 2, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1996.

De aanduiding 'schijfje' kan de indruk wekken dat het Klein zweephaarschijfje plat is. Wie het kleine witte dotje ooit bekeken heeft, weet wel beter. Met een loep ziet men 0,5 mm grote 'watjes' op het dode hout. Bij sterkere vergroting blijken het dichtbehaarde bekertjes te zijn waarin een grijs hymenium doorschemert. Ze lijken sterk op franjekelkjes (*Lachnum* en verwanten), maar zweephaarschijfjes zijn geen ascomyceten, zoals franjekelkjes, maar plaatjeszwammen met sterk gereduceerde vruchtlichamen. Onder de microscoop zijn de haren in de dikwandige onderhelft dicht bezet met hoekige kristallen en ze lopen uit in een zeer smalle, dunwandige top. De sporen zijn spoelvormig tot langwerpig Citroenvormig en meten 7-11 x 4-5 µm. De basidiën zijn 2-sporig. In Drenthe is het Klein zweephaarschijfje in drie geïsoleerde kilometerhokken genoteerd: bij Roden, Mensingebos

(km 225-571, 1996); op de Emmerschans ten oosten van Emmen (km 260-535, 2001, herb. B. de Vries) in een vochtig oeverbosje op een dode elzentak; bij Havelte op de Grote Startbaan (km 212-533, 2009) op een dode tak van Geoorde of Grauwe wilg in een klein wilgenstruweel. Dit beeld is stellig onvolledig, gezien de onopvallende vruchtlichamen. In Nederland geldt het Klein zweephaarschijfje als matig algemeen met de grootste dichtheid op de zwaardere gronden in Zeeland, Zuid-Holland en Flevoland (NMV, 2013). De soort groeit saprotroof op sterk verrotte, afgevalen takjes van loofbomen, soms op naaldbout of kruidachtige planten (Knudsen & Vesterholt, 2008). In Zuidwest-Duitsland is het een karakteristieke soort voor oibossen en andere loofbossen op voedselrijke, vochtige grond (Krieglsteiner, 2001).

Flammulina fenae

Zomerfluweelpootje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	3	0	3	0	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 6, n<99: 3, n>99: 3, trend--, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1991.

Het Zomerfluweelpootje lijkt op een bleke tot bijna witte uitvoering van het Gewoon fluweelpootje (*Flammulina velutipes*, zie hieronder), waarbij het centrum donkerder afsteekt. Hij is vooral te verwarren

met een witte variëteit van de laatste soort (*Flammulina velutipes* var. *lactea*). Het Zomerfluweelpootje heeft echter vaak roodbruine vlekjes op hoed en lamellen. Daarnaast zijn de sporen duidelijk

korter en breder, 6-8 x 3-5 µm. Zoals de naam suggereert, verschijnt het Zomerfluweelpootje vroeger in het jaar, al vanaf april, terwijl het Gewoon fluweelpootje veel meer een paddenstoel is van de late herfst en winter. Het Zomerfluweelpootje groeit saprotroof op dode stronken en stammen of aan de stambasis van dode loofbomen; ook graag op begraven hout en hij heeft dan vaak een wat wortelende steel. Het is een vrij zeldzame paddenstoel van loofbossen op basenrijke zand-, leem- en kleigronden in de gematigde zone in Europa. In Nederland komt hij het meest voor in het rivierengebied, langs de binnenduinrand en in zeeleigebieden van Zeeland en Groningen (NMV, 2013). In Drenthe is het Zomerfluweelpootje zes maal gevonden, waarvan twee in het Reestdal: bij de Havixhorst bij De Wijk (km 213-521 1991) in een voedselrijke laan op vlier en in een park in Meppel (km 209-522, 1992, herb. Chrispijn); verder op begraven hout in een wegberm ten zuiden van Zuidwolde (km 224-518, 2005), in een loofhoutsingel bij Havelte (km 211-533, 1995), in een wegberm in Oosterhesselen (km 244-530, 2004) en bij De Groeve in het Hunzedal (km 243-569, 2004). De vruchtlichamen zijn in Drenthe gevonden tussen eind augustus en half oktober.

Flammulina velutipes

Gewoon fluweelpootje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
49	52	37	1	1	0	0	5	11	77	104	113

Status: Vrij algemeen, n= 394, n<99: 56, n>99: 356, trend+++ , RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1967. – Hab (n= 86): parken en tuinen 27%, droog, voedselarm loofbos 11%, vochtig, voedselrijk loofbos 12%, lanen 11%, houtwallen en- singels 11%, voedselarm gemengd bos 10%, voedselrijke jonge bosaanplant 7%, rest 11%. – Sub (n= 77): dode stronken en stobben 55%, dode stammen 14%, levende bomen 14%, dode takken 10%, houtsnippers 1%, dode wortels 1%, voet van levende bomen 1%, dood hout onbepaald 3%. – Org (n= 86): Es 19%, vlier 16%, berk 8%, populier 6%, wilg 6% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 2%), Zomereik 5%, spar 5%, iep 5%, els 2%, linde 1%, Prunus 1%, Appel 1%, Beuk 1%, esdoorn 1%, loofbomen onbepaald 22%.

Midden in de winter, zelfs als het gevrozen heeft, kun je verblijd worden door groepjes van deze glanzende, honinggele paddenstoelen. Het Gewoon fluweelpootje is in principe goed te herkennen aan de fluwelig behaarde stelen die vanuit de basis donkerbruin verkleuren. Recent is echter gebleken dat het in werkelijkheid om een soortencomplex gaat. Sinds 1983 is het hierboven beschreven Zomerfluweelpootje (*Flammulina fennae*) afgesplitst, te herkennen aan een bleke hoed en kleinere sporen (Bas, 1983). Daarnaast werd door deze auteur een variëteit *lactea* onderscheiden met een melkwitte hoed en even grote sporen als het Gewoon fluweelpootje (6,5-10 x 3-4 µm), alsmede een forma *longispora* met langere sporen van 8-12 x 3-4 µm. Op grond van moleculair onderzoek wordt deze laatste nu als een aparte

soort beschouwd, het Langsporig fluweelpootje (*Flammulina elastica*) (Knudsen & Vesterholt, 2008). Beide zijn wel uit ons land, maar nog niet uit Drenthe bekend. Recent is een derde soort afgesplitst, *Flammulina populicola*, die nog niet in ons land is vastgesteld (Knudsen & Vesterholt, 2008). Het is tot nu toe niet gebruikelijk om fluweelpootjes aan een microscopisch onderzoek te onderwerpen, maar er is alle reden om deze paddenstoelen beter in de gaten te houden. Het Gewoon fluweelpootje groeit saprotroof op groot dood hout van loofbomen, zoals stammen, stobben en takken, maar ook op boomwortels. Soms staat hij op wondplekken of afstervende delen van levende bomen en één maal is hij op houtsnippers gevonden. Het Gewoon fluweelpootje kan op allerlei loofbomen voorkomen, inclusief struiken als Brem. In Drenthe is hij het meest gemeld van Es en vlier. Daarnaast wordt hij in Nederland ook veel waargenomen op els, wilg en populier (Bas et al., 1995). In Baden-Württemberg heeft hij een sterke voorkeur voor wilgen (Krieglsteiner, 2001). Sporadisch komt het Gewoon fluweelpootje ook op naaldhout voor (Arnolds et

al., 1995; Krieglsteiner, 2001) en in Drenthe zijn drie vondsten op spar bekend. Het Gewoon fluweelpootje is in Nederland een zeer algemene soort op min of meer voedselrijke bodem, met de grootste dichtheid in het westen en Zuid-Limburg (NMV, 2013). In grote delen van het pleistoceen komt hij minder vaak voor, zo ook in Drenthe. Hier was het voor 1999 een vrij schaarse soort, maar hij is sindsdien sterk toegenomen, vooral dankzij de uitbreiding van bosjes en bossingels op voedselrijke grond. Nu is het Gewoon fluweelpootje vrij algemeen

en verspreid over de gehele provincie te vinden in loofbossen, parken, tuinen, lanen, singels en houtwallen op min of meer voedselrijke bodems. In boswachterijen en grote, voedselarme natuurgebieden is de soort nog altijd schaars. Tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren tachtig werd hij slechts aangetroffen in 6% van de proefvlakken in wilgenstruwelen (n= 17) en in 25% van de elzenbossen (n= 16) (Arnolds, n.p.). In proefvlakken in zure, arme berken-, beuken- en eikenbossen was het Gewoon fluweelpootje geheel afwezig.

Fuscoporia ferruginosa Gewone korstvuurzwam

OPN 1995: *Phellinus ferruginosus*

Status: Vrij zeldzaam, n= 53, n<99: 5, n>99: 49, trend+++ , RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1974. – Hab (n= 10): droog, voedselarm loofbos 30%, wilgenbroekstruweel 20%, droog voedselarm naaldbos en gemengd bos 20%, tuinen en erven 10%, vochtig, voedselrijk loofbos 10%, berkenbroekbos 10%. – Sub (n=24): dode takken 79%, dode stammen 17%, dood hout onbepaald 4%. – Org (n= 26): berk 19%, wilg 19% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 15%), eik 12% (waarvan Zomereik 7%), Beuk 8%, Hulst 4%, els 4%, vlier 4%, Grove den 4%, loofbomen onbepaald 27%.

De Gewone korstvuurzwam is een roestbruine, korstvormende vuurzwam met zeer fijne poriën (4-7 per mm), die grote delen van takken en stammen kan bedekken en alleen op scheefstaand of verticaal substraat verdikkingen maakt, maar geen echte hoeden. Hij lijkt sprekend op de Langsporige korstvuurzwam (*Fuscoporia ferrea*, zie aldaar), waarvan hij te onderscheiden is door de sporenvorm en door de aanwezigheid van dikwandige, donkere, spitse haren (setae) in de zwamvlok aan de rand van het vruchtlichaam. Deze zijn met een loep goed te zien door vanaf de rand met een fijn mesje in het hout onder het vruchtlichaam te snijden. De vruchtlichamen zijn meerjarig en de buisjeslaag is daardoor vaak meerlagig. De Gewone korstvuurzwam is in Drenthe vrij zeldzaam; minder gewoon dan de Langsporige korstvuurzwam en hij heeft ook een ander verspreidingspatroon. Hij komt vooral voor in de delen van de provincie met de rijkere bodems, zoals het potkleigebied bij Roden, de laagveenontginningen, beekdalen en de oude hoogveenontginningen

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2	0	2	2	0	2	3	7	9	18	6	5

ten zuiden en oosten van Hoogeveen. Over het algemeen wordt de Gewone korstvuurzwam gezien als soort van min of meer voedselrijke bossen, waar hij op beschutte plaatsen te vinden is (Geesink, 1977; Krieglsteiner, 2000; Arnolds et al., 1995). Uit de weinige opgaven van habitats in Drenthe valt dat niet direct af te leiden. De soort groeit saprotroof op hout van allerlei loofbomen, in Drenthe vooral berk, wilg en eik. Eén keer is hij op Grove den gevonden en ook elders wordt hij sporadisch op naaldbout aangetroffen (Krieglsteiner, 2000). Alle Drentse meldingen zijn van dode, nog hangende, staande of liggende takken en stammen, maar hij kan ook gevonden worden op stobbess, stronken en op wondplekken van levende bomen (Krieglsteiner, 2000; Arnolds et al., 1995). De Gewone korstvuurzwam is vanaf 1999 sterk toegenomen, waarbij een betere herkenning en de toename van dood hout in de bossen zeker een rol zullen spelen.

Gloeocystidiellum porosum Roomkleurige oliecelkorst

Status: Zeldzaam, n= 24, n<99: 8, n>99: 17, trend ± , RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 10): wilgenstruweel 40%, vochtig, voedselrijk loofbos 20%, voedselrijke jonge aanplant 20%, droog, voedselarm loofbos 20%. – Sub (n= 21): dode takken 86%, dode stammen 10%, dode twijgen 5%. – Org (n= 21): wilg 29% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 24%, Boswilg 5%), Beuk 24%, Ratelpopulier 10%, berk 10% els 5%, loofbomen onbepaald 23%.

De Roomkleurige oliecelkorst is een crème tot lichtoker gekleurd korstje met vers een glad oppervlak, bij droogte met barstjes en aan de rand soms met korte witte hyfen. Met de nodige ervaring kan de soort in het veld min of meer worden herkend, maar microscopische

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	2	1	1	1	1	0	0	9	7	8	0

controle blijft noodzakelijk. Dan vallen direct de lange cystiden op (60-150 µm) die geheel gevuld zijn met sterk lichtbrekende oliedruppeltjes. De elliptische sporen zijn klein (4,5-6 x 3 µm) en lijken in eerste instantie glad. Bij een vergroting van 1000x blijken er amyloïde

wratjes op te zitten. In Drenthe is de Roomkleurige oliecelkorst zeldzaam, maar wijdverspreid. Hij groeit saprotroof op dode takken en stammen van allerlei loofbomen en struiken, bij voorkeur in bossen en struwelen op vochtige, (matig) voedsel- en basenrijke bodems, zoals wilgenstruwelen en Elzen-Vogelkersbosjes op potklei. Tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren tachtig werd hij aangetroffen in 24% van de proefvlakken in wilgenstruwelen (n= 17) en in 13% van de elzenbossen (n= 16) (Arnolds, n.p.). In Zuidwest-Duitsland heeft de soort een sterke voorkeur voor Beuk, boven Es en wilg en groeit hij voornamelijk in oibossen en andere voedselrijke bossen (Krieglsteiner, 2000). Opvallend is het ontbreken in de Drentse boswachterijen; daar zijn de bodems te arm voor deze soort. Elders in Nederland is de Roomkleurige oliecelkorst matig algemeen, met een concentratie vindplaatsen nabij Eindhoven (NMV, 2013); ongetwijfeld een waarnemerseffect.

<i>Gloiothele lactescens</i>	Gewone melkkorstzwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Megalocystidium lactescens</i>		0	0	0	0	0	0	0	4	2	6	6	2

Status: Zeldzaam, n= 19, n<99: 1, n>99: 18, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1990.

De Gewone melkkorstzwam dankt zijn naam aan het feit dat bij het aansnijden van verse exemplaren een melkachtige vloeistof vrijkomt met een peperachtige smaak die herinnert aan scherp smakende melkzwammen. Het kan een vrij grote, dikke, wasachtige korst worden die stonken van een halve meter breed geheel overgroeit. De oppervlakte is eerst witachtig, later gelig of roodachtig aangelopen. Bij droogte barst het oppervlak in talloze kleine stukjes waartussen het blekere, dieper gelegen schimmelweefsel zichtbaar wordt. De Gewone melkkorstzwam kan in het veld worden verward met de Donzige korstzwam (*Cylindrobasidium laeve*, zie aldaar) die echter niet wasachtig is en scherp smakend melksap mist. Bovendien preferiert die soort gewoonlijk drogere micromilieus, vooral takken die aan de boom vastzitten. De Gewone melkkorstzwam is in Nederland vrij algemeen, vooral op zwaardere gronden in het westelijke polderland, langs de grote rivieren en in oostelijk Noord-Brabant (NMV, 2013). Hij is in Drenthe zeldzaam op zeer verspreide groeiplaatsen, vooral op grote, gedeeltelijk verrotte stonken van loofbomen (met name van populier, elders ook wilg en Es) in bossen op vochtige basen- en voedselrijke grond, zowel in natuurlijke Elzen-Vogelkersbossen als in aangeplante bossen op landbouwgrond en vuilnishopen.

<i>Gymnopus confluens</i>	Bundelcollybia	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Collybia confluens</i>		0	0	0	0	0	0	19	58	87	93	20	5

Status: Matig algemeen, n= 188, n<99: 24, n>99: 175, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1918. – Hab (n= 34): droge, voedselarme lanen 24%, droog, voedselarm loofbos 21%, parken en tuinen 18%, droge, voedselrijke lanen 9%, voedselarm gemengd bos 9%, vochtig, voedselrijk loofbos 3%, elzenbroekbos 3%, voedselrijke jonge bosaanplant 3%, rest 10%. – Sub (n= 20): humus 45%, strooisel 45%, houtsnippers 5%, bladhopen 5%.

De Bundelcollybia groeit doorgaans in opvallende, dichte bundels en is verder herkenbaar aan zijn sterk hygrofane, vleeskleurige hoed die bij opdrogen bijna wit wordt, de lange, dichtbehaarde steel en de zeer dicht opeenstaande lamellen. Een goed kenmerk is ook de verdikking aan de steeltop die als een trommelstokje zichtbaar wordt

als het hoedje verwijderd is door dit voorzichtig omhoog te trekken. De vruchtlichamen zijn te vinden vanaf eind juli tot de winter invalt, vaak in meerdere opeenvolgende vluchten op één plek. De Bundelcollybia is in ons land een zeer algemene paddenstoel op zandige en lemige bodems en voornamelijk te vinden op het pleistoceen, in de duinen en

Zuid-Limburg. In klei- en laagveenstreken is de soort veel schaarser (NMV, 2013). Binnen zandgebieden verkiest hij de voedselrijkere gebieden. In Drenthe is de Bundelcollybia slechts matig algemeen, maar wijdverbreid, ook in de veenkoloniën en het noordelijke laagveen- en potkleigebied. De Bundelcollybia is in de grote boswachterijen veel minder talrijk, doordat deze bossen vooral op de armste gronden zijn aangeplant. Gedurende mycosociologisch onderzoek in Berken-Eikenbossen en voedselarme, zure beukenbossen in de jaren tachtig is de soort in geen van de onderzochte proefvlakken aangetroffen (Jansen, 1984; Arnolds et al., 1994). De Bundelcollybia groeit vaak in grote aantallen bijeen in rijen of heksenkringen van bundels in de strooisellaag van loofbossen en lanen en aan bosranden, soms ook in sparrenbosjes op voormalige landbouwgrond. Hij is in Drenthe ook gesignaleerd op een bladhoop en op houtsnippers. In Zuid-Duitsland heeft de Bundelcollybia een voorkeur voor strooisel van Beuk (48%, n=576) boven dat van Fijnspar (25%) en eik (6%) (Krieglsteiner, 2001). De soort prefereert in Drenthe voedselrijke, vaak wel zure gronden

Gymnopus confluens

met een goed ontwikkelde strooisellaag en groeit dikwijls in een min of meer ruderaal omgeving, bijvoorbeeld tussen brandnetels. Uit de vrij summier ecologische gegevens in Drenthe lijkt een voorkeur te bestaan voor lanen en voedselarme loofbossen, maar het betreft voornamelijk schelpenpaden en bermen van wegen door bossen, vaak de meest verrijkte plekken in het bos. Daarnaast wordt hij ook regelmatig gevonden in parken en tuinen. De Bundelcollybia is ten opzichte van de periode voor 1999 regionaal zeer sterk toegenomen als gevolg van vermesting en verrommeling van het landschap.

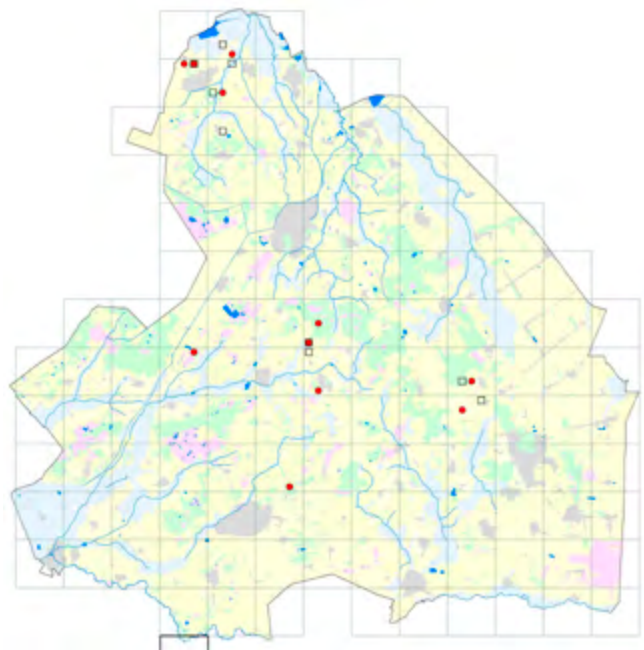
Hebeloma radicosum

Geringde vaalhoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	4	13	1	0

Status: Zeldzaam, n= 18, n<99: 9, n>99: 11, trend --, RL08: Bedreigd, eerste jaar: 1979.

In tegenstelling tot veel andere vaalhoeden is de Geringde vaalhoed in het veld goed herkenbaar. Het is een vrij grote tot grote plaatjeszwam met een dikvlezige, okerbruine hoed met grove velumschubben die in de slijm laag op het oppervlak geplakt zijn of vaker aan de rand hangen. De taaie steel is spoelvormig en voorzien van een wollige, vliezige ring met daaronder afstaande vezelschubben. Opvallend is de sterke geur naar amandelen of marsepein. Hij wortelt zeer sterk: de wortel kan net zo lang zijn als het bovengrondse steelgedeelte! Vrijwel altijd staan de vruchtlichamen alleen. Naast zijn verschijning is ook zijn ecologie opvallend: De wortelende steel ontspringt vaak in een ondergronds muizenest dat als extra stikstofbron dienst doet (Vesterholt, 2005). Volgens Krieglsteiner & Gminder (2010) groeit hij echter minstens zo vaak op of bij stronken en boomwortels. In Drenthe mislukten uitgraafpogingen met een klein zakmes meestal voortijdig. Vaalhoeden vormen doorgaans mycorrhiza met bomen, maar bij deze soort is het niet duidelijk of hij dat inderdaad (ook) doet. De Geringde vaalhoed groeit in loofbossen, houtsingels en beboomde wegbermen op humusrijke, min of meer voedselrijke, niet te zure, vaak lemige bodems, dikwijls op lokaal met stikstof verrijkte plekkjes. In Drenthe is hij zeldzaam met een opvallende concentratie vindplaatsen in het potkleigebied in de omgeving van Roden. Het is landelijk een vrij zeldzame soort, voornamelijk op het pleistoceen, in het rivierengebied en de Noordoostpolder (NMV, 2013). De Geringde

vaalhoed neemt in Nederland, en ook in Drenthe, geleidelijk af en staat als bedreigd op de Rode lijst (Arnolds & Veerkamp, 2008). De oorzaken van deze achteruitgang zijn niet bekend.

Hebeloma sacchariolens

Oranjebloesemzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	3	4	45	78	21	1

Status: Matig algemeen, n= 128, n<99: 20, n>99: 113, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 36): droge lanen 31%, parken en plantsoenen 17%, wilgenbroekstruweel 8%, houtwallen en -singels 8%, voedselarm gemengd bos 6%, jonge bosaanplant 3%, kruipwilgstruweel 3%, berkenbroekbos 3%, elzenbroekbos 3%, vochtig, voedselrijk loofbos 3%, matig voedselarm hooiland 3%, rest 12%. – Sub (n= 21): humus 91%, modder 5%, leem 5%. – Org (n=21): eik 33% (waarvan Zomereik 5%), wilg 33% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 5%, Kruipwilg 5%), Beuk 5%, berk 5%, loofbomen onbepaald 24%.

De Oranjebloesemzwam is een bleke, middelgrote vaalhoed met buikige, grijsbruine lamellen, die heerlijk zoet ruikt naar sinaasappelbloesem. Bij oudere exemplaren wordt de geur zeer doordringend en bijna onaangenaam. Er zijn enkele andere vaalhoeden die net zo ruiken. De Oranjebloesemzwam is in het veld van verwanten meestal te onderscheiden door zijn gladde, lichtkleverige, beige hoed en de vaak naar de basis wat toegespitste steel. Onder de microscoop zijn de grote sporen van 11-16 x 5,5-8,5 µm met een rimpelig loslatende buitenwand (exosporium) doorslaggevend. De Oranjebloesemzwam vormt mycorrhiza met een breed scala aan loofbomen, vooral met eiken en wilgen, ook wel met Beuk, berk en linde. Verwante soorten met een zoete geur zijn gebonden aan wilgen en elzen. De soort komt voor in loofbossen, wilgenstruwelen, beboomde bermen, bossingels, parken en tuinen op min of meer voedselrijke, zwakzure tot basische, vochtige grond. Hij wordt relatief vaak onder solitaire bomen gevonden. De ogenschijnlijk vreemde melding uit een hooiland heeft betrekking op een schraal grasland met Kruipwilg, waarmee de Oranjebloesemzwam ook mycorrhiza vormt. Tijdens de uitgebreide mycosociologische studies in de jaren tachtig is deze paddenstoel nog nauwelijks aangetroffen: in één Vogelkers-Elzenbos (Arnolds, n.p.), één beukenberm en één

eikenberm (Keizer, 1993). Vergeleken met de periode voor 1999 is hij zeer sterk toegenomen. De soort is in Drenthe tegenwoordig matig algemeen en wijdverbreid, met een zekere voorkeur voor de beekdalen en de leem- en potkleigebieden, bijvoorbeeld rond Havelte en Roden. Waarschijnlijk is zijn stikstoftolerantie een belangrijke oorzaak van deze uitbreiding. Landelijk is de Oranjebloesemzwam vrij algemeen en eveneens sinds 1990 vooruitgegaan (NMV, 2013).

Hemipholiota populnea | Wollige bundelzwamOPN 1995: *Pholiota populnea*

Status: Zeldzaam, n= 14, n<99: 3, n>99: 11, trend+++ , RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1984

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	2	6	3	2

De Wollige bundelzwam is een grote, opvallende en onmiskenbare plaatjeszwam, zeker als hij, zoals gewoonlijk, in bundels groeit. De vrij licht grijsbruine tot roodbruine hoed is uitbundig bedekt met grove, wollig-vezelige velumschubben die tot over de rand reiken. Ook de steel is grofvezelig met een vezelige ringzone; het vlees is min of meer bitter. Karakteristiek is zijn favoriete groeiplaats: op het zaagvlak aan de kopse kant van geveldde populieren, waar hij tot laat in het jaar gevonden kan worden. Maar hij kan ook op kwijnende stammen en stronken groeien. De Wollige bundelzwam wordt beschouwd als een zwakteparasiet, maar hij kan lang doorgroeien op dood hout of wellicht geheel saprotroof leven. Zijn natuurlijke habitat bestaat uit rivierbegeleidende bossen, maar hij heeft zich weten uit te breiden in door de mens gecreëerde milieus, zoals populierenplantages, parken en wegbermen met bomen (Kriegelsteiner, 2003). In Drenthe is de soort voornamelijk in die laatste milieus aangetroffen op stammen van oude populieren op voedselrijke, vochtige grond, overwegend op de gekweekte cultivars die bekendstaan als Canadapopulier. Soms groeit hij op verplaatste stammen, zoals in een bos in De Klencke,

waar in de wijde omgeving geen Canadapopulier te vinden is. Er is slechts één zekere waarneming op de inheemse Ratelpopulier gedaan, in een gemengd bos op voedselarme grond in boswachterij Gieten (2012; daarom niet op de kaart aangegeven). De Wollige bundelzwam is overigens niet aan populieren gebonden. Er zijn elders meldingen van onder andere wilg, appel, iep en esdoorn en een enkele keer van eik of beuk (Noordeloos, 2011). Populieren zijn in Drenthe relatief weinig aangeplant. Daarom is het geen wonder dat de soort hier uitgesproken zeldzaam is, al is er een tendens van toename. Landelijk is de Wollige bundelzwam vrij algemeen, met zwaartepunten in Zeeland, Holland, het rivierengebied, Zuid-Limburg en Midden-Brabant, streken waar populieren een veel belangrijker plaats in het landschap innemen dan in Drenthe (NMV, 2013).

Heyderia sclerotipus | Knolmijtertje

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99:0, n>99: 1, trend +++ , RL 08: Bedreigd, eerste jaar: 2003.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1

Het Knolmijtertje is een merkwaardig ascomycetje met geelbruine tot oranjeviolet vruchtlichamen van 1-2 cm hoog. Ze bestaan uit een draadvormige steel, die ontspringt uit bruine, knolvormige structuren (sclerotia) en zijn aan de top plotseling verbreed tot een mijtervormig knotsje van ongeveer 0,5 cm hoogte. Het oppervlak van de kopjes bevat vele asci waarin sporen zitten van 7-9 x 1,5-2,5 µm. Door nauwkeurige veldwaarnemingen is ontdekt dat de sclerotia niet van het Knolmijtertje zelf zijn, maar toebehoren aan het Linzenknotsje (*Typhula phacorrhiza*), waarop het mijtertje parasiteert (Swart-Velthuyzen & Van den Berg, 1987). De soort is in Nederland zeer zeldzaam en vrijwel beperkt tot de IJsselmeerpolders (NMV, 2013), waar hij in sommige percelen in grote aantallen kan optreden (Swart-Velthuyzen & Van den Berg, 1987). In Drenthe is het Knolmijtertje één maal gevonden op een sclerotium tussen hoge kruiden aan de rand van aangeplant loofbos langs een zandwininput in de Mussels bij Beilen (km 229-541, 2003). Er waren in de omgeving toen geen Linzenknotsjes te zien, maar het milieu, loofbos op voedsel- en basenrijke grond, is ter plekke wel geschikt voor die soort.

<i>Hymenoscyphus albidus</i>	Essenvlieskelkje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	2	0	2	7	1

Status: Zeldzaam, n= 12, n<99:0, n>99: 12, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2002. – Hab (n= 10): vochtig, voedselrijk loofbos 70%, bossingels 20%, jonge, voedselrijke bosaanplant 10%. – Sub (n= 10): bladstelen 100%. – Org (n= 10): Es 100%.

Het Essenvlieskelkje ziet er uit als vele andere vlieskelkjes: witte tot geelachtige kelkjes van 1-2 mm met een kort steeltje. Toch kan de soort in het veld worden herkend aan het karakteristieke substraat: bladstelen van Essen die rond de vruchtlichamen zwart verkleuren. De sporen meten 13-18 x 3-5 µm. Een complicatie is dat zeer recent op grond van moleculaire kenmerken een dubbelganger is beschreven, het Vals essenvlieskelkje (*Hymenoscyphus pseudoalbidus*) (Queloz et al., 2011). Mogelijk verschillen de vruchtlichamen van de laatste soort microscopisch doordat de asci, althans ten dele, uit haken ontstaan. Ook deze kelkjes verschijnen op zwart verkleurende bladstelen van essen, maar daarnaast tast het mycelium het kernhout van de bomen aan, hetgeen leidt tot het beruchte essenssterven. Deze plantenziekte is recent ontstaan en sterk in opkomst in Europa. Het Vals essenvlieskelkje is in 2013 voor het eerst in Drenthe vastgesteld, maar het is nog onduidelijk welk deel van de opgaven van het Essenvlieskelkje op die soort betrekking heeft. Het Essenvlieskelkje (inclusief Vals essenvlieskelkje) geldt in ons land als matig algemeen, met opvallende concentraties bezette atlasblokken in Flevoland en Zeeland (NMV, 2013); ten dele een gevolg van het veelvuldig voorkomen van essen, maar vooral een waarnemerseffect. In Drenthe is dit ascomycete pas in 2002 opgemerkt door Rob Chrispijn en datzelfde jaar door die waarnemer in zeven kilometerhokken signaleerd. Daarna luidde de belangstelling weer, want uit de volgende vijf jaar zijn er slechts vijf opgaven. Een schoolvoorbeeld

van een waarnemerseffect! Het Essenvlieskelkje staat op de kaart als zeldzaam, voornamelijk in de benedenloop van beekdalen, maar zal bij nader onderzoek ongetwijfeld vrij algemeen blijken te zijn. De soort groeit zowel in oude Elzen-Vogelkersbossen met Es op potklei, als in aangeplante singels en schaamgroenbosjes op voedselrijke bodems. Plaatselijk kan hij laat in de herfst zeer talrijk zijn.

<i>Hymenoscyphus immutabilis</i>	Ruitsporig vlieskelkje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	0	0	0	0	5	1	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 5, n<99: 2, n>99: 3, trend -, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982.

Het Ruitsporig vlieskelkje is een vrij klein (1-1,5 mm), kortgesteeld, kaal schijfzwammetje met een witte bovenzijde die geelbruin opdroogt. Niets bijzonders dus. Onder de microscoop zul je vergeefs zoeken naar ruitvormige sporen. Men heeft met de Nederlandse naam slechts geprobeerd aan te duiden dat de sporen van 10-13 x 3-4,5 µm opvallend breder zijn dan die van het verwante Klein bladvlieskelkje (*Hymenoscyphus phyllogenus*), een soort die in Drenthe overigens nog niet is aangetroffen. In Nederland is het Ruitsporig vlieskelkje vrij zeldzaam, maar wijdverbreid (NMV, 2013). In Drenthe is deze soort aangetoond in vijf kilometerhokken: ten zuiden van het Uffelterzand bij Havelte

(km 213-533, 1982, herb. BSW), in de Kleine Houten bij Gieten (km 248-558, 1982, 1983, herb. BSW), bij het Blauwe Meer bij Geeuwenbrug (km 223-544, 2003), Zandpol bij Nieuw-Amsterdam (km 255-524, 2009) en bij Foxwolde in De Kleibosch (km 227-574, 2010). Vermoedelijk is ook dit kelkje veel algemener dan nu bekend. Het Ruitsporig vlieskelkje groeit op dode bladeren van loofbomen, volgens Ellis & Ellis (1997) bij voorkeur van populieren. In Drenthe is hij vermeld van blad van Es, els en Waterwilg, steeds in loofbos op vochtige tot droge, voedselrijke grond, zowel in oude opstanden op potklei als in jonge rommelbosjes op humusrijk zand.

<i>Hyphoderma lapponicum</i>	Onopvallend harskorstje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0

Status.: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL 08: Niet beschouwd.

Het Onopvallend harskorstje is een okerkleurig korstje zonder opvallende kenmerken. De sporen zijn kort en breed ellipsvormig (7-12 x 5,5-7 µm); de basidiën zijn min of meer urnvormig (25-45 x 6-10 µm) en daartussen staan dunwandige, cilindrische cystiden die niet of nauwelijks uitsteken (40-60 x 6-7(-12) µm). De soort is recent ontdekt op de Nijlanderesch bij Rolde (km 238-555, 2009, herb. B.

de Vries), op een loofhoutstam in een boerenbosje dat royaal van de bemesting in de omgeving heeft meegesnoept. Na afsluiting van het Atlasbestand volgde een tweede vondst in De Kleibosch bij Foxwolde (km 227-574, 2011) op een loofhouttak in een bos op basenrijke potklei. Dit waren de eerste waarnemingen in ons land, maar nieuwe vondsten zijn waarschijnlijk.

Hyphoderma medioburiense Langsporig harskorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	1	0	1	0	1	0	0	2	1	0	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 6, n<99: 0, n>99: 6, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1999.

Het Langsporig harskorstje ziet er uit als vele andere korstjes: dun, crème- tot okerkleurig met een eendergekleurde, maar wat dunnere rand. Met een sterke lens is een fijnporeus en fijnbehaard oppervlak zichtbaar. Bij een vergroting van 400x zijn lange sporen te zien van 11-17 x 4-5,5 µm; bij het Drentse materiaal overigens vaak niet langer dan 14 µm. De cystiden zijn dunwandig en cilindrisch, en steken voor een deel uit het hymenium. Ze meten volgens de boeken 60-100 x 7-10 µm, maar in ons Drentse materiaal troffen we ook langere cystiden aan, tot 140 µm. Op de top is (droog of in water) een harsdruppel te zien. De soort lijkt op het Blozend harskorstje (*Hyphoderma roseocreumum*) dat echter lichtere kleuren heeft, smallere sporen en geen harsdruppels op de cystiden. Het Langsporig harskorstje is in Nederland zeldzaam op de hogere zandgronden van het pleistoceen

(NMV, 2013). Dat geldt ook voor Drenthe met zes ver uiteenliggende vindplaatsen: Boswachterij Smilde bij Diever (km 218-543, 1999, herb. B. de Vries), Foxwolde, De Kleibosch (km 227-574, 2001), de Petgaten bij Wapserveen (km 210-539, 2002), Wezuperbrug (km 245-539, 2003), bij de Dalerbrug ten zuiden van Gees (km 244-527, 2007), Papenvoort bij Rolde (km 243-554, herb. Enzlin). De soort groeit op afgevalen takken van loofbomen en is in Drenthe twee keer van Zomereik gemeld, één keer van berk en één keer van wilg. Hij lijkt een voorkeur te hebben voor kruidenrijke bossen op vochtige, matig voedselrijke, basenrijke bodems, zoals loofbos op potklei en wilgenstruweel op laagveen. In Zuidwest-Duitsland wordt het Langsporig harskorstje opgegeven van Eiken-Haagbeukenbossen en vochtige beukenbossen (Krieglsteiner, 2000).

Hyphoderma mutatum Plakkaatharskorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2	0	0	0	0	0	0	0	2	1	2	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 7, n<99: 2, n>99: 5, trend ±, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1988.

Het Plakkaatharskorstje lijkt een crèmekleurige tot lichtbruine verfliek, bij oude exemplaren met droogtebarstjes, en is niet in het veld herkenbaar. Microscopisch gezien heeft het drie soorten cystiden: dunwandig cilindrisch, kort knotsvormig en dikwandig kegelvormig met kristallen. De sporen meten 12-16 x 3-4 µm en zijn slank cilindrisch en soms iets gekromd. In Nederland is het een zeldzame, maar wijdverbreide soort, waarvan het aantal vondsten sinds 1990 sterk is toegenomen (NMV, 2013), vermoedelijk door verbeterde kennis. In Drenthe is het Plakkaatharskorstje zeer zeldzaam op geïsoleerde plekken. De soort groeit saprotroof op dode, vrij sterk verteerde takken en stammen van allerlei loofbomen. In Drenthe is hij twee maal opgegeven van Zomereik en twee maal van Wilde lijsterbes. In de literatuur wordt het Plakkaatharskorstje beschouwd als een typische soort voor (matig) voedsel- en basenrijke, kruidenrijke biotopen, zoals Parelgras-Beukenbos en Eiken-Haagbeukenbos (Krieglsteiner, 2000). De Drentse gegevens zijn niet toereikend om dat te beoordelen.

Hyphoderma roseocreumum Blozend harskorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	2	1	1	2	1	3	1	0	0

Status: Zeldzaam, n= 10, n<99: 2, n>99: 8, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982.

Het Blozend harskorstje is een glad, roomkleurig tot oker korstje van ongeveer 200 µm dikte dat geelbruin verkleurt bij ouderdom, iets dat bij veel harskorstjes voorkomt. Zijn Nederlandse en wetenschappelijke naam dankt dit korstje aan een roze gloed of roze vlekken die vaak aanwezig zijn en die in het veld een aanwijzing vormen voor de identiteit, maar niet de doorslag kunnen geven. De soort behoort tot een lastig groepje harskorstjes met onregelmatig bochtige, cilindrische cystiden en tamelijk forse basidiën. De sporenmaten geven houvast voor de determinatie. De sporen van het Blozend harskorstje meten 9-12 x 3-4 µm; ze zijn cilindrisch en ongeveer 3-3,5 keer zo lang als breed. De soort is in Nederland zeldzaam en komt hoofdzakelijk op het pleistoceen voor (NMV,

2013). De verspreiding is echter nog onvolledig bekend. Dat geldt ook voor Drenthe, waar hij op een tiental wijd uiteenliggende plekken is waargenomen. De vruchtlichamen bewonen zwak tot sterk verrotte takken van diverse loofbomen, zelden naaldbomen. In Drenthe is het Blozend harskorstje aangetroffen op Zomereik (3x), wilg (1x), Ratelpopulier (1x), berk (1x) en spar (1x), voornamelijk in bossen en struikgewas op voedselrijke grond, variërend van wilgenstruweel tot gemengd loofbos op potklei en parken. In Zuidwest-Duitsland heeft de soort een voorkeur voor Beuk en eik (Kriegelsteiner, 2000).

<i>Hypocrea rufa</i>	Rossige kussentjeszwam	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		1	0	1	0	0	2	0	6	2	13	13	6

Status: Vrij zeldzaam, n= 45, n<99: 9, n>99: 36, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar:1980. – Hab (n= 13): vochtig, voedselrijk loofbos 31%, elzenbroekbos 31%, droog, voedselarm gemengd bos 15%, droog, voedselarm loofbos 15%, rest 8%. – Sub (n= 12): dode takken 92%, houtsnippers 8%. – Org (n= 12): eik 33% (waarvan Zomereik 25%), els 25%, wilg 17%, Ratelpopulier 8%, loofbomen onbepaald 17%.

De Rossige kussentjeszwam heeft hetzelfde type vruchtlichaam als de elders besproken Gele kussentjeszwam (*Hypocrea aureoviridis*) en is daarvan in het veld doorgaans goed te onderscheiden. Hij is wat onregelmatiger van vorm en kan groter worden, tot 10 mm breed. De kleur is heel anders, roestbruin of bruin, vaak met een witte rand van myceliumdraden. Microscopisch verschilt de Rossige kussentjeszwam van de Gele door de iets grotere sporen. Vaak groeit bij de vruchtlichamen een groene, poederige anamorfe (imperfect stadium) met wrattige conidiën van 3,5-4,5 µm. De Rossige kussentjeszwam heeft in Drenthe een soortgelijke verspreiding als de Gele, maar is een stuk minder algemeen. Evenals de Gele kussentjeszwam vertoont hij een sterke toename, die te danken is aan verbeterde veldkennis. In Nederland is de Rossige kussentjeszwam vrij algemeen, met een zwaartepunt op de hogere zandgronden en in de kalkrijke

duinen, veel minder in het westen en noorden van het land (NMV, 2013). Ook de Rossige kussentjeszwam bewoont dode takken van diverse loofbomen en struiken, maar met een andere voorkeur, namelijk voor eiken en elzen. De soort groeit eveneens vooral in bossen op min of meer voedsel- en basenrijke grond, maar ontbreekt niet in wat armere bossen, zoals sommige boswachterijen.

Hypoxylon rubiginosum sensu lato (incl. *Hypoxylon ferrugineum*)

Rode korstkogelzwam in wijde zin (incl. Oranjebruine kogelzwam)

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	2	2	1	1	2	1	2	8	19	6	5

Status: Vrij zeldzaam, n= 41, n<99: 19, n>99: 25, trend -, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 21): voedselarm gemengd bos 33%, droog, voedselarm loofbos 19%, jonge bosaanplant 19%, vochtig, voedselrijk loofbos 10%, elzenbroekbos 10%, rest 8%. – Sub (n= 15): dode takken 73%, dode twijgen 13%, dode stammen 7%, dood hout onbepaald 7%. – Org (n= 16): Es 25%, eik 25% (waarvan Zomereik 19%, Amerikaanse eik 6%), els 19%, Sleedoorn 6%, Hazelaar 6%, berk 6%, loofbomen onbepaald 13%.

De Rode korstkogelzwam kan in het veld goed worden herkend, maar kan door niet ingewijden worden aangezien voor een korstzwam, bijvoorbeeld een Rouwkorstje (*Tomentella*). Op kaal hout vormt deze zakjeszwam (ascomyceet) dunne, stevige, steenrode tot roodbruine plakken; op schors worden de korsten wat dikker, 2-4 mm. Als daarbinnen bij rijpheid peritheciën zijn gevormd, verkleuren de vruchtlichamen naar bruin tot bijna zwart. De openingen van de 0,5 mm brede peritheciën zijn in het oppervlak verzonken. De bruine sporen hebben een rechte kiemspleet over de gehele lengte. Op grond van de sporenmaten en een andere anamorfe (imperfect stadium) worden binnen dit concept tegenwoordig twee soorten onderscheiden: de Rode korstkogelzwam in enge zin (*Hypoxylon rubiginosum sensu stricto*) met sporen van 10-12 x 4-5,5 µm en de Oranjebruine kogelzwam (*Hypoxylon ferrugineum*) met sporen van 12-17 x 5-9 µm (Van der Aa in Arnolds et al., 1995; Petrini & Müller, 1986). In Drenthe

zijn de meeste vondsten niet microscopisch bestudeerd, zodat beide soorten hier samen worden behandeld. De Rode korstkogelzwam (in wijde zin) is in Drenthe vrij zeldzaam en vrijwel beperkt tot de beekdalen, potkleigebieden en het laagveengebied rond Meppel. Boswachterijen en heidegebieden worden zorgvuldig gemeden. Dat sluit aan bij het landelijke patroon waarbij de soort algemeen is in voedsel- en basenrijke streken, zoals de kalkrijke duinen, het Hollandse polderland, Flevoland en Zuid-Limburg, maar veel schaarser op het pleistoceen (NMV, 2013). De vruchtlichamen groeien op vrij verse, dode takken van diverse loofbomen in bossen op rijke gronden, vooral in ruilverkavelingsbosjes op verlaten landbouwgrond. Es, eik en els zijn in Drenthe de belangrijkste waardbomen. Van de 51 Drentse opgaven van de Rode korstkogelzwam in wijde zin hebben er tenminste vier betrekking op de Oranjebruine kogelzwam.

Lachnum brevopilosum

Kortharig franjekelkje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 1, n>99: 1, trend ?, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982.

Het Kortharig franjekelkje is een wit kelkje van omstreeks 1 mm breed met een duidelijk steeltje, dat sterk lijkt op het Gewoon franjekelkje (*Lachnum virgineum*) en in het veld daarvan niet kan worden onderscheiden. De haren aan de buitenzijde zijn onder de microscoop opvallend kort (tot 50 x 3 µm), geheel ruw en breder aan de top. De sporen meten 6-8 x 1,5-2 µm. In Drenthe zijn twee vondsten genoteerd: De Kleibosch bij Foxwolde (km 227-575, 1982, herb. BSW) op een dode essentak in een Elzen-Vogelkersbos op potklei

en bij Wezuperbrug (km 245-539, 2003) op dood loofhout. Volgens Ellis & Ellis (1997) groeit het Kortharig franjekelkje op verschillende soorten ontschorst loofhout, met een voorkeur voor Beuk en Es. Landelijk is dit ascomyceetje vrij zeldzaam en hoofdzakelijk in Zuid-Holland en westelijk Noord-Brabant waargenomen (NMV, 2013), ongetwijfeld grotendeels een waarnemerseffect. Ook in Drenthe zal bij goed zoeken het Kortharig franjekelkje minder zeldzaam blijken te zijn dan nu bekend is.

Leucopaxillus cutefractus

Roomkleurige dikhoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0

Status: Verdwenen, n= 2, n<99: 2, n>99: 0, trend---, RL08: Ernstig bedreigd, eerste jaar: 1974.

De Roomkleurige dikhoed is een vrij grote, stevige, dikvlezige paddenstoel met een roomkleurige, gewelfde of iets ingedeukte hoed, waarvan de oppervlakte bij ouder worden in vlakjes

openbarst, zoals bij roodsteelfluweelboleten (*Xerocomus chrysenteron sensu lato*). De lamellen lopen af langs de naar de basis verdikte steel en hij heeft een zoetige, wat onaangename

geur. Van trechterzwammen verschilt de Roomkleurige dikhoed in de wrattige sporen die blauw verkleuren in Melzer's reagens. Hij is in Nederland zeldzaam in de duinstreek, met een zwaartepunt op Texel, en daarbuiten op enkele verspreide vindplaatsen aangetroffen (NMV, 2013). De soort groeit saprotroof in graslanden,

loofbos of struweel op kalkrijke zandgrond. In Drenthe is hij alleen bekend uit een jeneverbesstruweel in het Mantingerzand (km 237-534, 1974, 1975). Er is ook een oude melding uit de omgeving Ruinen (atlasblok 220-530, 1955, herb. L.), maar die vondst moet nader gecontroleerd worden.

Litschauerella clematitis

Bosrankkorstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 0, n>99: 1, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2009.

Dit korstzwammetje ziet er met het blote oog vrij alledaags uit: een bleek, iets grijzig of geelachtig, vrij dun en glad korstje dat aan de rand vrij abrupt stopt zonder overgangszone. Onder de loep vallen wel de talloze uitstekende haren op. Dat blijken onder de microscoop lange, conische, dikwandige cystiden te zijn met een brede, meervoudig wortelende basis. De cystiden zijn bedekt met een laag kristallen. Daaroverheen lopen meestal enkele dunne hyfen, die zich als lianen richting de top slingeren. De bolvormige sporen zijn versierd met kleine wratjes, maar deze zijn niet altijd duidelijk te zien, waardoor de sporen vrijwel glad kunnen lijken. Ze kunnen nogal in grootte verschillen, van ongeveer 5-10 µm in doorsnee. Tot slot zijn ook de basidiën niet alledaags: de meeste ontwikkelen zich zijdelings uit een hyfe. Het Bosrankkorstje is in Europa een zeldzame, maar wijdverspreide soort. Zijn naam geeft aan dat hij op

Bosrank groeit, maar hij wordt ook van diverse andere houtige substraten opgegeven, ook van naaldhout (Bernicchia, 2010; Eriksson, 1976). In Baden-Württemberg is de soort vijf keer opgegeven van de levende schors van Bosrank en drie maal van Fijnspar (Krieglsteiner, 2000). In Drenthe is hij één maal gevonden in een loofbosje met es, eik en els langs de Hunze bij Spijkerboor (247-566, 2009) op een houtige stengel van een of andere loofboom of struik. Bosrank en sparren komen daar niet voor. Dit materiaal heeft relatief slanke cystiden en sporen van 5-8 µm. Het Bosrankkorstje heeft een voorkeur voor voedsel- en basenrijke bosjes, zoals ook blijkt ook uit de overige Nederlandse vondsten: twee waarnemingen uit de Flevopolders en één van de Pietersberg bij Maastricht (NMV, 2013). Zeer recent is de soort ook op twee plekken in Groningen vastgesteld, beide keren op spar.

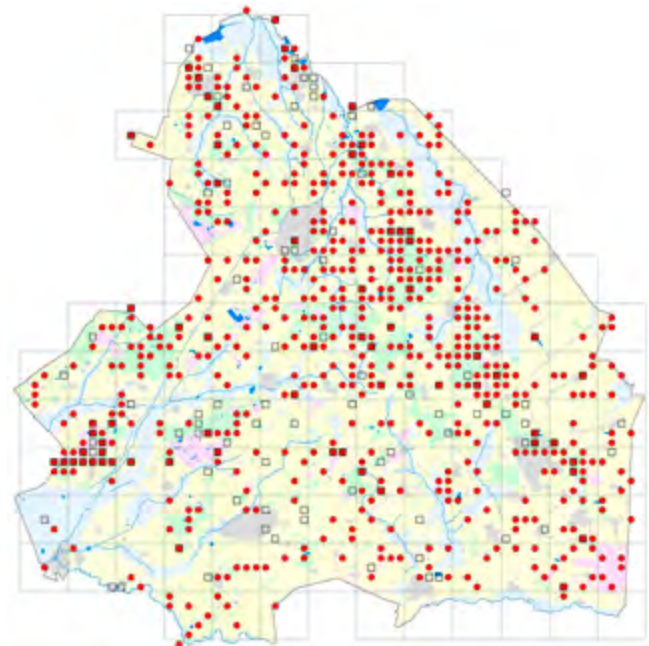
Lycoperdon perlatum

Parelstuiwzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
14	4	8	1	1	0	11	51	201	371	213	68

Status: Algemeen, n= 687, n<99: 143, n>159: 611, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1830. – Hab (n= 163): voedselarm gemengd bos 25%, voedselarme lanen 16%, droog, voedselarm loofbos 9%, houtwallen en –singels 9%, jeneverbesstruweel 7%, jonge bosaanplant 7%, droge, voedselrijke lanen 6%, droog, voedselarm naaldbos 6%, parken en plantsoenen 5%, grasland en heide 2%, rest 9%. – Sub (n= 67): humus 82%, veen 8%, strooisel 5%, humusarm zand 2%, grond onbepaald 5%.

De tot 10 cm hoge, witte tot crèmekleurige vruchtlichamen van de Parelstuiwzwam bestaan uit een dikke steel en daarop een bolvormig deel dat eerst dicht bezet is met korte, enkelvoudige stekeltjes. Die vallen op den duur af, en laten een subtiele netvormige tekening achter op de dan bleekbruin geworden vruchtlichamen. De sporen worden verspreid via een scherp begrensde, ronde mondopening. In de praktijk wordt de Parelstuiwzwam nogal eens verward met de Plooivoetstuiwzwam (*Calvatia excipuliforme*, zie aldaar) waarbij de buitenwand evenwel geen netwerkje vertoont en zich opent met onregelmatig loslatende lappen. De Parelstuiwzwam is in ons land zeer algemeen, voornamelijk langs de kust, op de hogere zandgronden en in Zuid-Limburg. In laagveen- en zeekleistreken is hij beduidend zeldzamer (NMV, 2013). In Drenthe is de soort algemeen, met de grootste dichtheid in de boswachterijen en bij Roden en Havelte. Daarentegen vertoont de verspreidingskaart

in het uiterste noorden en ten noordoosten van Meppel grote hiaten. Er zijn tijdens de kartering veel verschillende biotopen opgegeven. De belangrijkste zijn: loofbos en gemengd bos op voedselarme zandgrond, voedselarme lanen, boomsingels, naaldbos en parken. Hoewel voedselarme habitats het meest worden gemeld, gaat het in die gevallen toch vooral om lokaal verrijkte plekken, bijvoorbeeld langs bospaden en op plekken met accumulatie van voedselrijk strooisel. In natuurlijke, zure en voedselarme Berken-Eikenbossen en beukenbossen komt de Parelstuiwzwam nauwelijks voor. Dat blijkt ook uit de resultaten van mycosociologische studies in deze bostypen, waarbij hij in geen van de in totaal 56 proefvlakken gevonden werd (Jansen, 1984; Arnolds et al., 1994). Bij de opgegeven biotopen is naaldbos enigszins ondervertegenwoordigd. Tijdens recent onderzoek

in sparrenbossen werd de Parelstufzwam regelmatig aangetroffen in de meest bemeste variant: opstanden die bij de aanplant met gele lupine als groenbemester werden behandeld en daarna nog eens een

flinke gift kregen van VAM-compost (Arnolds & Chrispijn, 2011). In de meest voedselarme, zandige dennen- en sparrenbossen is de soort afwezig, behalve langs paden.

Lycoperdon pyriforme

Peervormige stufzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2	1	2	0	1	0	0	1	9	16	7	1

Status: Vrij zeldzaam, n= 32, n<99: 9, n>99: 25, trend +, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1987. – Hab (n= 12): jonge bosaanplant 25%, vochtig, voedselrijk loofbos 25%, wilgenstruweel 13%, tuinen en erven 13%, droog, voedselarme loofbos 13%, rest 13%. – Sub (n= 12): dode stronken en stobben 38%, dode wortels 38%, levende stobben 13%, dood hout onbepaald 13%. – Org (n= 12): Grauwe en Geoorde wilg 25%, berk 13%, Zomereik 13%, loofbomen onbepaald 50%.

De Peervormige stufzwam is een vrij kleine stufzwam met een fijnwrigt oppervlak, die wordt gekenmerkt door zijn groeiwijze in dichte drommen op groot vermolmd hout dat soms begraven is. In het laatste geval is hij door dikke myceliumstrengen met het hout verbonden. Stufzwammen zijn soms niet zo eenvoudig te benoemen. Bij deze soort blijft de subgleba, het 'vlees' onder het fertiele, bij rijpheid olijfgleurige deel, altijd wit. Dit is goed te zien op een lengtedoorsnede van een rijp vruchtlichaam. In kalkrijke gebieden is de Peervormige stufzwam vaak een zeer algemene soort, zoals in Zuid-Limburg, het rivierengebied en aan de binnenduinstrand van de kalkrijke duinen (NMV, 2013). In Drenthe komt hij vrij zeldzaam voor,

verspreid door de gehele provincie. Er zijn relatief veel vindplaatsen op de basenhoudende, lemige gronden van de Hondsrug, rond Havelte en Roden, alsmede in diverse beekdalen. Daarnaast zijn er enkele geïsoleerde vindplaatsen, ondermeer in de hoogveenontginningen. Volgens Krieglsteiner (2012) mijdt de Peervormige stufzwam niet zozeer basenarme bodems, maar wel (voedselarme) zandgronden. Hij beschouwt de soort als een typische leemindicator.

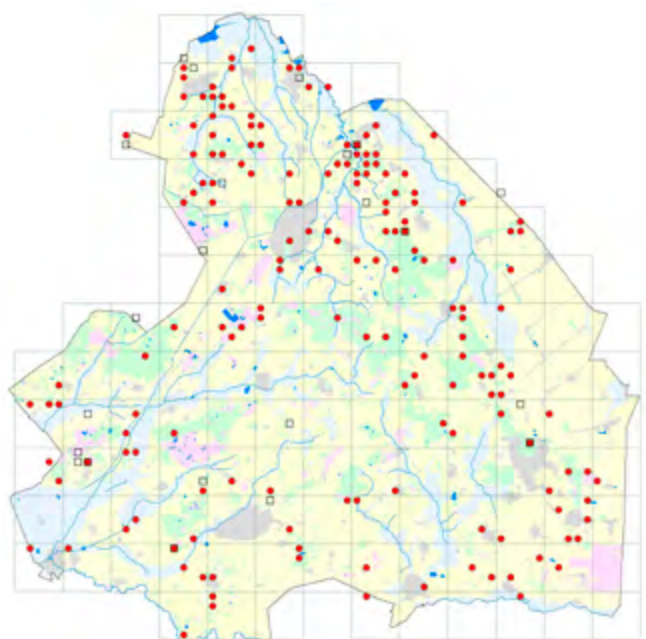
Macrotyphula juncea

Draadknotzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	22	172	33	1

Status: Matig algemeen, n= 185, n<99: 22, n>99: 168, trend+++ , RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1974. – Hab (n=32): voedselarm gemengd bos 25%, vochtig, voedselrijk loofbos 16%, droog, voedselarm loofbos 13%, loofhoutsingels 13%, parken en tuinen 6%, lanen 3%, voedselarme lanen 3%, elzenbroekbos 3%, jonge bosaanplant 3%, rest 15%. – Sub (n= 17): strooisel 71%, afgefallen blad 24%, houtsnippers 6%. – Org (n= 11): eik 27% (waarvan Amerikaanse eik 9%), els 18%, populier 9%, esdoorn 9%, loofbomen onbepaald 36%.

Het ontdekken van dit paddenstoeltje op bladstrooisel in een bos is een merkwaardig fenomeen. Pas als je er één of enkele hebt gezien, bemerk je dat er om je heen honderden of duizenden staan: tot 2 mm dunne en tot 10 cm lange, roomkleurige tot okerkleurige knotsjes. De knotsjes versmallen naar de meestal gebogen basis en ontspringen rechtstreeks uit het mycelium. Dit onderscheidt de Draadknotzwam van het verderop besproken Linzenknotsje (*Typhula phacorrhiza*), dat vrijwel altijd een in het strooisel begraven sclerotium heeft. De Draadknotzwam heeft een voorkeur voor vochtige, maar niet te natte loofbossen op voedsel- en kalkrijke grond. Ook op iets minder rijke en drogere bodems is hij nog wel te vinden, maar arme, zure gronden worden gemeden. In Drenthe is de Draadknotzwam matig algemeen met een optimum op de rijkere gronden rond Roden en Norg en in bosjes in het noordelijke Drentsche Aa-gebied. Ook op de lemige gronden van de Hondsrug en de Sleenerugg

komt hij vrij veel voor. Opvallend is zijn voorkomen in de bosarme zuidoostelijke veenkoloniën, waar hij in recent aangeplante bosjes op voormalige landbouwgrond naar verhouding vaak voorkomt. In de grote boswachterijen is de soort schaars en voornamelijk langs schelpenpaden en verharde wegen te vinden. De Draadknotszwam leeft saprotroof op strooisel van loofbomen op bodems met een relatief snelle strooiselomzetting (mull- en moderbodems). Uit de beperkte ecologische gegevens uit Drenthe kan geen voorkeur voor een bepaalde boomsoort worden afgeleid; hij is gemeld van Eik, els, Es, populier en esdoorn. In Baden-Württemberg groeit hij het meest op beukenblad, maar daar is de Beuk dan ook de meest

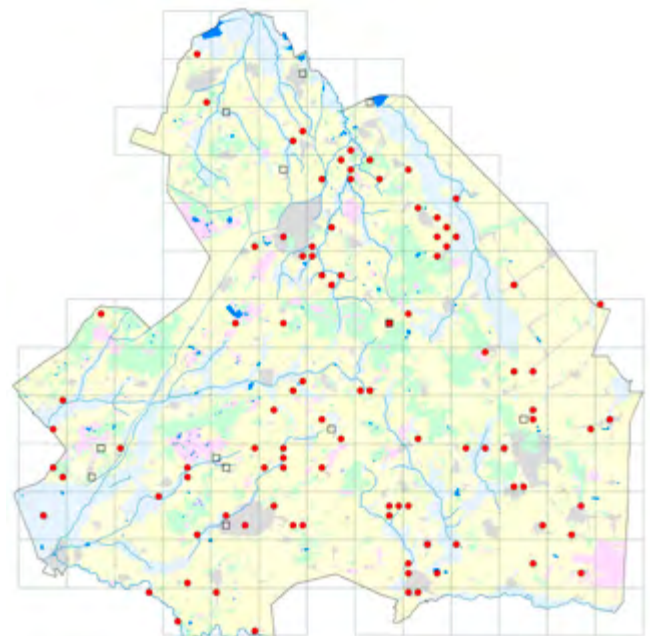
voorkomende loofboom, ook op kalkrijke gronden (Krieglsteiner, 2000). Bij mycosociologisch onderzoek in loofbossen in de jaren zeventig en tachtig werd de Draadknotszwam alleen aangetroffen in 29% van de onderzochte Elzen-Vogelkersbossen (n= 7), in één proefvlak in het Vagevuur bij Roden zelfs met meer dan 10.000 vruchtlichamen per 1000 m². In voedselarme, zure eiken-, berken- en beukenbossen werd de soort toen helemaal niet gesignaleerd (Jansen, 1984; Jalink & Nauta, 1984; Arnolds et al., 1994). Behalve in oudere loofbossen wordt hij gevonden in parken, tuinen, houtsingels en jonge rommelbosjes. De Draadknotszwam is in Drenthe ten opzichte van de periode voor 1999 sterk toegenomen.

<i>Marasmius epiphylloides</i>	Klimoptaailing	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		6	4	2	0	0	0	0	4	8	35	40	31

Status: Matig algemeen, n= 109, n<99: 12, n>99: 98, trend+++ , RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1958. – Hab (n= 32): droog, voedselarm loofbos 66%, parken en plantsoenen 6%, droge lanen 6%, vochtig, voedselrijk loofbos 3%, kapvlaktes 3%, loofbos onbepaald 9%, rest 6%. – Sub (n= 20): afgefallen blad 70%, strooisel 30%. – Org (n= 21): Klimop 100%.

De Klimoptaailing is een heel kleine, witte of lichtgele taailing met een hoedje van 0,5-6 mm, zelden groter. Hij heeft 4-8 ver uiteenstaande, vaak onvolledig ontwikkelde lamellen en een witberijpt steeltje. Van andere kleine, witte taailingen onderscheidt hij zich door de knotsvormige cellen in de hoedhuid waarop talrijke uitstulpinkjes zitten. Microscopische controle is echter onnodig, want de Klimoptaailing bewoont een karakteristiek substraat: overjarige, geel verkleurde bladeren en soms dode twijgjes van Klimop. De vruchtlichamen verschijnen meestal laat in het jaar, met de meeste meldingen in de periode eind oktober tot begin december. In zachte winters kan hij gedurende de hele winter door aangetroffen worden; de laatste vondsten zijn van half maart. De Klimoptaailing is in het veld goed herkenbaar, maar wordt vrijwel alleen gevonden door gericht zoeken onder het altijd groene bladerdek van vitale, bodembedekkende Klimop in bossen, parken en tuinen op relatief voedsel- en humusrijke bodems. Hierdoor wordt het paddenstoeltje zonder twijfel vaak over het hoofd gezien. Op armere bodems komt Klimop minder uitbundig voor, ‘als ijle matten op de bodem’ (Werkgroep Florakartering Drenthe, 1999). Onder die omstandigheden worden vruchtlichamen vrijwel niet waargenomen. Jansen (1984) nam de Klimoptaailing waar in 30% van de proefvlakken in hulstarm Beuken-Eikenbos (n= 10) en beschouwt hem terecht als een kensoort van die bosgemeenschap. Landelijk

gaat de Klimoptaailing door voor matig algemeen, met Drenthe en Zuid-Limburg als zwaartepunten van de verspreiding. Dit is zeker een waarnemerseffect, omdat we in Drenthe tijdens de kartering voor de Atlas gespitst waren op het vinden van dit kleinood, hetgeen dus voor een belangrijk deel de sterke toename sinds 1999 verklaart. Daarnaast

profiteert de soort ongetwijfeld van de recente expansie van Klimop door de vermessing van bossen en toenemende verwildering vanuit tuinen. Momenteel staat de Klimoptaailing in de provincie te boek als matig algemeen op zeer verspreide plaatsen, vaak op de flanken van beekdalen en op lemige bodems, bijvoorbeeld op de Hondsrug. Hij ontbreekt, in navolging van Klimop zelf, in de grote boswachterijen die zijn aangeplant op arme heide en stuifzandbodems. Twee derde van de Drentse vondsten is opgegeven van voedselarme loofbossen, wat in tegenspraak lijkt met de vermelde voorkeur voor relatief voedselrijke omstandigheden. Eikenbossen op zand en leem met een dik pakket Klimop worden echter in de ecocodes van de paddenstoelenkartering nog tot de voedselarme loofbossen gerekend.

Marasmius epiphyllus

Marasmius epiphyllus

Witte taailing

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	7	15	4	0

Status: Zeldzaam, n= 25, n<99: 13, n>99: 12, trend--, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n=14): vochtig, voedselrijk loofbos 29%, lanen 21%, wilgenbroekstruweel 14%, droog, voedselarm loofbos 14%, berkenbroekbos 7% elzenbroekbos 7%, jonge bosaanplant 7%. – Sub (n= 12): afgevalen bladeren 92%, dode twijgen 8%. – Org (n=12): Es 17%, berk 17%, eik 17% (waarvan Zomereik 8%), zegge 8%, populier 8%, Kamperfoelie 8%, Beuk 8%, meidoorn 8%, loofbomen onbepaald 8%.

De Witte taailing is al even klein en dun als de hierboven besproken Klimoptaailing (*Marasmius epiphyllus*). In verse toestand is de hoed schitterend wit. Oude en ingedroogde exemplaren kunnen een gelige tint hebben. De geheel berijpte, draaddunne steel is in jonge toestand wit, maar wordt vanuit de basis donkerbruin, tot alleen aan de steeltop nog een klein reepje wit overblijft, een belangrijk onderscheid met de Klimoptaailing. De hoedhuid bestaat uit knots- tot spoelvormige cellen met daartussen flesvormige cystiden die als een fijne berijping met de loep te zien zijn. De Witte taailing groeit op rottende bladeren en bladstelen of kleine twijgen van loofbomen, soms op stengels en blad van kruidachtige of grasachtige planten. Hij is in Drenthe vermeld van bladeren van zeven bomen en struiken, waaronder Es, berk en eik, en ook van zeggeblad. In Baden-Württemberg vormen Es, Beuk en eik de belangrijkste substraten (Krieglsteiner, 2001); in Scandinavië wordt een voorkeur gemeld voor bladstelen van Es en populier. De soort heeft een voorkeur voor het Elzen-Vogelkersbos op vochtige, voedsel- en basenrijke grond, waar hij plaatselijk vrij talrijk kan zijn op overjarige bladstelen van Es. Hij groeit ook elders vooral in voedselrijke, beschaduwde milieus, waaronder wilgenstruwelen, elzenbroekbossen, verkavelingsbosjes en een populierenaanplant, maar is ook gevonden in droge, voedselarme eikenlanen. Bij mycosociologisch onderzoek in loofbossen in de jaren zeventig en tachtig werd de Witte taailing aangetroffen in 29% van de onderzochte Elzen-Vogelkersbossen (n= 7) en 29% van de voedselrijke wilgenstruwelen met Grauwe wilg (n=7; Arnolds, n.p.) en daarnaast in 4% van de beukenlanen en

2% van de eikenlanen (Keizer, 1993). In voedselarme, zure eiken-, berken- en beukenbossen ontbrak de soort geheel (Jansen, 1984; Jalink & Nauta, 1984; Arnolds et al., 1994). Ondanks zijn vrij wijde ecologische range staat de Witte taailing in Drenthe als zeldzaam te boek met verspreide vindplaatsen, het merendeel in de beekdalen. Het is landelijk een vrij algemeen paddenstoeltje met een vrij gelijkmatige verspreiding (NMV, 2013). In Drenthe lijkt sprake van een afname, maar dit heeft wellicht te maken met relatief veel vondsten tijdens mycosociologische onderzoeken van proefvlakken in het verleden. Van een reële achteruitgang lijkt landelijk geen sprake (NMV, 2013).

Marasmius rotula

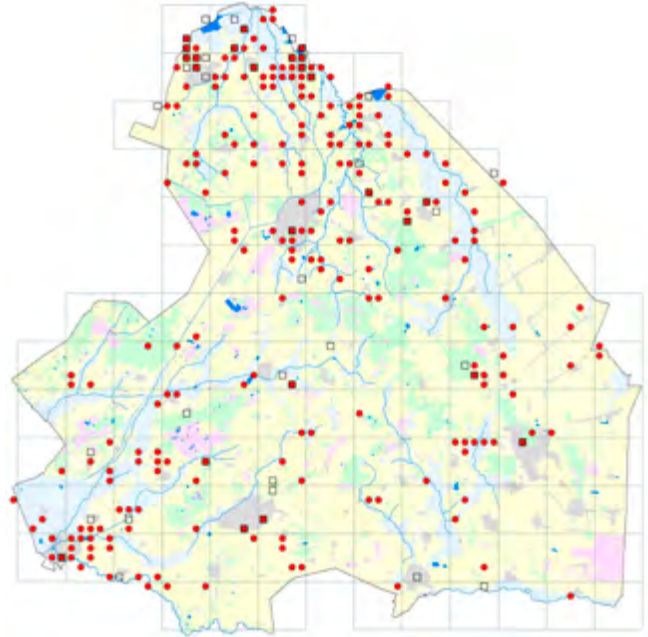
Wieltje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	1	13	53	151	114	67	8	0

Status: Vrij algemeen, n= 251, n<99: 48, n>99: 227, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1930. – Hab (n= 116): droge, voedselarme lanen 20%, parken en tuinen 19%, voedselrijke lanen 15%, houtwallen en -singels 12%, vochtig, voedselrijk loofbos 11%, elzenbroekbos 6%, droog, voedselarm loofbos 4%, droog, voedselarm gemengd bos 3%, voedselrijke jonge bosaanplant 3%, wilgenbroekstruweel 2%, rest 5%. – Sub (n= 69): dode twijgen 70%, dode takken 12%, strooisel 9%, dode stengels 6%, dode wortels 1%, dode stronken 1%, dood hout onbepaald 1%. – Org (n= 57): eik 21% (waarvan Zomereik 11%), els 9%, Hazelaar 5%, Beuk 4%, iep 2%, linde 2%, wilg 2%, populier 2%, Es 2%, Vuilboom 2%, meidoorn 2%, berk 2%, vlier 2%, loofbomen onbepaald 39%, kruidachtige planten 7% (waarvan brandnetel 2%).

Het Wieltje is een grappig paddenstoeltje met een wit tot roomkleurig hoedje dat door de diepe radiale voren op een kabouterparaplu lijkt. De steel is glanzend rood- tot zwartbruin met een lichte top en hoornachtig taai. De soort dankt zijn naam aan de manier waarop de lamellen aangehecht zijn. Ze komen samen in een soort boordje rondom de steel, het zogenaamde collarium. Het Wieltje is van andere taailingen met een collarium te onderscheiden door zijn relatief grote afmetingen, met een hoed tot 1,5 cm doorsnede, het relatief

grote aantal lamellen (rond de 20) en het voorkomen op hout. De vruchtlichamen groeien doorgaans in zwermen op afgevalen takjes en twijgen van allerlei loofbomen, in Drenthe het meest van eik, op enige afstand gevolgd door Hazelaar en Beuk. In Baden-Württemberg is Beuk veruit de belangrijkste waardboom, gevolgd door Fijnspar en Es (Krieglsteiner, 2001). In Drenthe is hij ook een enkele maal opgegeven van stengels van kruidachtige planten, maar mogelijk zijn deze vondsten niet goed gedetermineerd. Het Wieltje is een karakteristieke soort voor bossen, parken en wegbermen op matig vochtige tot natte, matig tot zeer voedsel- en basenrijke bodems (Krieglsteiner, 2001). In Drenthe is het vermoedelijk een kensoort van het Elzen-Vogelkersverbond, waar de soort in de jaren tachtig in 43% van de proefvlakken is aangetroffen, met dichtheden tot 1000 vruchtlichamen per 1000 m² (Arnolds, n.p.). In wilgen- en elzenbroekbossen ontbrak de soort, evenals in proefvlakken in droge, zure eiken- en beukenbossen (Jansen, 1984; Arnolds et al., 1994). Tijdens floristische karteringen is het Wieltje overigens wel herhaaldelijk van elzenbroekbossen opgegeven. Elders in Europa groeit deze taailing veel in Eiken-

Haagbeukenbossen en beukenbossen op kalkhoudende grond (Krieglsteiner, 2001), maar deze bostypen ontbreken in Drenthe nagenoeg. Hij groeit hier opvallend vaak in door mensen beïnvloede milieus, zoals parken, plantsoenen, tuinen en beschaduwde wegbermen. Uit mycosociologisch onderzoek in wegbermen met bomen blijkt een voorkeur voor beukenbermen boven eikenbermen met een presentie van respectievelijk 13 en 2% in de proefvlakken van die typen (Keizer, 1994). Het Wieltje is landelijk algemeen, met regionaal grote hiaten op het pleistoceen en in zeekleigebieden (NMV, 2013). In Drenthe is de soort vrij algemeen. Het verspreidingskaartje toont een duidelijke voorkeur voor gebieden met vochtige, voedselrijke bodem, met name de laagveenontginningen rond Meppel en in het noorden van de provincie, de potklei rond Roden en sommige stroomdalen, zoals van de Hunze, het Peizerdiep en het Drentsche Aa-systeem. Daarnaast wordt hij af en toe in de hoogveenontginningen gevonden.

Melanoleuca melaleuca | Kale veldridderzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	9	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 7, n<99: 4, n>99: 3, trend--, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1987

De Kale veldridderzwam lijkt in het veld op de algemene Zwartwitte veldridderzwam (*Melanoleuca polioleuca*), maar de hoed is vaak meer roodachtig bruin en het vlees in de steel is helemaal witachtig en niet donkerbruin in de basis. Voor een zekere determinatie is altijd microscopische controle noodzakelijk. Hij is van alle andere veldridderzwammen te onderscheiden door de afwezigheid van cystiden op de lamellen, hetgeen in de naam Kale veldridderzwam tot uitdrukking komt, en de soort heeft bovendien breed-elliptische sporen van 6,5-8,5 x 5-6 µm. In sommige exemplaren van de Zwartwitte veldridderzwam zijn de cystiden echter zeer schaars en dus moeilijk te vinden. Het is dan ook niet zeker of alle opgaven van de Kale veldridderzwam werkelijk op deze soort betrekking hebben. Daarnaast speelt een probleem met de naamgeving. De wetenschappelijke naam *Melanoleuca melaleuca* is lange tijd in zwang geweest voor de Zwartwitte veldridderzwam, waardoor sommige opgaven dubieus zijn. In Drenthe is hij van zeven plekken gemeld, helaas steeds zonder bewijscollectie. Drie daarvan liggen langs het Oranjekanaal bij Odoornerveen, waar hij in de jaren 1987-1989 enkele malen gevonden is onder oude eiken in een schrale,

grazige berm. Details van de standplaatsen in Drenthe zijn verder niet bekend. Elders is hij gerapporteerd van lichte plekken in bossen, jeneverbesstruweel, heiden of schraal grasland in de duinen, met een voorkeur voor kalkrijke zandgronden (Krieglsteiner, 2001; Knudsen & Vesterholt, 2008). De Kale veldridderzwam geldt in ons land als vrij zeldzaam; hij wordt het meest in de kalkrijke duinen gevonden (NMV, 2013). Een aanzienlijk deel van de opgaven heeft vermoedelijk betrekking op andere soorten, vooral de Zwartwitte veldridderzwam.

Melanoleuca subpulverulenta Berijpte veldridderzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0

Status: Verdwenen, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend---, RL08: Niet beschouwd, eerste jaar: 1985.

De Berijpte veldridderzwam wordt hier, in navolging van Funga Nordica (Knudsen & Vesterholt, 2008), beschouwd als een vrij forse, licht grijsbruine soort met flesvormige cystiden, verwant aan de algemene Zwartwitte veldridderzwam (*Melanoleuca polioleuca*, zie aldaar), maar met een sterk berijpte hoed en wat grotere sporen (6,5-10 x 5-6 µm). Het is een soort die in de literatuur gemeld wordt van lichte plekken in loofbossen en gemengde bossen op min of meer voedsel-

en kalkrijke bodem, grazige plekken in de duinen en schrale hellingen op kalkrijke bodem (Arnolds et al., 1995; Krieglsteiner, 2001; Knudsen & Vesterholt, 2008). De Berijpte veldridderzwam is in Drenthe één maal opgegeven uit een gemengd bos op voedselarme bodem in boswachterij Gees (atlasblok 240-530, 1985). Het is achteraf moeilijk uit te maken of deze opgave werkelijk betrekking heeft op deze soort omdat daarover verschillende opvattingen bestaan.

Mollisia cinerea Gedrongen mollisia

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	1	4	7	4	5	2	12	11	10	13	2

Status: Vrij zeldzaam, n= 66, n<99: 25, n>99: 43, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1969. – Hab (n= 26): vochtig, voedselrijk loofbos 19%, wilgenbroekstruweel 15%, elzenbroekbos 12%, jonge bosaanplant 12%, droog, voedselarm gemengd bos 8%, kruipwilgstruweel 8%, droog, voedselarm loofbos 8%, droog, voedselarm naaldbos 4%, jeneverbesstruweel 4%, rest 10%. – Sub (n= 35): dode takken 71%, dode twijgen 14%, dood hout onbepaald 9%, rest 6%. – Org (n= 34): wilg 21% (waarvan Grauwe en geoorde wilg 19%, Kruipwilg 2%), eik 21% (waarvan Zomereik 18%), berk 9%, els 9%, Hazelaar 6%, Dophei 3%, Wilde lijsterbes 3%, Ratelpopulier 3%, Es 3%, Beuk 3%, spar 3%, loofbomen onbepaald 15%.

Mollisia's zijn in het veld goed te herkennen als kale, ongesteelde schotelletjes met een wit tot grijs hymenium en een bruine buitenkant. Het herkennen van soorten is een ander verhaal. Het geslacht is namelijk zeer groot en de soortomgrenzing lastig en vaak omstreden. Bovendien is de literatuur versnipperd; een goede determinatiesleutel of monografie bestaat niet. Door de meeste veldmycologen wordt daarom gebruik gemaakt van een vereenvoudigd overzicht van de meer algemene soorten in Ellis & Ellis (1997). Volgens deze auteurs onderscheidt de Gedrongen mollisia zich van andere houtbewonende soorten door rechte, enigszins knotsvormige sporen van 7-10 x 2-2,5 µm met aan beide uiteinden oliedruppeltjes. De soort zou in Nederland algemeen zijn (NMV, 2013) met concentraties in streken waar veel aandacht aan kleine ascomyceten wordt besteed; een waarnemerseffect. Volgens

sommige specialisten zit onder de gegevens veel ruis omdat soms al te lichtvaardig een houtbewonende mollisia als Gedrongen mollisia wordt genoteerd. Dat zal in Drenthe niet anders zijn. De soort staat hier als vrij zeldzaam op de kaart. Vondsten in voedselarme natuurgebieden en boswachterijen zijn erg schaars. De Gedrongen mollisia groeit in groepjes saprotroof op afgevallen dode takken van allerlei loofbomen, bij uitzondering ook naaldbomen, bij voorkeur in vochtige en natte bossen op voedsel- en basenrijke grond, zoals Elzen-Vogelkersbossen, elzenbroekbossen, wilgenstruwelen en verkavelingsbosjes. Bij mycosociologisch onderzoek in de jaren zeventig en tachtig werd de Gedrongen mollisia aangetroffen in 50% van de onderzochte elzenbossen (n= 16) en 29% van de wilgenstruwelen (n=17; Arnolds, n.p.). In proefvlakken in andere bosvegetaties is niet op mollisia's gelet.

Mollisia cinerea

<i>Monilinia johnsonii</i>	Meidoornrotkelkje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	0	2	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2004.

Het Meidoornrotkelkje zit in het voorjaar op zwarte, gemummificeerde vruchtjes van Meidoorn. De kelkjes zijn lichtbruin, ongeveer 5 mm breed en balanceren op een lang, dun steeltje. De sporen zijn ellipsvormig en meten 10-14 x 5-6 µm. De sporen infecteren de bladeren waaruit in de lente en voorzomer een anamorf (imperfect) stadium verschijnt in de vorm van grijsig poeder met ketens van kogelvormige, ongeslachtelijke sporen. Die sporen infecteren de bloemen en uiteindelijk de bessen, die

met hun zwarte huid in de strooisellaag overwinteren. Ondanks het algemene voorkomen van meidoorns is het Meidoornrotkelkje in Nederland vrij zeldzaam, met een duidelijke voorkeur voor de kalkrijke duinen en vóór 1990 ook de Flevopolders (NMV, 2013). In Drenthe is hij slechts twee maal waargenomen: bij Rolde (km 241-555, 2004) in een jonge bosaanplant en in de Gastersche Holt bij Gasteren (km 241-560, 2010), beide malen op begraven meidoornbessen.

<i>Mycena abramsii</i>	Voorjaarsmycena	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
		0	0	1	0	9	6	16	37	54	82	33	5

Status: Matig algemeen, n= 182, n<99: 29, n>99: 161, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1963. – Hab (n= 83): vochtig, voedselrijk loofbos 29%, wilgenbroekstruweel 27%, elzenbroekbos 23%, jonge, voedselrijke bosaanplant 7%, droog, voedselarm naaldbos 6%, droog, voedselarm loofbos 2%, rest 6%. – Sub (n= 60): dode takken en twijgen 33%, strooisel 28%, veen 15%, humus 12%, dode stammen 7%, houtsnippers 5%. – Org (n= 37): wilg 43% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 41%), els 24%, Es 8%, berk 3%, Hazelaar 3%, Zomereik 3%, spar 3%, loofbomen onbepaald 11%, naaldbomen onbepaald 3%.

In Drenthe doet de Voorjaarsmycena zijn naam weinig eer aan: we zien slechts een kleine piek in mei, maar de bulk van de meldingen stamt uit de nazomer en de herfst. Merkwaardigerwijs is het in Zuid-Duitsland wel een echte lentepaddenstoel (Krieglsteiner, 2001). De Voorjaarsmycena is een vrij forse, grijsbruine mycena die nitreus geurt, hoewel in de literatuur ook wel eens een radijsgeur genoemd wordt (Krieglsteiner, 2001). In verse toestand scheidt de steel een waterige vloeistof uit, maar dat is niet altijd duidelijk. Hij is in het veld lastig te onderscheiden van verwante soorten, met name van de Stinkmycena (*Mycena leptoccephala*). Die soort is veelal wat kleiner met een meer bruin getinte hoed en heeft een scherpere, chloorachtige geur. Ook de habitat kan een aanwijzing geven: de Voorjaarsmycena groeit graag op verteerd hout in bossen, de Stinkmycena op grasstrooisel buiten het bos. Er is echter sprake van een flinke overlap in standplaatseisen. Doorslaggevend zijn

microscopische verschillen in de vorm van de cheilocystiden en de hyfen van het steeloppervlak. De Voorjaarsmycena is pas later bij Drentse veldmycologen in beeld gekomen en het is aannemelijk dat hij vooral vóór 2000 geregeld als Stinkmycena zal zijn genoteerd. Dat verklaart ook (een deel van) de forse toename van het aantal meldingen sindsdien. De Voorjaarsmycena voelt zich vooral thuis op vochtige, basen- en voedselrijke gronden (Krieglsteiner, 2001) en dat is terug te vinden in de habitatgegevens. Ruim een kwart van de Drentse vondsten is gedaan in vochtige, voedselrijke loofbossen, een kwart in wilgenstruweel en bijna een kwart in elzenbroekbossen. Veel minder vaak wordt hij gemeld van jonge, voedselrijke aangeplante bosjes en van voedselarme naaldbossen. De naaldbossen betreffen in de praktijk veelal schraal ogende sparrenperceeltjes op voormalige landbouwgrond die helemaal niet zo voedselarm is. Slechts 2% van de meldingen is uit loofbossen op arme zandgrond, terwijl dat bostype zeer verbreid is in Drenthe. De Voorjaarsmycena is in de provincie matig algemeen, zonder

duidelijke concentraties. Hij is, vanzelfsprekend gezien zijn biotoopvoorkeur, vrijwel afwezig in de bosarme gebieden en sterk vertegenwoordigd in de stroomdalen.

Mycena acicula

Oranje dwergmycena

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	8	11	38	76	91	103	29	4

Status: Vrij algemeen, n= 263, n<99: 47, n>99: 240, trend+++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 85): wilgenbroekstruweel 22%, jonge bosaanplant rijk 13%, droge, voedselarme lanen 11%, voedselrijke lanen 11%, parken en tuinen 8%, houtwallen en -singels 8%, voedselarm gemengd bos 8%, elzenbroekbos 7%, vochtig, voedselrijk loofbos 5%, droog, voedselarm loofbos 2%, rest 5%. – Sub (n= 59): dode twijgen 29%, dode takken 22%, strooisel 20%, humus 9%, stammen 7%, houtsnippers 5%, kruidachtige planten 3%, dode stronken 2%, dode wortels 2%. – Org (n= 41): wilg 49% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 32%, Boswilg 7%), Es 7%, els 7%, eik 5%, meidoorn 2%, Riet 2%, loofbomen onbepaald 27%.

Dit mooie paddenstoeltje doet zijn naam eer aan. Het helder oranjerode hoedje is maximaal 1 cm in doorsnee, de lamellen zijn smal aangehecht en het kale tot iets berijpte steeltje is licht- tot oranjegeel. De Oranje dwergmycena kan in het voorbijgaan verward worden met het Oranjegeel trechtertje (*Rickenella fibula*), maar die heeft aflopende lamellen en een afstaand behaarde steel. De Oranje dwergmycena kan van mei tot begin november gevonden worden op niet te droge of te zure, (matig) voedselrijke bodems, meestal onder bomen of struiken. De fructificatie is sterk weersafhankelijk. In natte jaren zijn er veel meer vruchtlichamen, ook op wat drogere plaatsen waar hij in droge jaren ontbreekt. De soort groeit saprotroof, bij voorkeur op afgevalen twijgjes van loofbomen, maar ook op bladstrooisel en op andere plantaardige resten, zoals dode graswortels. Omdat de vruchtlichamen vaak op half begraven takjes staan, zal het aandeel vondsten op hout in de praktijk zijn onderschat. De Oranje dwergmycena heeft een voorkeur voor loofbossen en struwelen op vochtige, zwakzure tot basische, (matig) voedselrijke grond. Indicatief zijn de resultaten van mycosociologische studies

in de jaren tachtig, toen de soort werd aangetroffen in 59% van de proefvlakken in wilgenstruwelen (n= 17) en 25% van de elzenbossen (n= 16) (Arnolds, n.p.), maar helemaal niet in zure, voedselarme eikenbossen (Jansen, 1984) en beukenbossen (Arnolds et al., 1994). De Oranje dwergmycena lijkt in Drenthe een sterke voorkeur te hebben voor wilgenstruwelen en wilgenhout, maar dit beeld wordt positief beïnvloed door de vele gegevens afkomstig van de genoemde mycosociologische studie. In werkelijkheid kan de soort in allerlei bossen en bosjes worden waargenomen, mits de bodem niet te zuur is. De Oranje dwergmycena wordt ook regelmatig aangetroffen in parken, plantsoenen en tuinen. In Baden-Württemberg is hij het meest gevonden op takjes van Beuk (36%), gevolgd door els (24%) en Es (20%) (Krieglsteiner, 2001, n= 50). Hij is in Drenthe vrij algemeen en wijdverspreid, met grotere dichtheden in gebieden waar de grond wat basenrijker is, zoals in Noord-Drenthe en rond Havelte. In boswachterijen is de soort schaars en hoofdzakelijk aangetroffen langs schelpenfietspaden. Hier is de bodem verrijkt door uitspoelende kalk. Bij habitatnotities zijn deze vaak ingedeeld bij 'lanen'. In Nederland is de Oranje dwergmycena algemeen en wijdverbreid (NMV, 2013).

<i>Mycena rosea</i>	Heksenschermpje											
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	0	0	0	0	0	0	0	0	5	24	8	1

Status: Vrij zeldzaam, n= 37, n<99: 2, n>99: 35, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1988. – Hab (n= 11): vochtig, voedselrijk loofbos 36%, droge, voedselrijke lanen 27%, voedselrijke jonge bosaanplant 18%, parken en plantsoenen 9%, loofhoutsingels 9%. – Sub (n= 11): humus 64%, strooisel 36%.

Met een 1-6 cm grote, dieproze hoed en een witte of soms roze steel is dit een statige uitvoering van het algemene Gewoon elfenschermpje (*Mycena pura*). Het Heksenschermpje was rond 1995 in ons land nog zeldzaam en vrijwel beperkt tot de kalkrijke duinen, oostelijk Flevoland en Zuid-Limburg (Arnolds et al., 1995). Inmiddels is deze soort vrij algemeen, nog steeds met zwaartepunten in de genoemde streken, maar nu ook met tal van vindplaatsen op de pleistocene zandgronden (NMV, 2013). In Drenthe is het Heksenschermpje in de hele vorige eeuw slechts twee maal gevonden, in 1988 bij Roden en in 1995 bij Uffelte. Vanaf 2000 is de soort 39 maal gemeld in 35 kilometerhokken en daarmee geldt hij tegenwoordig als vrij zeldzaam en wijdverbreid over de gehele provincie. Volgens Arnolds et al. (1995) groeit het Heksenschermpje in ons land saprotroof op bladstrooisel in loofbos op voedselrijkere, vaak kalkhoudende, lemige bodems. De praktijk in Drenthe wijst uit dat ook zandbodems voldoen. Het is opvallend dat het Heksenschermpje als liefhebber van basenrijke bodems grotendeels ontbreekt op de potklei in Noord-Drenthe. Kennelijk is het hier te nat, net als in het Hollandse polderland, waar de soort ook nauwelijks voorkomt. De soort is vaak gevonden in bossen op door menselijk handelen verstoorde grond, met als resultaat een rulle, humeuze zandbodem die op een of andere manier een

hoog gehalte aan basen heeft verkregen. Voorbeelden zijn een bos bij een voormalige cementfabriek (Gieten, Boekweitenventje), een bossingel op de opgeworpen aarde van een voormalige akker (Beilen, Holthe), het restant van een fietspad (Ruinen, Oldenhaven), een militair oefengebied (Havelte, Genieplas) en een recreatiebos (Assen, Boeyenoord). Ook op andere plekken is de soort langs schelpenpaden aangetroffen, bijvoorbeeld bij Ansen en Havelte. In Zuidwest-Duitsland is het Heksenschermpje een algemene kensoort van beukenbossen op kalkrijke bodem (Krieglsteiner, 2001). In Drenthe komt deze paddenstoel het meest onder eiken voor. De recente toename van deze mycena in Nederland lijkt sterk op het proces bij de verwante Purpersnedemycena (*Mycena pelianthina*; zie aldaar), met dien verstande dat die soort vroeger ook al in ons land voorkwam. Het Heksenschermpje lijkt een echte nieuwkomer. De opmars kan een gevolg zijn van het voedselrijker worden van bossen en wegbermen dankzij de al vijftig jaar durende toevoer van stikstof, in combinatie met een lokale aanvoer van kalk of andere basenrijke materialen. Volgens Kuyper & Arnolds (1996) zou de soort ook positief reageren op het warmer worden van het klimaat.

<i>Nemania serpens</i>	Grijze korstkogelzwam											
	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
	0	1	2	4	0	1	0	3	0	8	3	1

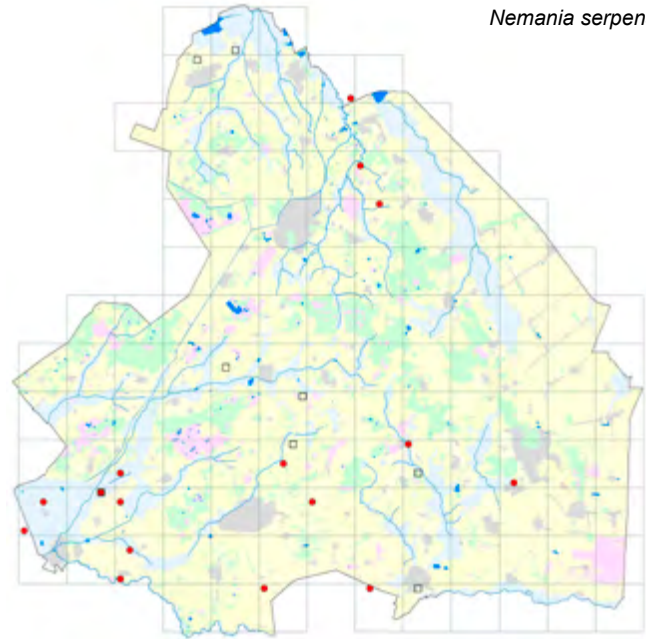
OPN 1995: *Hypoxylon serpens*

Status: Zeldzaam, n= 23, n<99: 8, n>99: 16, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1982. – Hab (n= 8): droog, voedselarm loofbos 38%, vochtig, voedselrijk loofbos 25%, berkenbroekbos 25%, wilgenbroekstruweel 13%. – Sub (n= 12): dode takken 83%, dode stammen 8%, dood hout 11%. – Org (n= 12): berk 42%, wilg 25%, Es 17%, Zomereik 8%, loofbomen onbepaald 8%.

De Grijze korstkogelzwam vormt langwerpige, onregelmatige, dikke korsten van ongeveer 3 x 1 cm, die aanvankelijk grijs, later zwart van kleur zijn. Het oppervlak heeft op elk bultje een papil met in de top de opening van een perithecium dat in de korst verzonken is. Door die opening worden de sporen weggeschoten. De donkerbruine sporen meten 10-17 x 5-8 µm. De Grijze korstkogelzwam is in Nederland vrij algemeen, voornamelijk op de basenrijke gronden van Flevoland, de kalkrijke duinen, de Hollandse polders en Midden-Brabant (NMV, 2013). In Drenthe is hij zeldzaam, vooral in beekdalen, laagveengebieden en lemige gebieden. Voedselarme natuurgebieden

en bossen worden gemeden. De Grijsz korstkogelzwam groeit saprotroof op dode takken van allerlei loofbomen en struiken, in Drenthe vooral berken, wilgen en Es. Hij prefereert bossen en houtsingels op voedsel- en basenrijke bodems en komt ook voor in aangeplante rommelbosjes. De Drentse waarnemingen van de Grijsz korstkogelzwam omvatten mogelijk ook vondsten van de Langgerekte korstkogelzwam (*Nemania effusa*) en de Streepsporige korstkogelzwam (*Nemania chestersii*) die alleen microscopisch te onderscheiden zijn. De eerste soort heeft kleinere sporen van 6-9 x 3-5 µm, de tweede sporen van 14-17 x 6-7 µm met een overlans gestreepte wand. Deze soorten zijn in Nederland pas recent herkend en er is weinig over hun verspreiding bekend. In Drenthe is hier nog geen aandacht aan besteed.

*Nemania serpens****Oxyporus latemarginatus***

Breedgerande poria

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 2009.

De Breedgerande poria behoort tot hetzelfde geslacht als de bekende Witte populierzwam (*Oxyporus populinus*, zie hieronder), maar hij vormt nooit hoeden, alleen korstvormige vruchtlichamen die soms wel een paar jaar oud kunnen worden met meerdere buisjeslagen boven elkaar. Tegen die tijd kunnen het flinke plakken worden tot een paar decimeter breed die plaatselijk wat bultig ogen. Een opvallend verschil met de Witte populierzwam en de daaraan nauw verwante Fijne poria (*Oxyporus obducens*) vormen de veel grovere poriën, 1-3 per mm. Daarin lijkt de Breedgerande poria op de Weke poria (*Oxyporus corticola*; zie aldaar), waarvan hij alleen met zekerheid microscopisch is te onderscheiden aan het ontbreken van oliehoudende cystiden (gloeocystiden), de bredere hyfen in het vlees (2-7 µm) en de wat smallere sporen van 4,5-6,5 x 3-3,5 µm. De Breedgerande poria is pas sinds kort uit Drenthe bekend van twee plekken: op een levende beukenstobbe in een gemengd bos in Boswachterij Gieten nabij Gasselte (km 247-553, 2009, herb. D. Wanningen) en van een dode tak van een onbekende loofboom in basenrijk bos bij het Boekweitenveentje bij Gieten (km 245-557, 2010, herb. Enzlin). Dit past bij de landelijke ontwikkeling. In Nederland is de soort aan een sterke opmars bezig, ook op het pleistoceen. Vóór 1990 waren er slechts twee vindplaatsen in de duinen; tegenwoordig is hij vrij zeldzaam (22 atlasblokken) en over het gehele land verbreid (NMV, 2013). In Zuidwest-Duitsland is de Breedgerande poria een karakteristieke, maar zeldzame soort van liggende, rotte stammen van

loofbomen in oibossen langs de Rijn en zijn zijrivieren (Krieglsteiner, 2000). Hij wordt daar als thermofiel bestempeld, dus mogelijk houdt de expansie in ons land verband met het warmer wordende klimaat. Ryvarde & Gilbertson (1994) noemen niet minder dan 22 geslachten van loofbomen waarop deze paddenstoel in Europa is aangetroffen; daarnaast zelden op dennenhout.

Oxyporus obducens

Fijne poria

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend +++, RL 08: Bedreigd, eerste jaar: 1991.

De Fijne poria wordt door sommige auteurs beschouwd als een korstvormige variëteit van de Witte populierzwam (*Oxyporus populinus*; zie hieronder) (Krieglsteiner, 2000). In tegenstelling tot de laatste soort is de Fijne poria echter eenjarig en zijn de sporen niet

bolronde, maar breed ellipsvormig (4-5,5 x 3-4 µm). Tevens kan de Fijne poria aan de rand gele conidiën vormen van 6-13 x 5-8 µm. De gaatjes zijn opvallend nauw met 2-5 poriën per mm. De Fijne poria is in Drenthe één maal gevonden bij Koelveen ten oosten van

Schoonebeek, (km 259-519, 1991, herb. BSW) op een verrotte tak van loofhout in een verruigd bosje op verdroogd hoogveen. Hij is in Nederland verder zeldzaam in de duinen, het riviereengebied en Noord-

Brabant (NMV, 2013). In Zuidwest-Duitsland is deze houtzwam vrijwel beperkt tot vruchtbare oobossen in rivierdalen, met een voorkeur voor populierenhout (Krieglsteiner, 2000).

Oxyporus populinus

Witte populierzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	1	0	0	0	0	2	2	12	5	6

Status: Vrij zeldzaam, n= 30, n<99: 8, n>99: 22, trend ±, RL08: Kwetsbaar, eerste jaar: 1974. – Hab (n= 15): wilgenstruweel 27%, voedselrijk loofbos en parken 13%, voedselrijke jonge bosaanplant 13%, boomsingels 13%, voedselarm gemengd bos 7%, rest 27%. – Sub (n= 17): levende stammen 29%, dode stammen 24%, dode takken 18%, stronken 12%, rest 17%. – Org (n= 21): populier 29%, wilg 24%, berk 14%, Beuk 10%, esdoorn 10%, vlier 10%, rest 3%.

De breed aan het substraat aangehechte, taaie vruchtlichamen van de Witte populierzwam zijn meerjarig, waarbij jaarlijks aan de onderzijde een nieuwe laag buisjes gevormd wordt. Ze kunnen op grond van het aantal lagen minstens acht jaar oud worden. De ruwe, witachtige bovenzijde is bijna altijd begroeid met algen of mossen en de witte poriën aan de onderzijde zijn zo fijn dat ze met het blote oog nauwelijks kunnen worden onderscheiden. De vrij schaarse groeiplaatsen van de Witte populierzwam zijn gelijkmatig over Drenthe verdeeld. Hij heeft een voorkeur voor wilgenbroekstruwelen, loofbossen en parken op voedselrijke, natte tot vochtige, zwakzure tot neutrale bodems. De soort komt soms ook in voedselarme bossen voor en op meer geëxponerde plaatsen in bossingels en

op laanbomen. De Witte populierzwam is een necrotrofe parasiet op loofbomen. De vruchtlichamen verschijnen op wondplekken, in holten en op anderszins beschadigde delen van staande, levende of recent afgestorven stammen en hoofdtakken van loofbomen en struiken. Overeenkomstig zijn naam heeft de Witte populierzwam in Drenthe een (lichte) voorkeur voor populieren boven wilgen, op afstand gevolgd door esdoorn, Beuk en vlier. Van eiken, de meest algemene boom in Drenthe, zijn geen waarnemingen bekend, evenmin als van naaldbomen. De paddenstoel is elders in Nederland matig algemeen, met de hoogste dichtheid in de duinstreek (NMV, 2013). In Baden-Württemberg heeft deze paddenstoel een duidelijke voorkeur voor esdoorn (44%), gevolgd door Beuk (13%) (Krieglsteiner, 2000).

Peniophora limitata

Essenschorszwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	2	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 5, n<99: 2, n>99: 4, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1982

De Essenschorszwam is, evenals de zeer algemene Eikenschorszwam (*Peniophora quercina*; zie aldaar), een vrij dikke, forse, aangegroeide korstzwam met een bruinviolette kleur en een zwarte, omkrullende rand. Hij verschilt daarvan doordat de vruchtlichamen op doorsnede aan de basis een zwarte laag vertonen en, zoals de naam suggereert, door het voorkomen op hangende en afgevallen dode takken van de Es en een paar verwante struiken, zoals Liguster en Sering. Niet elke schorszwam op Es is echter de Essenschorszwam. In Drenthe is op dit substraat de grijsgetinte Berijpte schorszwam (*Peniophora lycii*) zelfs aanmerkelijk algemener. De Essenschorszwam is in ons land

vrij zeldzaam op verspreide groeiplaatsen, met verdichtingen in de Achterhoek, Zuid-Limburg, de kalkrijke duinen en het riviereengebied (NMV, 2013). In Drenthe zijn slechts vijf vindplaatsen bekend: De Kleibosch bij Foxwolde (km 227-574, 1982, 2001, herb. B. de Vries), Zwartschaap bij Hoogeveen (km 230-530, 1995), Meppel-Noord (km 210-524, 2003, 2004), het Zuidesch bosje bij Annen (km 245-563, 2004, herb. Enzlin) en de Musselstukken bij Valthermond (km 265-547, 2009, herb. Enzlin). De soort is uitsluitend opgegeven van takken van Es, zowel in oude loofbossen op voedsel- en basenrijke klei als van recent aangeplante ruilverkavelingsbosjes.

Peroneutypa scoparia

Harig schorsschijfje

OPN 1995: *Eutypella scoparia*

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2006.

Het Harig schorsschijfje is een zakjeszwam (ascomycete) die geen schijfjes vormt, maar het hout waarin hij leeft voorziet van korte, dikke, zwarte haren. De geslachtsnaam Schorsschijfje heeft betrekking op verwante soorten die wel schijfjes vormen. Aan de grijze kleur van het hout bij de haren is soms te zien dat er een zwarte laag compact schimmelweefsel (stroma) onder het houtoppervlak zit. De zwarte haren zitten in groepjes en vormen de lange nekken van peritheciën dieper in het hout. Uit de opening aan de top worden grijsgele, worstvormige sporen van 5-7 x 1,5-2 µm geschoten. Naast en tussen de dikke haren staan veel dünnere, eveneens zwarte haren die kleurloze, ongeslachtelijke sporen (conidiën) afsnoeren van 11-15 x 1-2 µm. Aan deze combinatie van kenmerken kan het Harig schorsschijfje in

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0

principe in het veld worden herkend, maar je moet het dan wel weten te vinden. Landelijk is de soort matig algemeen met, zoals vaker met kleine ascomyceten, opvallende clusters in Zuid-Holland, Flevoland en oostelijk Noord-Brabant (NMV, 2013); een waarnemerseffect, veroorzaakt door mycologen die oog voor deze onopvallende soort hebben. In Drenthe is dat niet het geval. Hier is de soort recent slechts bij toeval opgemerkt op een dode tak aan een bosrand in de Oosterduinen bij Norg (km 227-566, 2006) en op een beukentak aan de Hospitaallaan ten zuiden van Een (km 223-564, 2008). Volgens Dennis (1981) en Ellis & Ellis (1997) groeit het Harig schorsschijfje op dode takken van allerlei loofbomen, zoals esdoorn, els, meidoorn, Beuk, Es, vlier en linde. De soort is in Groot-Brittannië vrij algemeen.

Peziza micropus

Molmbekerzwam

Status: Zeer zeldzaam, n= 9, n<99: 2, n>99: 7, trend++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1981.

De Molmbekerzwam is een vrij kleine, tot 3 cm brede bekerzwam met een geelbruine binnenzijde, een bleke buitenzijde en een korte steel. Hij is nauw verwant aan de Grote houtbekerzwam (*Peziza varia*; zie aldaar) en de hierna besproken Bleekbruine bekerzwam (*Peziza repanda*) en verschilt van de laatste soort alleen in de gesteelde vruchtlichamen en de groeiplaats op rottend loofhout. Vroeger werden beide soorten samengenomen als *Peziza repanda* sensu lato. Mogelijk zitten er nog enkele waarnemingen van de Molmbekerzwam onder de vijf meldingen met die verzamelnaam. Moleculair onderzoek van de groep van de Molmbekerzwam (*Peziza cerea*, *P. varia*, *P. micropus* en *P. repanda*) heeft uitgewezen dat de morfologische verschillen tussen deze taxa niet correleren met de genetische analyse, zodat ze tegenwoordig vaak als één soort worden opgevat die dan de naam Grote houtbekerzwam (*Peziza varia*) moet dragen (Hansen et al., 2002). Voorlopig zijn ze hier apart gehouden in afwachting van nadere onderzoeksresultaten. In Drenthe zijn er negen meldingen van de Molmbekerzwam. Op één na komen alle vondsten uit Noord-Drenthe, vooral uit de beekdalen. De soort is hier overwegend bekend van voedselrijke, vochtige bossen waar hij saprotroof groeit op sterk vermolmd hout van loofbomen met zacht hout, zoals populier en els. Daarnaast zijn er twee meldingen van houtsnippers in lanen op drogere en armere zandgrond. In Nederland

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	1	0	0	1	2	3	1

is de Molmbekerzwam matig algemeen, met zwaartepunten in het rivierengebied, Zuid-Limburg, de kalkrijke duinen en Midden-Brabant (NMV, 2013).

Peziza repanda | Bleekbruine bekerzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	4	4	2	5	0	3	4	2

Status: Zeldzaam, n= 20, n<99: 4, n>99: 16, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1968. – Sub (n= 10): houtsnippers 20%, dode stammen 20%, dode takken en twijgen 20%, papier 10%, composthopen 10%, strooisel 10%, humusarm zand 10%.

De Bleekbruine bekerzwam is een ongesteelde, tot ongeveer 4 cm brede bekerzwam met een geelbruine binnenzijde en een gelijkgekleurde of wat meer grijsachtige, wat zamelige buitenkant. Hij maakt met de hierboven besproken de Molmbekerzwam (*Peziza micropus*) deel uit van het soortencomplex rond de Grote houtbekerzwam (*Peziza varia*), dat op grond van moleculair onderzoek tegenwoordig veelal als één soort wordt beschouwd (zie *P. micropus*). De Bleekbruine bekerzwam is in Drenthe zeldzaam en wordt vooral gevonden in hoogveenontginningen en stroomdalen, gebieden met een relatief voedselrijke bodem. Elders in Nederland is hij vrij algemeen zonder duidelijk verspreidingspatroon (NMV, 2013). De Bleekbruine bekerzwam prefereert bossen, tuinen en parken op vochtige, humus- en voedselrijke bodems, vaak een min of meer verstoorde, rudera-

omgeving. Hij kan al vanaf mei fructificeren. In de literatuur wordt vermeld dat de soort doorgaans op de grond groeit, in tegenstelling tot de houtbewonende Molmbekerzwam (Hansen & Knudsen, 2000). Van de tien Drentse meldingen van de Bleekbruine bekerzwam met opgaven van substraat heeft echter 60% betrekking op houtige materialen; verder is er één vondst op een pak weggegooide kranten (eigenlijk een sterk gemodificeerde vorm van hout!) en zijn er slechts drie meldingen (30%) op de grond of strooisel. Elders wordt hij ook wel gemeld van kelders en muren (Maas Geesteranus, 1967; Hansen et al., 2002). De foto toont een groeiplaats tussen tegels van een terras. Het is onbekend of daaronder houtresten aanwezig waren. Van vijf meldingen is de houtsoort bekend: Hij is drie maal aangetroffen op Es, één maal op populier en één maal op els.

Phacidium multivalve | Hulstschotelkje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	1	2

Status: Zeer zeldzaam, n= 6, n<99: 0, n>99: 6, trend +++, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2002.

Het Hulstschotelkje vormt zwarte, 1-2 mm brede schimmelplakjes, die de hele dikte van een hulstblad vullen. Het oppervlak daarvan opent met 4-6 brede slissen. Daaronder zit bij de teleomorf (perfect stadium), die in het voorjaar verschijnt, een hymenium met asci en sporen van 8-11 x 3-4 µm. Algemener is de anamorf (imperfect stadium) met ongeslachtelijke sporen van 12-15 x 2-3 µm. Het vruchtlichaam heeft in dat stadium meerdere openingen. Het Hulstschotelkje kan op het eerste gezicht verward worden met de zwarte stippen van het zeer algemene Hulstdekselbekertje (*Trochila ilicina*), maar die soort heeft een dekseltje zonder slissen en bredere sporen (4-5 µm). In Drenthe is het Hulstschotelkje in zes kilometerhokken gezien: De Pieperij bij Zuidwolde (km 221-517, 2002), ten noorden van Stadskanaal (grenshok km 255-561, 2004), op twee plaatsen bij Veenhuizen (km 221-563, 2009; 221-563, 2009) en op twee plaatsen in Hoogeveen (km 229-525, 2009; 230-527, 2009). De anamorf (imperfecte stadium) wordt expliciet alleen van Stadskanaal gemeld. Het Hulstschotelkje geldt elders in Nederland als zeldzaam, maar wordt blijkbaar goed herkend rond Helmond (NMV, 2013). Waarschijnlijk is

dit ascomycetje in werkelijkheid vrij algemeen, net zoals in Groot-Brittannië (Dennis, 1981). De soort lijkt een voorkeur te hebben voor Hulst in een voedselrijke omgeving, zoals rommelbosjes, verruigde bosranden en stadsparken.

Phanerochaete tuberculata | Wrattig huidje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	1	1	1	1	4	1	4	0	1

Status: Zeldzaam, n= 12, n<99: 2, n>99: 11, trend +++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1988.

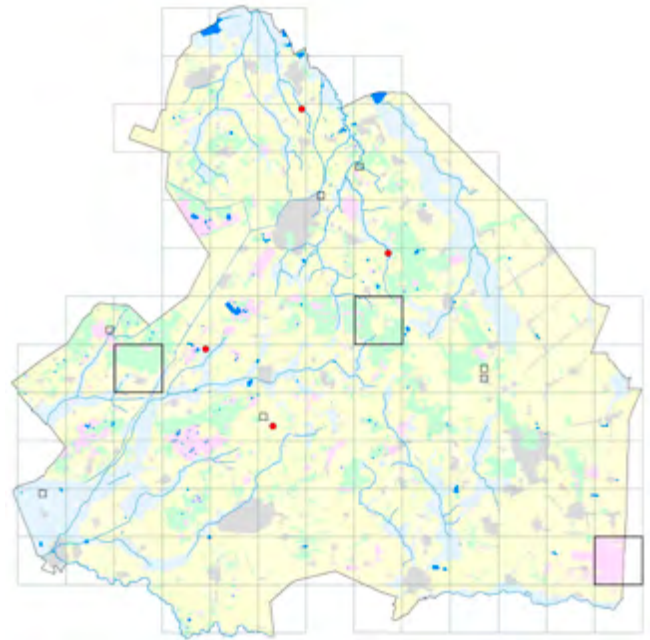
Het Wrattig huidje is een korstje als vele andere; een crème- tot bleek okerkleurige verflik, soms aan de rand met korte witte rhizomorfen en in het centrum onregelmatig wrattig. Onder de microscoop is het geslacht niet direct te herkennen, omdat cystiden ontbreken en de hyfen niet dikwandig zijn zoals bij veel andere huidjes. Typisch voor het geslacht *Phanerochaete* zijn evenwel de smal knotsvormige basidiën zonder gespen en de basishyfen met verspreid een gesp. De elliptische sporen meten 5-6,5 x 3-4 µm en bevatten fijne oliedruppels. In Nederland is het Wrattig huidje vrij zeldzaam, maar verspreid door het gehele land te vinden (NMV, 2013). In Drenthe is de soort schaars en alleen gevonden buiten de grote bosgebieden. Hij groeit op weinig tot sterk verteerde takken van diverse loofbomen, vooral in bosjes met een goed ontwikkelde kruidlaag op vochtige tot vrij droge, min of meer voedselrijke grond, vaak met ruderaleslag. In Drenthe is het Wrattig huidje genoteerd op Zomereik (3x), Beuk (1x), Hazelaar (1x), berk (1x) en els (1x). Elders is deze korstzwam soms op naaldhout gevonden (Krieglsteiner, 2000).

Phellinus igniarius | Echte vuurzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2	0	0	1	0	0	0	2	2	2	4	1

Status: Zeldzaam, n= 11, n<99: 7, n>99: 4, trend --, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1945. – Hab (n= 10): wilgenbroekstruweel 30%, droog, voedselarm loofbos 20%, voedselarm gemengd bos 20%, vochtige, voedselarme bossingels 10%, tuinen 10%. – Sub (n= 7): dode stammen 71%, levende stammen 29%. – Org (n= 9): wilg 44% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 22%), berk 33%, Appel 11%, loofbomen onbepaald 11%.

De Echte vuurzwam is een meerjarige, stevige, console- tot hoefvormige houtzwam die lijkt op de bekende Echte tonderzwam (*Fomes fomentarius*; zie aldaar) en daarmee soms wordt verward. Vooral opgaven van berken zijn verdacht, omdat de laatste soort daarop gewoon is, terwijl de Echte vuurzwam hierop zeer schaars voorkomt (Krieglsteiner, 2000). Jonge hoeden van de Echte vuurzwam zijn aan de bovenzijde roestbruin, oudere exemplaren zijn grijsbruin tot bijna zwart, iets gezoneerd en alleen aan de groeirand nog roestbruin of witachtig. Vormen met een zwarte bovenzijde en een scherpe hoedrand waren in het Overzicht (Arnolds et al., 1995) nog opgenomen als een aparte soort, de Zwarte vuurzwam (*Phellinus trivialis*). Nu worden ze beschouwd als een variëteit van de Echte vuurzwam (*Phellinus igniarius* var. *trivialis*). De onderzijde heeft zeer fijne poriën (4-6 per mm) die eerst geelbruin zijn, later roestbruin. De soort is in het veld van de Echte tonderzwam te onderscheiden door het harde, compacte vlees onder de hoedhuid. Bij de laatste soort is dat losser en daardoor enigszins indrukbaar. Een ander belangrijk verschil is het ontbreken van een zachte myceliale kern bij de aanhechting van het vruchtlichaam van de Echte vuurzwam. Dat kan echter alleen worden vastgesteld na verwijdering van het vruchtlichaam, hetgeen niet alleen jammer is voor de paddenstoel, maar vaak ook moeilijk uitvoerbaar zonder grof gereedschap. De Echte vuurzwam is een necrotrofe parasiet en de vruchtlichamen zitten soms jarenlang hoog aan stammen van levende, oude loofbomen, maar hij wordt ook vaak op al afgestorven bomen aangetroffen. In Drenthe is de soort het meest gemeld van wilgen (waaronder de twee meldingen van var. *trivialis*), gevolgd door berk en Appel. In slechts twee gevallen betrof het een levende boom en wel een berk en een wilg. In Nederland wordt hij daarnaast vaak op populier gevonden (Keizer, 1992). In Baden-Württemberg is Appel veruit de favoriete gastheer, gevolgd

door wilg en een reeks incidentele waardbomen (Krieglsteiner, 2000). De Echte vuurzwam is een soort van bossen en vrijstaande bomen op min of meer voedselrijke, vochtige grond. Van oorsprong groeit hij vooral in oobossen en struwelen aan rivier- en beekoevers, maar in het cultuurland heeft hij zich gevestigd in boomgaarden, op wegbomen en in parken en kerkhoven (Krieglsteiner, 2000). In Drenthe is hij het meest gemeld uit wilgenstruwelen en loofbossen en gemengde bossen op voedselarme bodems, vermoedelijk daarbinnen toch op rijkere plekken. De Echte vuurzwam is in deze provincie zeldzaam op ver uiteenliggende groeiplaatsen, het merendeel in de beekdalen. Hij is sinds 2000 achteruitgegaan en nog slechts vier keer gemeld. Landelijk is de soort vrij algemeen, met de hoogste dichtheden in de duinen, het rivierengebied, Zuid-Limburg en Midden-Brabant (NMV, 2013).

Pholiota gummosa

Bleekgele bundelzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	1	1	24	75	54	10

Status: Matig algemeen, n= 141, n<99: 40, n>99: 107, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1929. – Hab (n= 45): voedselarm naaldbos 20%, droge, voedselarme lanen 15%, wilgenbroekstruweel 13%, bemest en onbemest grasland 13%, voedselrijke jonge bosaanplant 9%, vochtig, voedselrijk loofbos 9%, voedselrijke lanen 7%, elzenbroekbos 4%, loofhoutsingels 4%, parken en plantsoenen 2%, ruigtevegetaties 2%. – Sub (n= 30): dode boomwortels 50%, dode takken 17%, dode stronken en stammen 13%, humus 10%, zaagsel 3%, voet van levende bomen 3%, dood hout onbepaald 3%. – Org (n= 22): wilg 36% (waarvan Geoorde en Grauwe wilg 18%), Beuk 18%, els 9%, Amerikaanse eik 5%, loofbomen onbepaald 27%, naaldbomen onbepaald 5%.

Deze middelgrote bundelzwam heeft op de kleverige, stro- tot olijfgele hoed verspreide, bruinachtige, platte schubjes. De strogele lamellen worden met het rijpen van de sporen leembruin. De bleekgele steel is onder de ringzone fijnschubbig en wortelt vaak in de grond. Het begraven deel van de steel is vaak opvallend bruinoranje van tint, een goed veldkenmerk van deze overigens niet zo opvallende soort, dat op de foto bij de liggende exemplaren goed te zien is. De Bleekgele bundelzwam is in Nederland algemeen en wijdverbreid. Toch kom je hem lang niet op elke excursie tegen, want de dichtheid in het landschap is gewoonlijk laag. De frequentie in Drenthe op basis van atlasblokken doet niet onder voor die in de rest van Nederland (NMV, 2013), maar op basis van kilometerhokken is deze soort 'slechts' matig algemeen. Hij komt hier voornamelijk buiten de grote bos- en natuurgebieden voor. De soort groeit saprotroof op rottend loofhout, vaak schijnbaar op de grond, maar dan toch in verbinding met dode boomwortels of ander ondergronds hout. Daardoor kan de Bleekgele bundelzwam in allerlei habitats voorkomen, ook in graslanden, op gazons en in ruigtevegetaties waar hij als houtbewoner ogenschijnlijk niets te zoeken heeft. Vaak staat hij op plekken met recent omgewerkte, voedselrijke grond. Krieglsteiner (2003) geeft een overzicht van de milieus waar de Bleekgele bundelzwam in Zuidwest-Duitsland wordt aangetroffen:

weilanden, boomgaarden, boswegen, wegbermen, bosranden, open plekken in bossen, parken, tuinen en akkers, op leembodems op matig tot sterk stikstofrijke plekken, steeds op (ondergronds) loofhout. De Drentse opgaven wijken daarvan vooral af door een groot aantal meldingen uit naaldbossen, alle uit de jaren zeventig en tachtig. De soort is met zekerheid uit bosvakken met Douglasspar bekend, maar mogelijk berust een deel van deze waarnemingen op verwarring met een gelijkende soort.

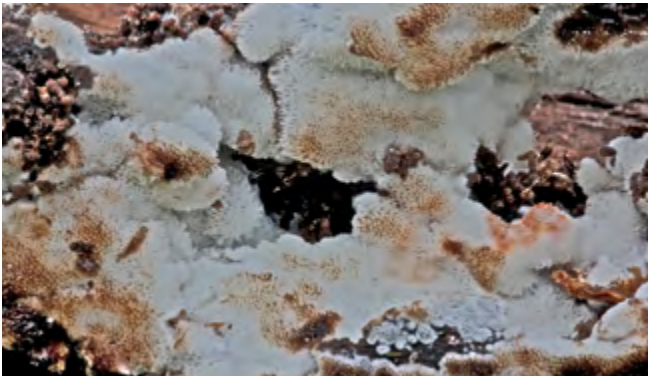

Physiosporinus sanguinolentus Bloedende buisjeszwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	2	0	1	1	15	63	72	18	4

Status: Matig algemeen, n= 140, n<99: 42, n>99: 106, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 61): elzenbroekbos 33%, wilgenstruweel 16%, voedselarm droog naaldbos 11%, voedselarm gemengd bos 11%, vochtig, voedselrijk loofbos 8%, jeneverbesstruweel 5%, droog, voedselarm loofbos 5%, parken en tuinen 3%, jonge bosaanplant 3%, rest 5%. – Sub (n= 62): dode takken 52%, stronken en stobben 23%, dode stammen 13%, strooisel en grond 5%, dood hout onbepaald 5%. – Org (n= 57): loofbomen 70% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 23%, els 19%, berk 9%, eik 7%, Beuk 2%); naaldbomen 30% (waarvan Jeneverbes 11%, Grove den 5%, spar 4%, lariks 4%, Zwarte den 2%).

De Bloedende buisjeszwam is een circa 2 mm dikke, korstvormige buisjeszwam zonder afstaande hoeden, met zachte, witte buisjes (3-4 per mm) die bij beschadiging snel intens rood verkleuren, op den duur bruin tot zwart. De hieronder besproken Glazige buisjeszwam (*Physiosporinus vitreus*) verschilt hiervan door glazig uitziende buisjes met dikkere wanden die niet of zwak rood verkleuren. Beide soorten hebben hyfen zonder gespen en bijna ronde sporen van 4-5 µm. De Bloedende buisjeszwam wordt in vochtige periodes gevonden op allerlei rot hout, bij voorkeur van loofbomen. Hij groeit vaker dan de Glazige buisjeszwam ook op verschillende soorten naaldhout, maar dan wel in kleine exemplaren en tussen vochtig mos. Beide soorten bedekken vaak grote delen van sterk verrotte boomstronken. De Bloedende buisjeszwam is in allerlei bostypen aangetroffen, doch vooral in bossen op natte en vochtige, (matig) voedsel-

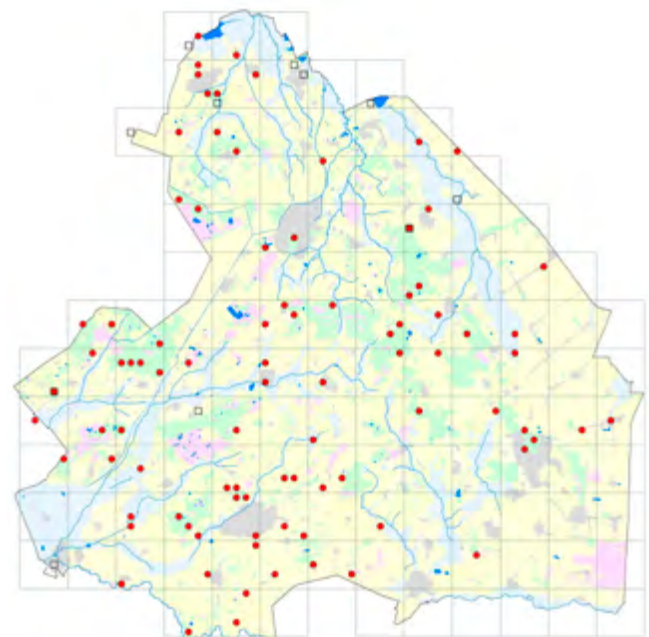
basenrijke bodems, zoals elzenbroekbossen, wilgenstruwelen en Elzen-Vogelkersbossen. Dit wordt bevestigd door de resultaten van mycosociologisch onderzoek in de jaren zeventig en tachtig. Destijds werd deze houtzwam aangetroffen in 67% van de proefvlakken in natte elzenbroekbossen (n= 6), 43% van de vochtige Elzen-Vogelkersbossen (n= 7) en 29% van de natte wilgenstruwelen (n= 14). Hij ontbrak in elzen- en wilgenbosjes op verdroogd veen, alsmede in alle onderzochte eiken-, beuken- en berkenbossen op droge, voedselarme grond en in wegbermen met eiken en beuken (Keizer, 1993). De Bloedende buisjeszwam is in Nederland algemeen, behalve in de zeekeleigebieden van Zeeland en het noorden van het land (NMV, 2013). Op basis van kilometerhokken is deze soort in Drenthe matig algemeen en wat meer verbreid dan de Glazige buisjeszwam.

Physiosporinus vitreus Glazige buisjeszwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2	0	0	0	0	3	0	11	24	53	13	3

Status: Matig algemeen, n= 97, n<99: 11, n>99: 88, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 16): wilgenstruweel 19%, droog, voedselarm loofbos 19%, parken 13%, droge, voedselarme lanen 13%, elzenbroekbos 13%, loofhoutsingels 6%, voedselarm gemengd bos 6%, rest 13%. – Sub (n= 28): dode stronken 43%, dode takken 36%, dode stammen 4%, dood hout onbepaald 18%. – Org (n= 26): eik 15%, wilg 12%, els 12%, Es 8%, spar 4%, populier 4%, Beuk 4%, loofbomen onbepaald 39%.

De Glazige buisjeszwam is een korstvormige buisjeszwam, die aan verticaal substraat vaak richels of hoedachtige bultjes vormt. De poriën zijn nauw (3-5 per mm) en door opvallend dikke wanden van elkaar gescheiden. Mede door de transparant grijzige kleur maakt het vruchtlichaam een glazige indruk en daaraan is de soort in het veld goed herkenbaar. Bij aanraken wordt het oppervlak niet rood, zoals bij de hierboven beschreven Bloedende buisjeszwam (*Physiosporinus sanguinolentus*), maar geleidelijk vuilbruin. In Drenthe is de Glazige buisjeszwam wat minder algemeen dan de Bloedende buisjeszwam en over de gehele provincie verspreid. Dat is in de rest van ons land ook het geval (NMV, 2013). De soort groeit op allerlei sterk verrot hout, maar het meest typisch op grote stronken die hij geheel kan overgroeien, inclusief de aangrenzende bodem. Indrukwekkend is soms de grootte van vruchtlichamen op dikke populierenstronken op klei, bijvoorbeeld in het Stadspark van

Groningen. De Glazige buisjeszwam groeit in Drenthe voornamelijk op loofhout, waarvan de identiteit vaak niet te achterhalen is doordat het verregaand afgebroken is. Er is één vondst op Fijnspar. De Glazige buisjeszwam is in allerlei bostypen aangetroffen, maar heeft een voorkeur voor vochtige, (matig) voedsel- en basenrijke bodems, bijvoorbeeld wilgenstruwelen, elzenbossen en parken. Dat klopt met de resultaten van mycosociologisch onderzoek in de jaren zeventig en tachtig. Destijds werd deze soort alleen aangetroffen in 17% van de proefvlakken in natte elzenbroekbossen (n= 6) en 7% van de natte wilgenstruwelen (n= 14). Hij ontbrak in drogere, voedselarme loofbossen en wegbermen met bomen.

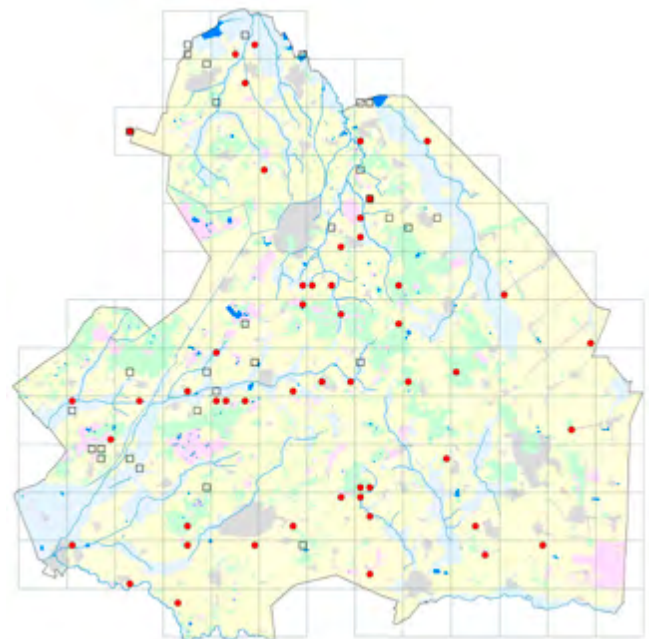
Polydesmia pruinosa

Kernzwamknopje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
2	3	1	4	0	4	1	4	4	40	21	4

Status: Matig algemeen, n= 79, n<99: 30, n>99: 51, trend ±, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 30): wilgenstruweel 27%, vochtig, voedselrijk loofbos 17%, elzenbroekbos 17%, voedselrijke, jonge aanplant 17%, droog, voedselarm loofbos 13%, rest 9%. – Sub (n= 32): dode takken en twijgen 75%, ascomyceten 18%, rest 6%. – Org (n=27): wilg 56% (waarvan Grauwe of Geoorde wilg 41%, Boswilg 15%), Zomereik 15%, els 15%, Ratelpopulier 4%, rest 10%.

Het Kernzwamknopje is een van de kleinste knopjes; een aanduiding voor ascomyceten met wat dikke, convexe, schijfvormige vruchtlichamen. De vruchtlichamen zijn wit en ca. 0,5 mm breed. Korte haartjes aan de buitenkant geven daaraan een berijpt effect. De sporen zijn smal ellipsvormig, vaak iets gekromd en meten 14-21 x 4-5 µm. Het Kernzwamknopje groeit op dode takken van loofbomen, maar wel altijd op of naast oude, zwarte kernzwammen (pyrenomyceten), meestal schorsschijfjes (*Diatrype*), in het bijzonder het Korstvormig schorsschijfje (*Diatrype stigma*). Dankzij het specifieke substraat en de daartegen afstekende kleur van de vruchtlichamen wordt het Kernzwamknopje gedurende veldwerk geregeld genoteerd, vaker dan menige andere kleine ascomycet. In Drenthe is deze soort volgens de kaart vrij zeldzaam, maar in feite kan elke vindplaats van het algemene Korstvormig schorsschijfje ook het Kernzwamknopje opleveren. De soort zal dus stellig veel wijder

verbreid zijn dan nu bekend is. In navolging van zijn belangrijkste gastheer heeft hij een voorkeur voor loofbossen op vochtige, voedselrijke grond, waaronder elzenbossen en wilgenstruwelen, maar ook brandnetelrijke rommelbosjes. Tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren zeventig en tachtig is het Kernzwamknopje aangetroffen in 65% van de proefvlakken in natte en verdroogde wilgenstruwelen (n= 17) en in 44% van de elzenbossen (n= 16), een bevestiging van het algemene voorkomen van deze soort (Arnolds, n.p.). In de andere onderzochte bosgemeenschappen is destijds geen aandacht aan kleine ascomyceten geschonken. In Nederland is het Kernzwamknopje algemeen, vooral in het zuidwesten van het land en de Flevopolders, minder op pleistocene zandgronden (NMV, 2013).

Polyporus arcularius

Grootporiehoutzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL08: Kwetsbaar, eerste jaar: 2001.

Door de cirkelronde, centraal gesteelde hoed van een paar centimeter doorsnede lijkt de Grootporiehoutzwam sterk op de algemene Winterhoutzwam (*Polyporus brumalis*; zie aldaar). Die

laatste soort heeft evenwel een gladde, egale hoed, terwijl die bij de Grootporiehoutzwam in jonge toestand fijnbeschubd is en later voorzien is van donkere vlekjes. Hij heeft bovendien een opvallend gewimperde rand. De soort dankt zijn Nederlandse naam aan de

wijde poriën die in radiale richting duidelijk langer zijn dan breed en 0,5-2 x 0,4-1 mm meten. In twijfelgevallen bieden de veel grotere sporen (6-10 x 2,5-4 µm) uitkomst. De Grootporiehoutzwam is in Drenthe als een toevallige gast te beschouwen met slechts twee waarnemingen: in het Witterveld ten zuiden van Assen (km 230-554, 2001) groeide hij op een stuk afgezaagde stam van een loofboom dat was gedumpt in een wilgenbosje, en tussen Norg en Peest op een afgevallen loofhouttak (km 228-563, 2008). De Grootporiehoutzwam

wordt als een warmteminnende soort beschouwd (Jülich, 1984) die voornamelijk voorkomt in Zuid- en Centraal-Europa en die in Groot-Brittannië, Ierland en geheel Scandinavië ontbreekt (Ryvarden & Gilbertson, 1994). Nederland ligt aan de noordgrens van het areaal. De Grootporiehoutzwam is hier zeldzaam. Hij is voornamelijk aangetroffen in een brede strook van west naar oost over het midden van het land en niet, zoals je eigenlijk zou verwachten, vooral in de zuidelijke provincies (NMV, 2013).

Polyporus badius

Peksteel

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
3	1	2	0	1	2	7	11	19	34	21	3

Status: Matig algemeen, n= 94, n<99: 19, n>99: 77, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1918. – Hab (n=27): vochtig, voedselrijk loofbos 15%, droog, voedselarm loofbos 15%, voedselarme lanen 15%, wilgenbroekstruweel 11%, jonge bosaanplant 11%, elzenbroekbos 7%, parken en tuinen 4%, loofhoutsingels 4%, loofbossen onbepaald 7%, rest 13%. – Sub (n= 21): dode takken 43%, dode stammen 38%, dode stronken en stobben 10%, dood hout onbepaald 5%. – Org (n=21): wilg 24%, els 19%, Es 14%, Hazelaar 5%, Beuk 5%, berk 5%, iep 5%, loofbomen onbepaald 24%.

De Peksteel is een mooie, vrij grote buisjeszwam met een glanzende, gladde, donker roodbruine hoed met een dunne, gegolfde, in jonge toestand witachtige rand. Het centrum is vaak verdiept en donkerder, tot bruinzwart. De gaatjes aan de onderzijde zijn zo fijn dat ze nauwelijks met het blote oog te zien zijn. Zijn naam dankt deze paddenstoel aan de geheel donkerbruine tot zwarte steel die naar de basis dunner wordt. De vruchtlichamen zijn eenjarig, maar vergaan niet snel, zodat ze vrijwel het gehele jaar waargenomen kunnen worden. Soms zijn er al in de lente verse vruchtlichamen te vinden. De Peksteel groeit saprotroof op groot, dood, vaak nog staand loofhout in min of meer vochtige, beschutte, voedselrijke milieus, vooral Elzen-Vogelkersbossen en elzen- en wilgenbroekbossen, maar ook in aangeplante bosjes op niet al te droge landbouwgrond. Daarnaast is de Peksteel aangetroffen in lanen en loofhoutsingels. Hij is ook herhaaldelijk opgegeven van voedselarme loofbossen, maar dan gaat het toch altijd om lokaal verrijkte plekken. Tijdens mycosociologisch onderzoek in de jaren zeventig en tachtig is de Peksteel alleen aangetroffen in 25% van de proefvlakken in elzenbossen (n= 16), één keer in nat elzenbroekbos (n= 6), twee maal in Vogelkers-Elzenbos (n= 7) en één keer in elzenaanplant op verdroogd veen (Arnolds, n.p.). Hij ontbrak geheel in proefvlakken in

drogere, voedselarme loofbossen en wegbermen met bomen, maar ook in wilgenstruwelen. De soort is het meest gemeld van wilg, els en Es en verder telkens één keer op Beuk, Hazelaar, iep en berk. In Baden-Württemberg zijn Beuk en wilg de belangrijkste waarden, gevolgd door els, Es en populier (Krieglsteiner, 2000). In Drenthe is de Peksteel toegenomen en tegenwoordig matig algemeen. Hij komt vooral voor in de beekdalen, onder meer van de Hunze, het Peizerdiep en de Beilerstroom; daarnaast regelmatig in aangeplante bosjes op veraard, voedselrijk veen in de hoogveenontginningen in het oosten en zuiden van de provincie. De sterke toename wordt mogelijk veroorzaakt door de alom toenemende voedselrijkdom, maar de verspreiding in Drenthe volgt wel hoofdzakelijk de van nature al voedselrijke gebieden. Een andere mogelijke oorzaak is de toename van groot dood hout door het ouder worden van veel bosjes die eertijds als hakhout werden beheerd of die de laatste decennia zijn aangeplant, gekoppeld aan een toenemende trend om dood hout in het bos te laten liggen. Ook elders op het pleistoceen is de Peksteel vooruitgegaan. Hij is in Nederland algemeen, vooral in Flevoland, Zuid-Limburg, het rivierengebied en delen van Noord- en Zuid-Holland (NMV, 2013).

Psathyrella bipellis

Purperrode franjehoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1996.

De Purperrode franjehoed heeft de slanke habitus van de algemene

Sierlijke franjehoed (*Psathyrella corrugis*; zie aldaar), maar geen wortelende steel. De soort valt op doordat de hoed, inclusief het vlees,

een purperrode tot purperbruine tint heeft. De steel is veel lichter tot vrijwel wit en de oudere lamellen krijgen een grijsbruine tint. De jonge hoed is tenminste aan de rand bedekt met fijne witte velumvezeltjes. In Nederland wordt deze vrij zeldzame soort vooral uit het westen en het oostelijke rivierengebied gemeld; verder is hij erg zeldzaam

(NMV, 2013). In Drenthe is slechts één waarneming bekend van de Purperrode franjehoed: in landgoed Vennebroek bij Paterswolde (km 234-574, 1996), zonder details over de standplaats. Elders is het een soort van vochtige bossen en parken op voedselrijke, humeuze grond (Kits van Waveren, 1985; Krieglsteiner & Gminder, 2010).

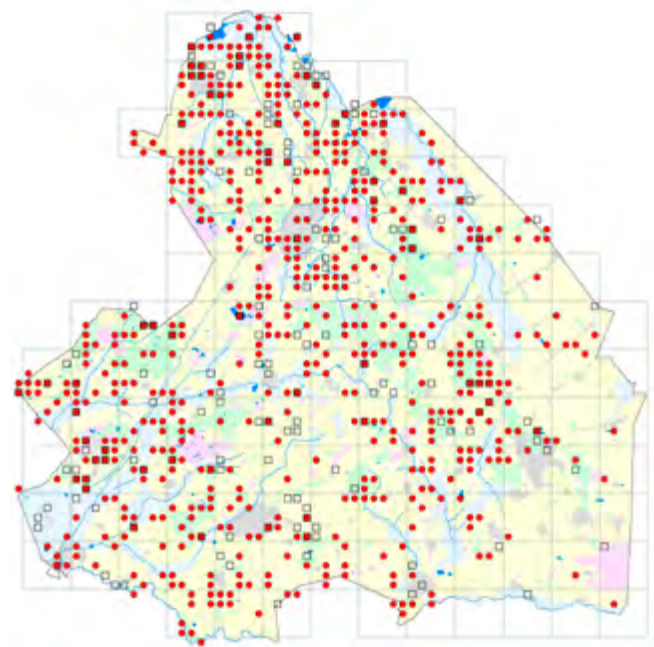
Psathyrella candolleana

Bleke franjehoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	1	8	50	156	332	275	156	19	4

Status: Zeer algemeen, n= 718, n<99: 167, n>99: 614, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1931. – Hab (n=341): droge, voedselarme lanen 21%, parken en tuinen 14%, vochtig, voedselrijk loofbos 9%, droog, voedselarm loofbos 9%, droog, voedselarm gemengd bos 9%, jonge bosaanplant 7%, voedselrijke lanen 7%, elzenbroekbos 6%, wilgenbroekstruweel 4%, loofhoutsingels 6%, graslanden en wegbermen 1%, loofbos onbepaald 3%, rest 4%. – Sub (n= 235): dode takken 39%, dode wortels 32%, grond 7%, houtsnippers 6%, dode stronken 5%, dode stammen 3%, bewerkt hout 1%, dood hout onbepaald 4%, rest 3%. – Org (n=174): eik 13% (waarvan Zomereik 2%, Amerikaanse eik 1%), wilg 12% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 8%, Kruipwilg 1%), Beuk 9%, els 9%, berk 6%, Es 4%, populier 2%, Amerikaanse vogelkers 1%, Hazelaar 1%, iep 1%, Wilde lijsterbes 1%, esdoorn 1%, loofbomen onbepaald 43%.

De Bleke franjehoed is in het veld goed herkenbaar aan de bleek okergrijze hoed, zeer dicht opeenstaande, aanvankelijk koffiekleurige, later purperbruine lamellen en de witte steel. Jonge hoeden dragen aan de rand witte velumvlokjes die vaak lang zichtbaar blijven. De hoeden spreiden snel uit tot ze nog maar iets gewelfd of vlak zijn en drogen vrijwel wit op. De vruchtlichamen groeien in bundels of losse groepen op of rond dood hout. De Bleke franjehoed is een echte zomersoort die soms al in mei, meestal vanaf juni verschijnt. De top van het aantal meldingen ligt eind augustus tot begin september, maar vermoedelijk wordt dat beeld beïnvloed door de gelijktijdige start van het intensieve mycologische veldwerk en ligt de werkelijke piek iets vroeger. Later in de herfst neemt het aantal vondsten snel af. De Bleke franjehoed groeit saprotroof op loofhout, vooral op dikke takken, minder vaak op dode stronken, stammen en houtsnippers. Vaak lijken de vruchtlichamen op de grond te groeien, maar dan zijn ze verbonden met begraven hout of afgestorven boomwortels. De Bleke franjehoed groeit op hout van een groot aantal loofbomen, het meest van eik en wilg. In Drenthe is

hij nooit op naaldhout gevonden, maar wel enkele malen in Baden-Württemberg (Krieglsteiner & Gminder, 2010). Net als in de rest van ons land is de soort in Drenthe zeer algemeen, doch in de bosarme hoogveenontginningen zijn de dichtheden lager. De Bleke franjehoed komt voor in allerlei loofbossen, gemengde bossen, parken, tuinen en wegbermen met bomen, met een voorkeur voor vochtige tot natte, voedsel- en basenrijke bodems. Op zeer arme en zure bodems, zoals beboste stuifzandgronden, ontbreekt hij geheel. Dat wordt bevestigd door de resultaten van mycosociologisch onderzoek in de jaren tachtig. Destijds werd de Bleke franjehoed gevonden in 88% van de onderzochte elzenbossen (n= 16) en 65% van de wilgenstruwelen (n= 17), soms met dichtheden van meer dan 300 vruchtlichamen per 1000 m² (Arnolds, n.p.). Daarnaast groeide hij met veel lagere presentie in 16% van de zure beukenbossen, alleen in het meest voedselrijke subtype (n= 19, Arnolds et al., 1994), 22% van de onderzochte wegbermen met beuken (n= 23) en 11% van de bermen met Zomereik (n= 53, Keizer, 1994). In de proefvlakken in voedselarme, zure eikenbossen ontbrak de soort geheel (n= 37, Jansen, 1984).

Psathyrella fatua

Lentefranjehoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	1

Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 1, n>99: 2, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1987.

De Lentefranjehoed lijkt op een kleine uitgave van de algemene Vroege franjehoed (*Psathyrella spadiceogrisea*; zie hieronder) met een bruine hoed waarin grijstinten ontbreken. Opvallend is bovendien dat de vruchtlichamen bijna altijd in bundels groeien, terwijl de vruchtlichamen van de Vroege franjehoed alleen staan. Microscopisch zijn er nauwelijks verschillen en waarschijnlijk

worden deze twee soorten niet altijd goed onderscheiden. Zoals de naam al aangeeft, fructificeert de Lentefranjehoed vooral in het voorjaar, slechts af en toe in de herfst. Wat dat betreft horen de Drentse vondsten tot de uitzonderingen; ze stammen alle drie uit het najaar: in de Emmerdennen (258-535, 1983, herb. L), onder eiken in de berm van de Hoogeveensche vaart bij Erica (257-525, 2006)

en langs een visvijver ten noorden van Dedemsvaart, net over de grens met Overijssel (km 227-514, 2009). De Lentefranjehoed is een paddenstoel van voedselrijke, humeuze grond en staat vaak in verbinding met houtresten. Hij is in Nederland zeldzaam en wordt hoofdzakelijk in de IJsselmeerpolders gevonden (NMV, 2013).

Psathyrella fatua

Psathyrella multipedata

Bundelfranjehoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	3	2	2

Status: Zeer zeldzaam, n= 7, n<99: 2, n>99: 5, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1982.

Veel franjehoeden zijn tamelijk anonieme paddenstoelen en in het veld niet of nauwelijks op naam te brengen. De Bundelfranjehoed is een gunstige uitzondering doordat de vruchtlichamen in dichte bundels groeien, soms vele tientallen exemplaren bijeen, die uit een gemeenschappelijke 'wortel' ontspringen. Landelijk is de Bundelfranjehoed vrij algemeen op zwaardere gronden in Zuid-Limburg, Midden-Brabant, het rivierengebied en de klei- en laagveengebieden van Holland, Zeeland en Groningen (NMV, 2013). Daarbuiten is hij (zeer) zeldzaam. Dat geldt ook voor Drenthe waar deze soort bijna beperkt is tot de hoogveenontginningen in het oosten en zuiden en het potkleigebied benoorden Roden. In het laatste

gebied groeit de Bundelfranjehoed in elzen-essenbossen op vochtige, neutrale, basen- en voedselrijke, zware leem. De soort is echter niet tot deze natuurlijke vegetaties beperkt, maar manifesteert zich in de veenkoloniën in jonge aangeplante bosjes en bossingels, in parken en op begraafplaatsen, en zelfs op een vuilnisbelt. Hij groeit daar op zwakzure tot basische, voedselrijke, humusrijke, zwarte grond. Het is niet duidelijk of deze saprotrofe paddenstoel leeft van de afbraak van humus of van ondergronds hout.

Psathyrella polycystis

Spatelcelfranjehoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 3, n<99: 0, n>99: 3, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 2002.

De Spatelcelfranjehoed behoort tot de wortelende franjehoeden met een rode lamelsnede. Hij lijkt erg op de Sierlijke franjehoed (*Psathyrella corrugis*; zie aldaar) en kan alleen met behulp van een microscoop daarvan onderscheiden worden. Dan vallen de zeer talrijke cystiden op het lamelvlak op. Deze zijn slank flesvormig met een lange hals en een kenmerkende, spatelvormig verdikte top. Door sommige auteurs wordt dit onderscheid als onvoldoende beoordeeld en wordt

de Spatelcelfranjehoed als synoniem met de Sierlijke franjehoed beschouwd (Knudsen & Vesterholt, 2008). Volgens Kits van Waveren (1985) is de Spatelcelfranjehoed in Nederland geen ongewone soort, maar hij is volgens de verspreidingsatlas toch tamelijk zeldzaam, met de meeste vindplaatsen in de Flevopolders en het Hollandse polderland (NMV, 2013). Meestal groeit hij op kleine houtresten en soms op strooisel in bosjes en parken op voedselrijke grond (Kits

van Waveren, 1985). In Drenthe is hij van twee plaatsen bekend: in het Kortewegsebos bij Smilde (km 227-549, 2002), in strooisel in een bosrand en in Bronnegerveen (253-553, 2009, herb. L), op een rommelig terrein met stukjes hout en plantenresten in de buurt van een mestopslagplaats, tezamen met drie andere soorten franjehoeden. Een derde vindplaats ligt bij Allardsoog nabij Bakkeveen (km 216-567, 2003), hoogstwaarschijnlijk net over de grens in Friesland.

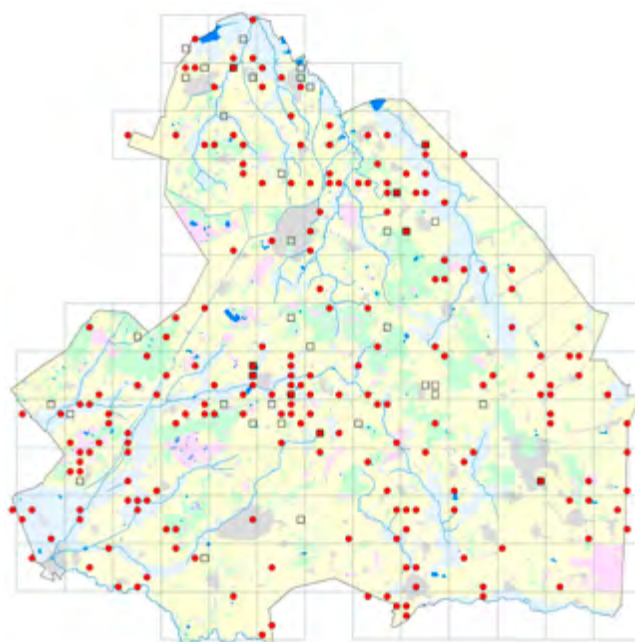
Psathyrella spadiceogrisea

Vroege franjehoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	6	9	25	1	6	21	28	74	72	23

Status: Vrij algemeen, n= 238, n<99: 40, n>99: 207, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1969. – Hab (n=72): vochtig, voedselrijk loofbos 15%, droge, voedselarme lanen 15%, jonge bosaanplant 13%, droge, voedselrijke lanen 11%, open wegbermen 11%, droog, voedselarm loofbos 10%, parken en tuinen 8%, loofhoutsingels 7%, elzenbroekbos 4%, ruigvegetatie 1%, sterk bemest grasland 1%, rest 2%. – Sub (n= 51): humus 75%, veen 10%, leem 6%, strooisel 6%, dode twijgen en takken 4%.

De Vroege franjehoed heeft in zijn typische vorm een min of meer gewelfde, sterk hygrofane, bruingrijze hoed van 2-6 cm met een meer bruin getint centrum. De steel is slank, wit en breekbaar en de lamellen zijn grijsbruin met een violette tint. Jong is er een dun, vezelig velum tussen hoedrand en steel, maar daarvan is al gauw weinig meer te zien. Het is overigens een erg variabele soort en Kits van Waveren (1985) heeft op grond daarvan vijf vormen beschreven, waaronder een vorm met gedrongen vruchtlichamen met een hoed van 1-3 cm (forma *exalbicans*). De Vroege franjehoed wordt tijdens excursies vaak in het veld genoteerd, maar vergissingen liggen op de loer en microscopische controle is derhalve aan te bevelen. De soort is dan gekarakteriseerd doordat de lamelsnede overwegend bestaat uit peervormige tot breed knotsvormige cystiden met daartussen enkele utriforme cystiden. De Nederlandse naam suggereert dat de soort vooral in het voorjaar fructificeert. Inderdaad verschijnen de vruchtlichamen al vanaf maart en is er een klein piekje in mei, maar het gros van de waarnemingen is gedaan tussen begin oktober en begin december. De Vroege franjehoed is een saprotrofe soort die meestal op de bodem groeit, soms op kleine houtresten. Hij staat vrijwel altijd onder bomen, een enkele keer in open grazige bermen en graslanden, op vochtige tot droge, humusrijke, (matig) basen- en

voedselrijke grond, zowel op zand als op leem, klei en veraard veen. De Vroege franjehoed is in Nederland zeer algemeen, vooral in de westelijke provincies (NMV, 2013). In Drenthe komt hij vrij algemeen en verspreid over de gehele provincie voor, maar hij mijdt de armste gronden. De soort is het meest gevonden in het zuidwesten en het noorden, vooral in de beekdalen en op leemhoudende bodems. Hij is daarnaast geregeld in de oostelijke veenkoloniën aangetroffen. Vindplaatsen in de boswachterijen liggen steeds langs boswegen of schelpenpaden. De Vroege franjehoed groeit vaak in min of meer vochtige loofbossen met elzen, essen en/of eiken. Dat kunnen ook jonge bosjes met een brandnetelondergroei zijn op voormalige landbouwgrond. Uit natte broekbossen wordt hij echter nauwelijks gemeld. Daarnaast wordt de Vroege franjehoed veel gevonden in wegbermen met bomen, ook in parken, tuinen en loofhoutsingels. Tijdens mycosociologisch onderzoek in moerasbossen in de jaren tachtig is de Vroege franjehoed vastgesteld in 57% van de proefvlakken in Elzen-Vogelkersbossen (n= 7), 29% van de struwelen van Grauwe wilg (n= 7), 17% van de natte elzenbroekbossen (n= 6) en in één aangeplant elzenbos op verdroogd veen (n= 3; Arnolds, n.p.). In wegbermen met bomen bleek hij een voorkeur te hebben voor beukenlanen (presentie 26%, n= 23) boven eikenlanen (8%, n= 23) (Keizer, 1994).

Psathyrella spintrigera

Vloksteelfranjehoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 0, n>99: 2, trend +++, RL08: Bedreigd, eerste jaar: 2004.

De Vloksteelfranjehoed is verwant aan de hierboven besproken Bleke franjehoed (*Psathyrella candolleana*), maar daarvan goed te onderscheiden aan de forsere vruchtlichamen met een oranje- tot roestbruine hoed en een opvallend dikke, beringde, vlokkege steel van 6-13 mm breed. In Nederland is de Vloksteelfranjehoed zeer zeldzaam met enkele vindplaatsen in Drenthe, langs de Overijsselse Vecht, in Oost-Flevoland en Midden-Limburg (NMV, 2013). In Drenthe is hij twee maal gemeld: op een laag houtsnippers in een houtwal

in de buurt van Havelte (km 210-531, 2004, herb. Chrispijn) en in een rommelbosje op de Linderesch ten zuiden van Zuidwolde (km 225-518, 2005), zonder details over het substraat. Oorspronkelijk is de Vloksteelfranjehoed beschreven van grasland in Frankrijk (Kits van Waveren, 1985). In Duitsland is hij gemeld van vermolmd hout in loofbossen op voedsel- en basenrijke bodems (Krieglsteiner & Gminder, 2010; Kreisel, 1987). Twee vondsten in Baden-Württemberg zijn beide van april.

Psathyrella tephrophylla

Conische franjehoed

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	1	1	2	7	3	1

Status: Zeldzaam, n= 15, n<99: 2, n>99: 13, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1986.

De Nederlandse naam Conische franjehoed is ongelukkig gekozen. Hij dankt die naam aan de aanvankelijk min of meer kegelvormige hoed, maar die wordt spoedig lichtgewelfd of zelfs afgeplat. Er zijn franjehoeiden die veel langer hun kegelvorm behouden, zoals de Langsteelfranjehoed, die dan ook luistert naar de wetenschappelijke naam *Psathyrella conopilus* (= met conische hoed). Beide soorten zijn overigens niet aan elkaar verwant en gemakkelijk te onderscheiden. De wetenschappelijke naam van de Conische franjehoed verwijst naar de kleur van de lamellen, die bij rijpheid donkergrijs zijn (*tephros*= asgrijs), zonder purperen of bruine tint. Dat is een goed veldkenmerk in combinatie met de relatief forse vruchtlichamen met een donkerbruine, 3-6 cm brede hoed en een witte steel van 5-12 x 0,3-0,6 cm die naar de basis toe breder wordt. De Conische franjehoed groeit meestal direct op humusrijke grond of klei, minder

vaak op strooisel van loofbomen of op houtsnippers. Hij is in Nederland algemeen in de westelijke provincies, de IJsselmeerpolders en Zuid-Limburg, maar zeldzaam op het pleistoceen (NMV, 2013). Dat geldt ook voor Drenthe, waar het aantal waarnemingen recent wel sterk is toegenomen, mede omdat steeds meer paddenstoelenkarteerders de soort in het veld herkennen. De meeste vindplaatsen liggen in beekdalen en op de rijkere, leemhoudende bodems rond Roden en Havelte en op de Hondsrug. Daarnaast is hij twee maal in de zuidoostelijke veenkoloniën gevonden en één maal in Boswachterij Gees. De Conische franjehoed is een karakteristieke soort van loofbossen, parken, bossingels en lanen op voedselrijke, neutrale tot basische bodems. De ouderdom van het bos speelt geen belangrijke rol. Hij is net zo goed gevonden in een oud bos op potklei bij Roden als in een jonge essenaanplant in De Hammen ten oosten van Beilen.

Ruzenia spermoides	Stronkruigkogeltje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Lasiosphaeria spermoides</i>		0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0

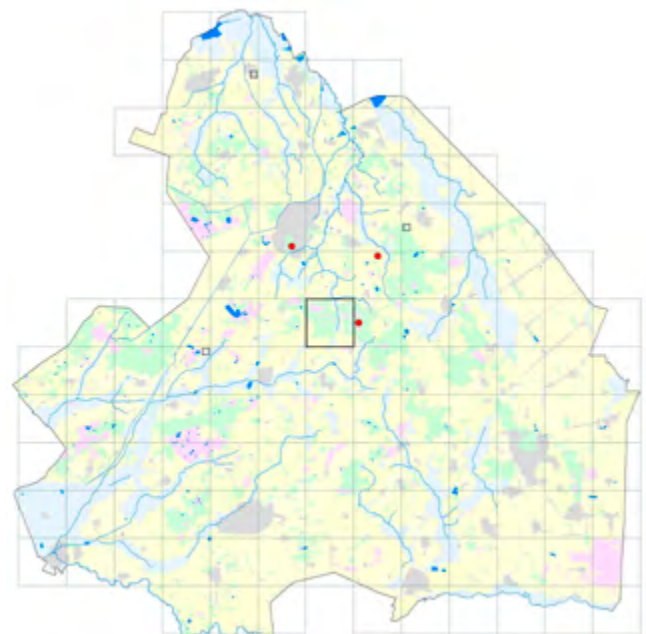
Status: Uiterst zeldzaam, n= 2, n<99: 1, n>99: 1, trend ?, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1973.

Het Stronkruigkogeltje produceert dichte groepen van uivormige, zwarte, glanzende kogeltjes die een nauwelijks herkenbare mondopening hebben. Ze zijn slechts 0,5 mm breed en dus veel kleiner dan tepelkogeltjes (*Rosellinia*). Het oppervlak is onbehaard en doet de geslachtsnaam Ruigkogeltje dus geen eer aan. De sporen zijn gekromd, kleurloos en meten 17-25 x 3-4 µm. In Nederland is de soort matig algemeen (NMV, 2013), met clusters rond Den Haag en Helmond dankzij oplettende speurders naar kleine ascomyceten aldaar. Die gegevens suggereren dat het

Stronkruigkogeltje veel verder verbreid is, als je er maar acht op slaat. Dat komt overeen met opgaven voor Groot-Brittannië, waar deze soort algemeen wordt genoemd op rottend hout van een scala aan loofbomen, opvallend vaak geassocieerd met de zwarte rhizomorfen van honingzwammen (*Armillaria* spp.) (Ellis & Ellis, 1997). In Drenthe is het Stronkruigkogeltje slechts twee keer gesignaleerd, in Berkenheuvel bij Diever (km 216-543, 1973, herb. L) op de stronk van een Beuk en bezuiden Veenhuizen (km 222-560, 2009), zonder details over de standplaats.

Simocybe centunculus	Olijfkleurig matkopje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
Status: Zeer zeldzaam, n= 7, n<99: 4, n>99: 3, trend --, RL08: Kwetsbaar, eerste jaar: 1974.		0	0	0	0	0	0	0	3	3	3	0	0

Alle matkopjes zijn min of meer olijfkleurig. Het Olijfkleurig matkopje onderscheidt zich van andere soorten door de combinatie van een fijnkorrelig, tot 15 mm breed hoedje en een goed ontwikkelde, centrale, over de gehele lengte witberijpte steel die langer is dan de hoeddoorsnede. Onder de microscoop zijn de kleine, boonvormige sporen van 6,5-8 x 4-5 µm kenmerkend. Het Olijfkleurig matkopje groeit in groepjes op dode stronken of takken van loofbomen, bij voorkeur in bossen op niet te zure, vochtige, voedsel- en basenrijke bodems. In Zuid-Duitsland wordt de soort vermeld van rivierbegeleidende ooibossen en Eiken-Haagbeukenbos (Krieglsteiner, 2003). In Nederland is hij matig algemeen en voornamelijk gemeld uit de IJsselmeerpolders, het riviereengebied en de laagveen- en kleistreken in West Nederland (NMV, 2013). In Drenthe is het Olijfkleurig matkopje zeer zeldzaam in het

noorden en midden van de provincie. De meest stabiele vindplaats ligt in het fameuze, door een voormalige cementfabriek lokaal kalkrijk geworden bosje bij het Boekweitenveentje bij Gieten, waar hij tussen 1988 en 1997 herhaaldelijk is gevonden. Verder is dit paddenstoeltje onder meer bekend van afgevallen takken in beukenlanen bij Peize en Gieten, een wilgentak in een wilgenbroekstruweel op keileem bij het Blauwe meer bij Geeuwenbrug en van een stronk van een Paardenkastanje in het Asserbosch. Op het Oosterveld bij Rolde is het Olijfkleurig matkopje op een heideveldje aangetroffen, een sterk afwijkende habitat.

Simocybe haustellaris	Gewoon matkopje	jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
OPN 1995: <i>Simocybe rubi</i>		1	0	0	0	0	1	1	13	11	13	6	1

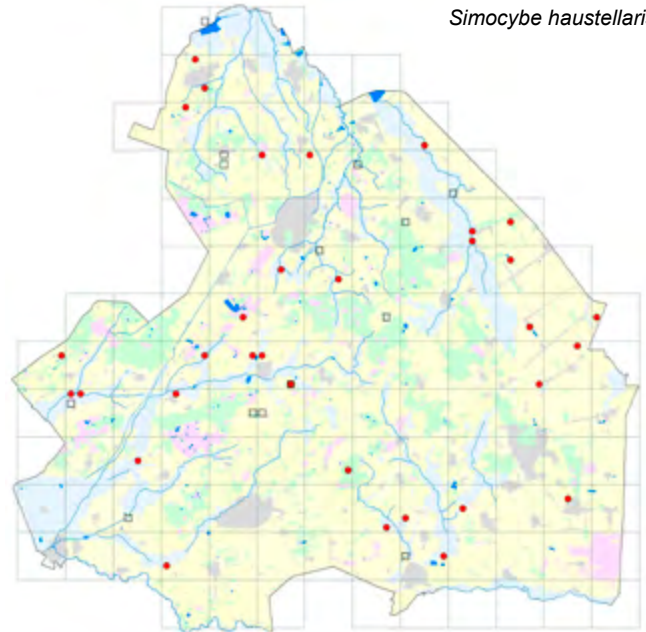
Status: Vrij zeldzaam, n= 46, n<99: 14, n>99: 33, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1976. – Hab (n=20): wilgenbroekstruweel 15%, vochtig, voedselrijk loofbos 15%, berkenbroekbos 15%, jonge, voedselrijke bosaanplant 15%, parken en tuinen 10%, droog, voedselarm loofbos 10%, elzenbroekbos 10%, jeneverbesstruweel 5%, loofbossen onbepaald 5%. – Sub (n= 17): dode takken 65%, dode twijgen 12%, dode stammen en stobben 12%, dode stengels 6%, mos 6%. – Org (n= 17): Es 35%, wilg 18% (waarvan Grauwe en Geoorde wilg 6%), berk 12%, els 12%, populier 6%, brandnetel 6%, loofbomen onbepaald 6%.

Het Gewoon matkopje is in Drenthe, conform de naam, inderdaad het meest gemelde matkopje, maar desondanks een vrij zeldzame

soort. Het meest opvallende kenmerk is het korte tot vrijwel afwezige, zijdelings aangehechte, berijpte steeltje, waardoor hij wat op een Oorzwammetje (*Crepidotus*) lijkt. Soms is het steeltje wel centraal aangehecht, maar dan is het korter dan de hoeddiameter en sterk

gebogen. Alle delen van het vruchtlichaam hebben de voor matkopjes kenmerkende olijfkleur. De sporen zijn elliptisch en meten 8-10 x 5-6 µm. Het Gewoon matkopje groeit gewoonlijk saprotroof op dunne, liggende takken en twijgen in loofbossen op vochtige, min of meer voedselrijke bodems. De soort is in Drenthe vooral gemeld uit wilgenstruwelen, Elzen-Vogelkersbossen op potklei en berken- en elzenbroekbossen, maar ook uit recent aangeplante, voedselrijke ruilverkavelingsbosjes, parken en tuinen, steeds in kleine aantallen. Het Gewoon matkopje heeft hier een uitgesproken voorkeur voor Es, zeker gezien het beperkte voorkomen van deze boom in de provincie. Ongebruikelijk zijn de meldingen op brandnetelstengels in een loofbos en op Haarmos in een jeneverbesstruweel. Tijdens het mycosociologisch onderzoek in moerasbossen van het Biologisch

Simocybe haustellaris

Station Wijster in de jaren tachtig werd het Gewoon matkopje slechts drie maal gevonden; twee keer in elzenbos en één keer in een voedselrijk struweel van Grauwe wilg (Arnolds, n.p.). In zure eiken- en beukenbossen ontbrak hij destijds geheel (Jansen, 1984; Arnolds et al., 1994). Dat bevestigt wel het schaarse optreden in Drenthe. De meeste vindplaatsen liggen in de stroomdalen, op de potklei rond Roden en in de oostelijke veenkoloniën. De soort is van half juni tot in januari aangetroffen. In Nederland is het Gewoon matkopje vrij algemeen en het meest verbreid in klei- en laagveengebieden en in Zuid-Limburg. Op het pleistoceen is dit paddenstoeltje veel schaarser (NMV, 2013).

Simocybe sumptuosa

Groot matkopje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	2	4	5	0	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 10, n<99: 1, n>99: 9, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1990.

Het Groot matkopje onderscheidt zich van andere matkopjes op de eerste plaats door de relatief forse vruchtlichamen met een hoed van 15-40 mm en een steel van 15-50 bij 3-5 mm. Ze lijken qua postuur op het Eikenbladzwammetje (*Gymnopus dryophilus*). Net als bij andere matkopjes maakt de olijfbruine tot bronskleurige hoed een fluwelige, matte indruk door de hoedhuid van bolronde cellen. Het Groot matkopje is in Drenthe op tien verspreide plekken gevonden, vooral in loofbossen en lanen op vochtige, (matig) voedselrijke, min of meer basenrijke, humeuze of lemige grond, bijvoorbeeld bij Nietap (km 222-575, 1990) en De Kleibosch bij Foxwolde (km 227-575, 2007). De meest constante vindplaats is het met cementresten verrijkte bos van het Boekweitenventje bij Gieten (km 245-557), waar het Groot matkopje van 2000 tot heden regelmatig is waargenomen. Daarnaast is de soort bekend van een paar kilometerhokken op drogere zandgrond, maar dan vaak wel op verrijkte plekken, bijvoorbeeld in loofbos langs een voormalig schelpenfietspad bij Havelte en in een houtwal langs bemeste akkers bij Wachtum. Hij groeit op liggende dode takken en stammen, soms op stronken van loofbomen, vooral op sterk verrot, uit elkaar vallend hout. Hij is telkens één keer opgegeven van respectievelijk Beuk, berk, linde, Wilde lijsterbes en Ratelpopulier. Van de overige vondsten zijn geen details bekend. In Baden-Württemberg wordt het Groot matkopje als een kenmerkende soort van rivierbegeleidende oobossen beschouwd (Kriegelsteiner,

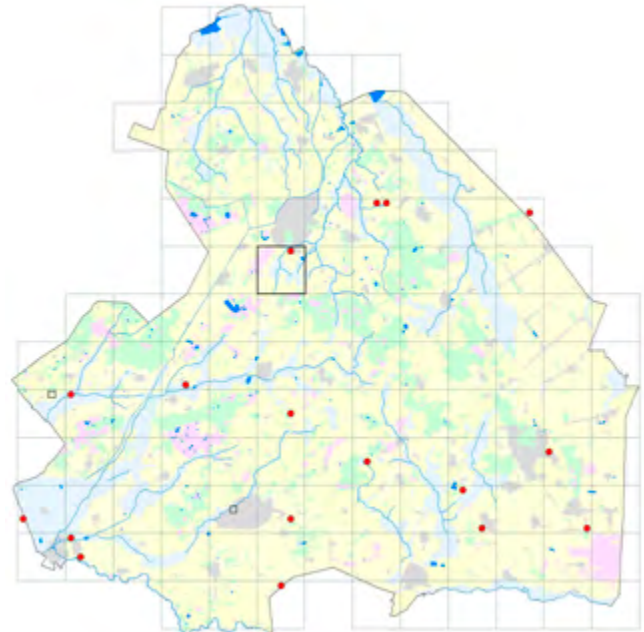
2003). Van de 13 meldingen uit Drenthe zijn er 10 (77%) van 2006 en later. Deze sterke recente uitbreiding is ook landelijk geconstateerd (Arnolds & Veerkamp, 2008) en houdt vermoedelijk verband met de toename van groot dood hout in bossen. Het Groot matkopje geldt tegenwoordig landelijk als matig algemeen (NMV, 2013).

Steccherinum ochraceum | Roze raspzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
1	0	1	1	0	0	1	1	4	3	5	1

Status: Zeldzaam, n= 19, n<99: 2, n>99: 17, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1967.

De Roze raspzwam is een opvallende, vrij dikke, room- tot okerkleurige korstzwam die meestal afstaande hoedjes vormt. Het hymenium is dicht bezet met stevige stekeltjes en heeft vaak een zalmkleurige zweem. Het is echter riskant om alleen op grond van deze veldkenmerken tot deze naam te besluiten. Vooral de Grootsporige raspzwam (*Steccherinum bourdotii*; zie aldaar) vertoont veel gelijkenis. Het belangrijkste verschil zit in de sporenmaten; die zijn bij de Roze raspzwam duidelijk kleiner met 3,2-4 x 2-2,5 µm. De ruwe, dikwandige hyfeneinden zijn 40-80 µm lang. De Roze raspzwam is landelijk vrij algemeen met concentraties vindplaatsen in Zuid-Limburg, Noord-Brabant, Zeeland, de Randstad en de Achterhoek (NMV, 2013). In Drenthe is hij zeldzaam en veel minder waargenomen dan de Grootsporige raspzwam. De Roze raspzwam is voornamelijk

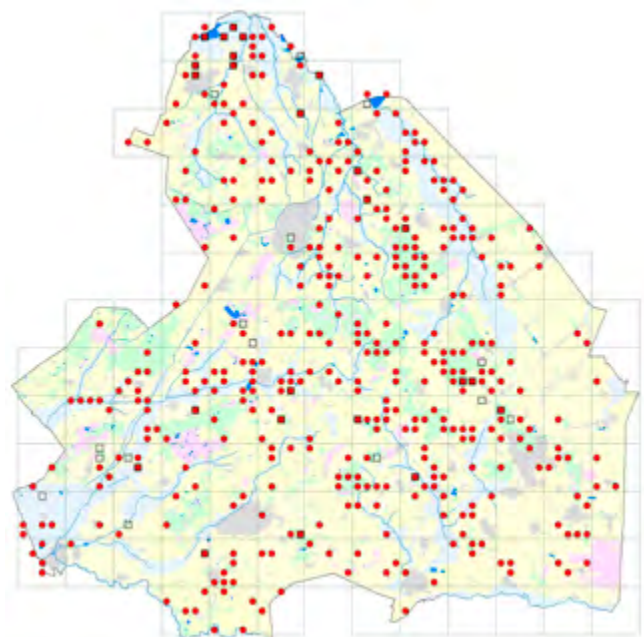
gevonden in de beekdalen, de zuidelijke hoogveenontginningen en rond Meppel. Hij groeit saprotroof op dode takken van loofbomen (1x gemeld van wilg en 1x van Zomereik, overigens onbepaald), vaak in wat verruigde bosjes op matig vochtige, voedsel- en basenrijke bodems, zelden in voedselarme bossen. Ook Krieglsteiner (2000) vermeldt een voorkeur voor voedsel- en basenrijke habitats. Tijdens mycosociologisch onderzoek in moerasbossen in de jaren tachtig is deze soort niet waargenomen, terwijl de Grootsporige raspzwam veel in elzenbossen werd gevonden (Keizer & Arnolds, 1990).

Stereum subtomentosum | Waaierkorstzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
8	20	35	6	1	9	9	30	59	160	127	70

Status: Algemeen, n= 471, n<99: 39, n>99: 402, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1980. – Hab (n= 85): elzenbroekbos 30%, voedselarm gemengd bos 27%, vochtig, voedselrijk loofbos 14%, jonge bosaanplant rijk 8%, droog, voedselarm loofbos 7%, loofhoutsingels 4%, wilgenbroekstruweel 4%, naaldbos 1%, berkenbroekbos 1%, loofbos onbepaald 2%, rest 2%. – Sub (n= 57): dode takken 63%, dode stammen 32%, dood hout onbepaald 5%. – Org (n= 58): els 45%, wilg 26% (waarvan Boswilg 5%, Grauwe en Geoorde wilg 2%), berk 14%, Beuk 7%, Es 2%, vlier 2%, loofbomen onbepaald 2%.

De Waaierkorstzwam wordt gekenmerkt door afstaande, dunne, leerachtig taaie vruchtlichamen die als waaiers met één punt aan het hout zijn aangehecht. De bovenzijde is fluwelig, geelbruin tot bruin gezoneerd en heeft vaak algengroei in het centrum (linker foto). Afstaande haren, zoals bij de Gele korstzwam (*Stereum hirsutum*; zie aldaar), ontbreken. De onderzijde is glad en geelachtig (rechter foto). Bij beschadiging van verse vruchtlichamen verkleurt niet alleen de paddenstoel heldergeel, zoals op de foto van de onderkant te zien is, maar ook de kneuzende vingers; een ander opvallend verschil met de Gele korstzwam. De vruchtlichamen van de Waaierkorstzwam groeien in lange rijen of dakpansgewijs op dode stammen en dikke takken van loofbomen die meestal op de grond liggen, maar vrijwel nooit op stronken. Ze kunnen het gehele jaar door gevonden worden. De soort kwam in de eerste helft van de vorige eeuw voornamelijk in Centraal- en Oost-Europa voor en heeft zich sindsdien westwaarts uitgebreid. Hij verscheen in het Noord-Duitse laagland omstreeks 1960 (Jahn, 1964) en werd pas in 1977 in Nederland vastgesteld en wel in Oost-Flevoland (Van der Laan, 1978). De Waaierkorstzwam heeft zich sindsdien razend

snel over ons land uitgebreid. Hij werd tot 1990 reeds in 168 atlasblokken gevonden en in de periode 1990-2011 in 756 atlasblokken. Daarmee is het een zeer algemene soort geworden, behalve in zeekleigebieden (NMV, 2013). In Drenthe heeft zich een soortgelijk proces voorgedaan.

De eerste waarneming dateert hier van 1980. Tot 1999 was hij uit 39 kilometerhokken bekend en gold de soort als vrij zeldzaam. Sindsdien is hij in 402 kilometerhokken genoteerd en nu valt hij in de categorie algemeen. De Waaierkorstzwam heeft de hoogste dichtheden in de beekdalen, bijvoorbeeld van de Hunze en het Peizerdiep, en op de lemige gronden van Hondsrug en Sleenerug. Naast de geografische expansie heeft zich ook een ecologische verschuiving voorgedaan. Aanvankelijk gold de soort als karakteristiek voor vochtige bossen, met name elzenbroekbossen, met Zwarte els als voornaamste waardboom (Jahn, 1964; Van der Laan, 1978). Gedurende mycosociologische studies in moerasbossen in de jaren tachtig werd de Waaierkorstzwam vastgesteld in 67% van de onderzochte elzenbroekbossen (n= 6), 14% van de Elzen-Vogelkersbossen (n= 7) en 6% van de wilgenstruwelen (n= 17) (Arnolds, n.p.), terwijl hij in droge, voedselarme eiken- en

beukenbossen geheel ontbrak (Jansen, 1984; Arnolds et al., 1994). Tegenwoordig wordt hij ook regelmatig in drogere en armere bostypen gevonden, vooral op berk en Beuk. Zo'n verschuiving is ook zichtbaar in de karteringsgegevens: In de periode voor 1999 kwam 48% (n=49) van de meldingen uit broekbossen en 22% uit voedselarm gemengd- en loofbos; tussen 1999 en 2010 zijn de percentages respectievelijk 18 en 49% (n=39). Krieglsteiner (2000) constateert in Zuid Duitsland eveneens een verschuiving van typische elzensoort uit natte broek- en oibossen naar drogere loofbossen en andere loofbomen, in dit geval hoofdzakelijk Beuk. De eerste melding op Beuk in Drenthe dateert uit 1999. De toename van groot dood hout in onze bossen heeft mogelijk bijgedragen aan de spectaculaire uitbreiding, maar vertelt stellig niet het hele verhaal. Misschien speelt ook genetische modificatie een rol, waarbij het waardplantenspectrum groter geworden is.

Stereum subtomentosum

Stereum subtomentosum

Stypella dubia

Witte suikertrilzwam

OPN 1995: *Heterochaetella dubia*

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ?, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1991.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0

Niemand zal de Witte suikertrilzwam ooit zien trillen of verwarren met suikerkorrels. Toch is het taxonomisch gezien een trilzwam en de kleine, transparante stekeltjes lijken als ze opdrogen bij een sterke vergroting enigszins op witte suikerkorrels. Er zijn meer suikertrilzwammen, dus microscopische controle is aan te bevelen. Dat is echter niet eenvoudig daar het weefsel zeer dunwandig en dicht verweven is. Opvallend daarin zijn grote, stervormige kristallen. De Witte suikertrilzwam heeft verder kleine, kruislings gesepteerde basidiën en grote, dikwandige cystiden met een dunwandige top. De sporen meten 5-7 x 3-4,5 µm en de vorm varieert sterk van cilinder- tot eivormig. Daardoor kan zelfs de indruk ontstaan dat

je niet één, maar twee soorten bekijkt. De soort is in Nederland vrij zeldzaam en voornamelijk op de Zuid-Hollandse eilanden en in Flevoland waargenomen (NMV, 2013); streken waar kennelijk goede speurneuzen huizen. In Drenthe is de Witte suikertrilzwam vooralsnog een grote zeldzaamheid die alleen bekend is van natuurontwikkelingsproject Schepping bij Holthe (km 233-540, 1991), waar hij groeide op een rottende tak van een onbekende loofboom in een jong bosje op voedsel- en basenrijke grond. De soort lijkt kenmerkend voor loofbossen op vochtige, basenrijke grond (Krieglsteiner, 2000).

Stypella grilletii

Grijze suikertrilzwam

OPN 1995: *Myxarium grilletii*, *Myxarium podlachicum*

Status: Zeldzaam, n= 23, n<99: 5, n>99: 18, trend ++, RL 08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 1982. – Hab (n= 10): jonge bosaanplant 40%, vochtig, voedselrijk loofbos 20%, elzenbroekbos 10%, droge, voedselrijke lanen 10%, droog, voedselarm loofbos 10%, rest 10%. – Sub (n= 12): dode takken 83%, dode stammen 8%, dood hout onbepaald 8%. – Org (n= 12): Zomereik 25%, wilg 8%, populier 8%, Es 8%, loofbomen onbepaald 50%.

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	5	1	8	0	1	0	1	1	3	3	0

De Grijze suikertrilzwam ziet er aanvankelijk uit als heel fijne, natte suiker. Oud kunnen de kleurloze, gelatineuze en transparante korreltjes met elkaar vergroeien tot plakken van enkele centimeters doorsnee. Deze laatste vorm werd in het Overzicht (Arnolds et al., 1995) nog onderscheiden als een aparte soort, de Dunne trilzwam (*Myxarium podlachicum*). Nauwkeurig onderzoek heeft echter aannemelijk gemaakt dat het om één soort gaat (Roberts, 1998). In droge staat blijft er van het vruchtlichaam slechts een dunne, nauwelijks

zichtbare film over. Er zijn meer trilzwammetjes met dergelijke veldkenmerken en daarom is microscopische inspectie noodzakelijk. De sporen zijn worstvormig gebogen, meten 5-10 x 3-4,5 µm groot en vormen secundaire sporen. De basidiën zijn verticaal gedeeld en meten 8-10(-16) x 6-8 µm. In Drenthe is de Grijze suikertrilzwam zeldzaam en voornamelijk waargenomen in de stroomdalen van het Peizerdiep, de Drentsche Aa en de Hunze. Ook in de rest van Nederland is deze soort vrij zeldzaam, maar wijdverbreid, met een vrijwel aaneengesloten verspreiding op de Zuid-Hollandse eilanden; een kwestie van oplettende waarnemers met een goed zoekbeeld voor deze onopvallende soort (NMV, 2013). De toename in Drenthe is waarschijnlijk ook een waarnemerseffect. Vermoedelijk is de Grijze suikertrilzwam in werkelijkheid in heel Nederland vrij algemeen. De soort groeit saprotroof op afgevalen takken, soms op stammen, van diverse loofbomen. Hij heeft een voorkeur voor bossen op vochtige, voedsel- en basenrijke bodems, inclusief jonge, aangeplante bosjes op voormalige landbouwgrond.

Subulicystidium longisporum Priemharig korstje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	2	2	0	0	2	0	2	1	0

Status: Zeer zeldzaam, n=8, n<99: 0, n>99: 8, trend +++, RL08: Onvoldoende gegevens, eerste jaar: 2004.

Zoals zoveel korstzwammen is het Priemharig korstje niet met zekerheid in het veld te herkennen, maar ervaren waarnemers kunnen op grond van het uiterlijk wel een vermoeden krijgen. Het vruchtlichaam is eigenlijk nauwelijks een 'korstje' te noemen; het is een wazig, wittig, open weefsel dat voorzien is van dicht opeenstaande, uiterst dunne, spitse haartjes. Onder de microscoop (400x) blijken de haren grotendeels dikwandig en voorzien van karakteristieke kristallen en een dunwandige top. De sporen zijn opmerkelijk lang en slank spoelvormig, 10-16 x 1,5-3 µm. Soms komt ook een anamorfo (imperfect) stadium voor dat bestaat uit witte bolletjes compact schimmelweefsel. Ze doen denken aan de bolletjes van de algemene anamorfo van de Korreltjeszwam (*Bulbillomyces farinosus*; zie aldaar), maar zijn veel kleiner. Op de foto zijn beide stadia zichtbaar. Het Priemharig korstje is pas in 2004 in Drenthe ontdekt en inmiddels is de soort uit acht kilometerhokken bekend. Ook in de rest van Nederland is sprake van een duidelijke toename, van vijf atlasblokken vóór 1990 tot 46 daarna (NMV, 2013). Het Priemharig korstje groeit

volgens de literatuur saprotroof op tamelijk sterk verrotte, zachte takken van diverse loofbomen, het meest op Es, zelden op naaldhout (Krieglsteiner, 2000). In Drenthe wordt deze soort vermeld van berk, wilg en spar. Hij zou een voorkeur hebben voor loofbossen op natte tot vochtige, voedsel- en basenrijke bodems, zoals elzenbroekbossen, Eiken-Haagbeukenbossen en populierenplantages (Krieglsteiner, 2000). De weinige biotoopnotities bij Drentse vondsten geven hierover geen uitsluitel, maar het Priemharig korstje wordt hier ook vermeld van een droge, voedselarme laan en zuur, voedselarm berkenbroekbos.

Tricholoma populinum

Populieridderzwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	0	3	1	0

Status: Zeer zeldzaam, n= 4, n<99: 1, n>99: 3, trend +, RL08: Kwetsbaar, eerste jaar: 1981.

De Populieridderzwam is een robuuste, sterk naar meel ruikende ridderzwam met een vrij gladde, bij nat weer wat kleverige, bruine hoed en een witte steel. Hij groeit in groepen of dichte bundels onder populieren, waarmee hij mycorrhiza vormt, vooral met Canadapopulier en Zwarte populier. De Populieridderzwam is eigenlijk een ondrentse paddenstoel die hier een enkele maal verdwaald is. De soort is op voedselrijke, zware kleigrond niet ongewoon. Vooral in het rivierengebied wordt hij regelmatig gevonden, maar ook in het West-Nederlandse polderland, de noordelijke zeekleigebieden, Flevoland, Zuid-Limburg en Midden-Brabant. Op het pleistoceen komt hij zeldzaam en verspreid voor (NMV, 2013). In Drenthe is hij slechts vier maal genoteerd: op potklei in De Kleibosch bij Foxwolde (km 227-574, 1981), op verstoorde grond in een klein, oud populierenbosje bij het TT circuit bij Assen (km 231-552, 2007), in een populierenaanplant op een baggerdepot ten zuiden van Coevorden langs het Coevorden-Vechtkanaal (km 244-516, 2009), en in een wegberm met populieren op voedselrijke bodem in de Haveltermade ten noorden van Meppel (km 210-526, 2009). Ook in Baden-Württemberg is de Populieridderzwam vooral een paddenstoel van populierenplantages,

lanen en andere door mensen beïnvloede milieus, die zich slechts zelden in gesloten bossen laat zien (Krieglsteiner, 2001). De soort is als kwetsbaar op de Rode Lijst gekomen wegens de geleidelijke afname in ons land (Arnolds & Veerkamp, 2008).

Trichophaea paludosa

Moeraspelsbekertje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0

Status: Uiterst zeldzaam, n= 1, n<99: 1, n>99: 0, trend ?, RL08: Bedreigd, eerste jaar: 1991.

Het Moeraspelsbekertje is een bleek bekerzwammetje van 3-12 mm met aan de buitenzijde lange, bruine haren. Onder de microscoop is deze soort een juweeltje door zijn elliptische sporen die bedekt zijn met grove knobbels. Hij groeit in groepjes bij bomen op vochtige, voedselrijke bodems. In Nederland is het Moeraspelsbekertje zeer zeldzaam en hoofdzakelijk in het rivierengebied aangetroffen, daarbuiten op één plek in Zuid-Limburg en twee in Flevoland (NMV, 2013). Wegens zijn geringe afmetingen is de soort moeilijk

te vinden, vaak alleen bij toeval of, als je geluk hebt, door het plaatselijk massaal optreden van vruchtlichamen. Dat was in sommige jaren het geval bij de hoofdingang van landgoed De Braak bij Paterswolde, onder een linde in een loofhoutsingel op basenrijke, humeuze bodem (km 233-574, 1991, 1993, herb. Enzlin). Het is tot nu toe de enige vindplaats van deze soort in Drenthe. Pelsbekertjes worden sinds kort als mycorrhizavormers beschouwd (Kuyper, 2007).

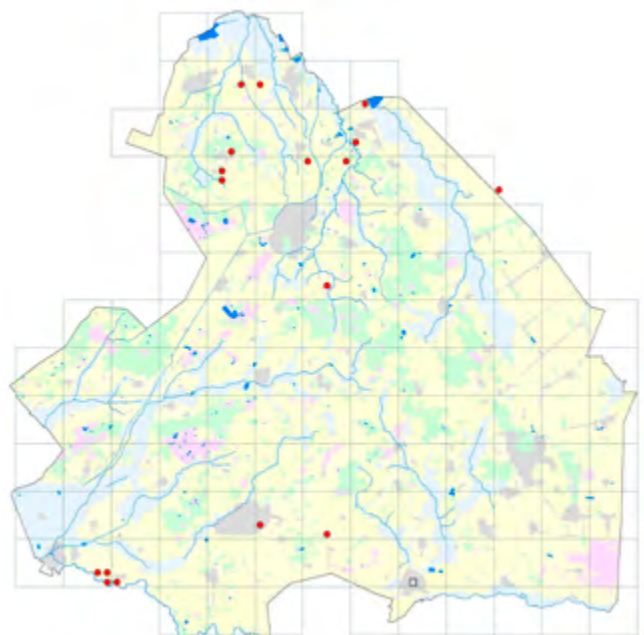
Trochila craterium

Klimopdekselbekertje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	5	0	1	0	5	4	2	0	0

Status: Zeldzaam, n= 18, n<99: 1, n>99: 17, trend +++, RL 08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1996.

Het Klimopdekselbekertje is maximaal 0,4 mm breed en komt voor op de onderzijde van oude, enigszins verdroogde bladeren van Klimop die op de bodem groeit en daar dichte matten vormt. De schijfvormige vruchtlichaampjes zijn verzonken in het bladoppervlak

en hebben niet een echt dekseltje, zoals het meer bekende Hulstdekselbekertje (*Trochila ilicina*, zie aldaar), maar een paar driehoekige flapjes die het vruchtlichaam aanvankelijk bedekken. De kleur daarvan is bijna gelijk aan die van het dode blad. Het Klimopdekselbekertje was volgens het Overzicht vóór 1995 slechts één maal in Nederland vastgesteld (Arnolds et al., 1995). De soort werd pas bekender door een publicatie in *Coolia* door Nauta & Enzlin (2003) die dit schijfzwammetje moeiteloos in hun eigen tuin vonden. Daarna is het vaker in ons land gesignaleerd, maar het succesverhaal van het Hulstdekselbekertje werd niet geëvenaard

doordat het Klimopdekselbekertje veel lastiger te vinden is en ook in geschikte biotopen minder talrijk is. Het Klimopdekselbekertje groeit zowel op natuurlijke standplaatsen in min of meer voedselrijke loofbossen en bossingels, als tussen aangeplante Klimop in tuinen en parken. De soort geldt in Drenthe als zeldzaam, maar is vermoedelijk in werkelijkheid vrij algemeen tot algemeen. De verspreidingskaart van Nederland laat een paar opvallende clusters zien op de Zuid-Hollandse eilanden, in oostelijk Friesland, Zuid-Limburg en bij Eindhoven (NMV, 2013). Daar is kennelijk beter tussen de Klimop gekeken.

Typhula erumpens

Gezellig knotsje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	0	1	15	7	0

Status: Zeldzaam, n= 22, n<99: 3, n>99: 20, trend +++, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1981. – Hab (n= 11): vochtig, voedselrijk loofbos 36%, voedselrijke jonge bosaanplant 27%, voedselrijke loofhoutsingels 18%, wilgenbroekstruweel 9%, elzenbroekbos 9%. – Sub (n= 11): dode takken 46%, dode twijgen 36%, afgevallen bladeren 18%. – Org (n= 11): Es 55%, els 18%, wilg 9%, populier 9%, loofbomen onbepaald 9%.

Het Gezellig knotsje groeit met één tot vijf vruchtlichaampjes tezamen uit een klein, bruin, rond of langwerpig, afgeplat sclerotium. De witte tot beige knotsjes worden tot 1 cm hoog en hebben een min of meer behaard steeltje dat even lang of korter is dan het fertiele, opvallend brede deel. De sclerotia worden onder de schors van een twijgje gevormd of ook wel in de hoofdnerf van een afgevallen blad. Voordat de paddenstoeltjes verschijnen, splijt de schors of opperhuid open, terwijl het sclerotium in het substraat verborgen blijft. Het Gezellig knotsje is een soort van loofbossen op vochtige, min of meer basen- en voedselrijke bodems, vaak op leem. In Drenthe heeft deze soort een sterke voorkeur voor twijgen en bladstelen van Es, waarop vaak hele rijen vruchtlichamen tevoorschijn komen. In dat geval is hij in het veld al op naam te brengen. Daarnaast is het Gezellig knotsje aangetroffen op strooisel van els, wilg en populier. Waarschijnlijk is het een kensoort van het Elzen-Vogelkers-

verbond, maar dit knotsje groeit ook in jong, recent aangeplant bos, bijvoorbeeld langs de Hunze. In Drenthe geldt de soort als zeldzaam en komt hij voornamelijk voor in de beekdalen en op de potklei in het hoge noorden, maar hij wordt zeker meer dan eens over het hoofd gezien of niet herkend. In Nederland is het Gezellig knotsje een matig algemene soort die verspreid over het land voorkomt, met een voorkeur voor voedselrijke, vochtige streken, zoals de Hollandse polders, Flevoland, het rivierengebied en Midden-Brabant (NMV, 2013). Het aantal meldingen is de afgelopen decennia sterk toegenomen, zowel in Drenthe als in de rest van Nederland, vermoedelijk een waarnemerseffect.

Typhula phacorrhiza

Linzenknotsje

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	0	0	0	0	0	0	1	0	30	12	0

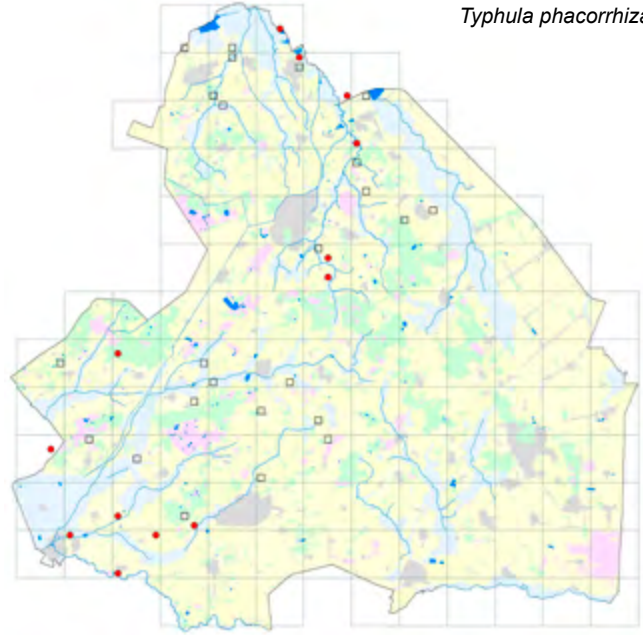
Status: Vrij zeldzaam, n= 36, n<99: 24, n>99: 12, trend ---, RL08: Kwetsbaar. – Hab (n= 28): vochtig, voedselrijk loofbos 25%, droog, voedselarm loofbos 18%, elzenbroekbos 18%, wilgenbroekstruweel 11%, droog, voedselarm gemengd bos 7%, jeneverbesstruweel 7%, jonge bosaanplant 7%, loofbossen onbepaald 4%. – Sub (n= 17): afgevallen bladeren 41%, strooisel 41%, veen 18%. – Org (n= 14): els 43%, Geoorde en Grauwe wilg 14%, Zomereik 7%, Amerikaanse vogelkers 7%, berk 7%, loofbomen onbepaald 21%.

Het Linzenknotsje is een draaddunne, tot 8 cm hoge, bleekgele knotszwam op bladstrooisel en daarmee de tweelingbroer van de Draadknotszwam (*Macrotiophula juncea*; zie aldaar). Het Linzenknotsje ontspringt echter uit een 2-4 mm groot, bleekbruin, lensvormig sclerotium dat in het strooisel verborgen is, terwijl de Draadknotszwam geen sclerotium heeft. Vaak vormt het Linzenknotsje echter secundaire vruchtlichamen die veelal zonder sclerotium direct op het strooisel groeien, zodat ze in het veld nauwelijks te

onderscheiden zijn van de Draadknotszwam. Verschillen zijn dan nog de steriele top van het vruchtlichaam bij het Linzenknotsje tegenover de fertiele top bij de Draadknotszwam en de microscopische structuur van het steeltrama (Arnolds et al., 1995). Terwijl de Draadknotszwam in Drenthe matig algemeen is en toeneemt, is het Linzenknotsje een vrij zeldzame soort die de laatste jaren juist veel minder gemeld wordt. Dat is ook landelijk het geval, waardoor hij als kwetsbaar op de Rode lijst terechtgekomen is (Arnolds & Veerkamp, 2008). Het is niet geheel duidelijk of in het verleden zorgvuldig genoeg naar sclerotia is gezocht alvorens het Linzenknotsje in aantekenboekjes werd genoteerd. Mogelijk is het beeld van de achteruitgang dus vertekend. In Drenthe groeit het Linzenknotsje over het algemeen op vochtiger plaatsen

dan de Draadknotszwam. Deze constatering wordt bevestigd door de standplaatsgegevens van deze soorten in Baden-Württemberg (Krieglsteiner, 2000). Veel Drentse vondsten zijn afkomstig van het mycosociologische onderzoek in moerasbossen vanuit het voormalig Biologisch Station Wijster in de periode 1981-1984. Gedurende die studie is het Linzenknotsje in elf kilometerhokken gesignaleerd van de in totaal 36 kilometerhokken waaruit de soort bekend is. Hij werd destijds aangetroffen in drie wilgenstruwelen (presentie 18%, n= 17), drie elzenbroekbossen (presentie 50%, n= 6) en vijf Elzen-Vogelkersbossen (presentie 71%, n= 7), soms met meer dan 10.000 vruchtlichamen per 1000 m². De Draadknotszwam werd tijdens dat onderzoek slechts in twee proefvlakken in Elzen-Vogelkersbossen gevonden. Het Linzenknotsje is ook gemeld uit het Mantingerbosch, waar het op hulstbladeren in een oud hulst-eikenbos groeide (Jansen, 1984); verder twee maal in jeneverbesstruwelen, in een jonge bosaanplant en in een gemengd bos. De meeste vindplaatsen liggen in de beekdalen. In Nederland komen veel recente meldingen van het Linzenknotsje uit de laagveengebieden van Noord- en Zuid-Holland, Flevoland en het rivierengebied (NMV, 2013).

Typhula phacorrhiza

Xylaria longipes

Esdoornhoutknotszwam

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec
0	1	0	1	0	3	3	7	4	10	2	1

Status: Zeldzaam, n= 29, n<99: 9, n>99: 21, trend ±, RL08: Thans niet bedreigd, eerste jaar: 1987. – Hab (n= 12): vochtig, voedselrijk loofbos 25%, droog, voedselarm loofbos 25%, droog, voedselarm gemengd bos 17%, voedselrijke jonge bosaanplant 17%, parken 8%, voedselrijke loofhoutsingels 8%. – Sub (n= 8): dode takken 87%, dode wortels 13%. – Org (n= 10): esdoorn 70%, Beuk 10%, loofbomen onbepaald 20%.

De Esdoornhoutknotszwam lijkt sterk op de algemene Houtknotszwam (*Xylaria polymorpha*; zie aldaar), maar is slanker, heeft een duidelijke, cilindrische steel en een iets gladder oppervlak. Bij twijfel biedt de sporengrootte gemakkelijk uitkomst: de rijpe sporen meten 10-15 x 4,5-6 µm en zijn daarmee de helft korter dan die van de Houtknotszwam. Zoals zijn naam aangeeft, groeit de Esdoornhoutknotszwam vrijwel steeds op dode, vaak deels begraven takken van Gewone esdoorn, maar hij kan ook op ander loofhout voorkomen. Er is in Drenthe een waarneming op Beuk en Breitenbach & Kränzlin (1984) geven verder meldingen van Es, eik, Haagbeuk en Wilde lijsterbes. De Esdoornhoutknotszwam volgt de verspreiding van de Gewone esdoorn, een boom die voornamelijk

voorkomt in bossen en parken op min of meer voedsel- en basenrijke bodems, zowel op zand als op klei. In Drenthe is de Gewone esdoorn oorspronkelijk aangeplant, van daaruit verwilderd en nu op vrij grote schaal ingeburgerd (Werkgroep Florakaractering Drenthe, 1999). De uitbreiding gaat nog steeds door, mede begunstigd door stikstofdepositie in voorheen voedselarme loofbossen. De meeste Drentse esdoorns zijn nog tamelijk jong en produceren weinig dood hout. Vandaar dat de Esdoornhoutknotszwam regionaal nog steeds zeldzaam is. In Zuid-Limburg, Flevoland en het westen des lands is de soort inmiddels algemeen (NMV, 2013). Hij komt in Drenthe met name voor in parken en recreatiegebieden in en rond stedelijke gebieden, zoals bij Emmen, Assen en Eelde-Paterswolde, verder op enkele verspreide plekken, vooral op de flanken van de beekdalen.